

Tartu Ülikool
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Varateismeliste meediapädevus Eestis artiklite kriitilise lugemise
näitel
Bakalaureusetöö

Autor: Maria Tamming
Juhendaja: Kadri Ugur, Mag

Tartu
2009

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	4
2. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTE-KOHAD.....	7
2.1 Meediakriitilisuse olemus	7
2.2 Meediakriitilisuse olulisus ja probleemid	9
2.3 Varasem meediakriitilisuse uurimine.....	12
2.4 Kriitiline lugemisoskus ja lapsed	13
2.4 Meediaalase hariduse eesmärgid.....	15
2.5 Meediakriitilisuse arendamise viisid.....	16
2.7 Funktsionaalne kirjaoskus Eestis enne 2008. aastat välja töötatud riikliku õppekava põhikoolile ja gümnaasiumile üldoskuste alusdokumendi järgi	18
3. UURIMISE METODOLOOGIA	21
3.1 Valimi koostamine	21
3.2 Uurimismeetodid.....	22
3.2.1 Operatsionaliseerimise süsteem	24
3.3 Uurimisküsimused ja hüpoteesid	26
4 UURIMISE TULEMUSTE ANALÜÜS	28
4.1 Intervjueeritute meediapädevus „leidlapse“ juhtumi näitel	28
4.2 Intervjueeritute meediaharidus.....	42
4.3 Intervjueeritute vastavus õppekava alusdokumendis esitatud funktsionaalse kirjaoskuse nõuetele	46
5. JÄRELDUSED	52
5.1 Sisulised järeldused uurimisküsimuste ja nende vastuste põhjal	52
5.2 Metodoloogilised järeldused	56
6. DISKUSSIOON	57
7. KOKKUVÕTE.....	59
8. SUMMARY	61
9. KASUTATUD ALLIKAD	63
10. LISAD	66
Lisa 1: Semistruktureeritud intervjuu küsimustik.....	66
Lisa 2: Artiklid	67
Lisa 2.1: Kus sa oled, emme? Ma ootan sind!	67
Lisa 2.2: Politsei uurib leidlapse juhtumit kui kehalist väärkohtlemist	69
Lisa 3: Varateismeliste intervjuude transkriptsioonid	71
Lisa 3.1: Transkriptsioon – Tüdruk1	71
Lisa 3.2: Transkriptsioon – Tüdruk2.....	79
Lisa 3.3: Transkriptsioon – Karola.....	88
Lisa 3.4: Transkriptsioon – Sanna.....	103
Lisa 3.5: Transkriptsioon – Robert.....	113
Lisa 3.6: Transkriptsioon – Erki.....	124
Lisa 3.7: Transkriptsioon – Aivar	131

Lisa 3.8: Transkriptsioon – Naaskel.....	140
Lisa 3.9: Transkriptsioon – Mike	147
Lisa 3.10: Transkriptsioon – Pidur.....	154
Lisa 4: Täiskasvanute intervjuude transkriptsioonid	162
Lisa 4.1: Transkriptsioon – Alar	162
Lisa 4.2: Transkriptsioon – Riina.....	166
Lisa 4.3: Transkriptsioon – Marii.....	172

1. SISSEJUHATUS

Antud uurimuse teemaks on varateismeliste meediakriitilisus Eestis ja see põhineb Maria Tammingu seminaritööl „Varateismeliste meediapädevus Eestis“ (2009). Eelkõige keskendutakse antud bakalaureusetöös noorte kriitilise lugemise oskusele, kõrvutatakse nende oskusi täiskasvanute omadega ja õppekava alusdokumendiga funktsionaalse kirjaoskuse nõudmiste kohta.

Varateismeliste kriitilise meediakasutuse kui meediapädevuse ühe osa uurimiseks on mitu põhjust. Esiteks ei ole seda Eestis varem uuritud ja ka maailmapraktikas on antud valdkonna uurimine alles nõ „lapsekingades“, mistõttu ei ole veel väga paljudes küsimustes selgusele jõutud ja puudub väga usaldusväärne statistika erinevate sihtgruppide meediakriitilisuse tugevuste ja nõrkuste kohta.

Teiseks muutub meediapädevus ja eriti meediakriitilisus aasta aastalt aina olulisemaks, sest koos infotehnoloogia arenguga on tohutult kasvanud ka meediakanalite, vahendite ja –sõnumite hulk. Neis edukalt orienteerumiseks on vaja osata analüüsida sõnumite sisu ja tagamaid ning olla sõnumisaatjate motiivide suhtes kriitiline. Kuna sõnumisaatjaid on tekkinud väga palju ja neil on väga erinevad eesmärgid, vaated ja teadmised, siis ka sõnumid ise võivad olla väga vastuolulised. Neil põhjustel ei olegi võimalik kõiki sõnumeid omaks võtta ja tuleb teha mingi valik. Meediaharidus peaks aitama paljude valikute vahel orienteeruda ning leida oma huvidele vastav info.

Kolmandaks tahab uurimistöö autor alustada meediakriitilisuse kaardistamisega Eestis, lootuses, et sellest uurimusest võiks keegi saada kunagi ka praktilist kasu.

Antud uurimuse puhul on valitud üks peamine sihtgrupp – 11-13 aastased Tallinna noored (edaspidi nimetatud noored või varateismelised) ja referentgrupina ka täiskasvanud.

Varateismelistele keskendumise põhjuseks on esiteks autori isiklik huvi noorsootöö vastu, kuid ka meediapädevusele keskenduvate uurijate dilemma teemal, kas lapsed on vähem või rohkem meediapädevad täiskasvanutest ning millal nad peaksid samale tasemele jõudma. Mitmed uurijad (Potter 2005:vii, Piaget jne) on jõudnud järeldusele, et umbes 12. eluaasta paiku peaksid noored vaimsete võimete poolest täiskasvanutele järgi jõudma ja

muutama põhimõtteliselt samavõrd meediakriitiliseks, mistõttu on huvitav uurida, kas see vastab tõe ka Eestis.

Uurijad vaidlevad ka selle üle, kumb mõjutab meediapädevust ja meedia kriitilist kasutamist rohkem – vanusega kaasnev elukogemus (nt meedia reguleerivate mehhanismide märkamisel) või elukeskkond. Nt turunduseksperdiks peetav Martin Lindström (2004:5-6) usub, et tänapäeva teismelised on oma vanematest paremini kohanenud meediasõnumite rohkusega, sest nad on terve oma elu elanud infokülluse keskel. Mis on täiskasvanute jaoks info üleküllus, on Lindströmi hinnangul nende jaoks lihtsalt infoküllus. Seega on huvitav üritada välja selgitada, kui palju erinevad Eesti noorte oskused täiskasvanute omadest.

Põhiliseks uurimismeetodiks on valitud konkreetsetel ajaleheartiklidel põhinevad semistruktureeritud intervjuud, mille abil püütakse välja selgitada tugevusi ja nõrkusi uurimisaluste meediahariduses, kõrvutada noori taseme poolest omavahel ja täiskasvanutega, kellega viidi läbi samasugune intervjuu ning hinnata varateismeliste vastavust funktsionaalse kirjaoskuse nõudmistele, mis on püstitatud teise kooliastme lõpetajatele.

Kuna uurimuse eesmärk ei olnudki teha vettpidavat statistikat, vaid kaardistada noorte kriitilise lugemisoskuse tugevusi ja nõrkusi, tundus semistruktureeritud intervjuude kasutamine olevat parim valik.

Artiklite lugemise ja vastuvõtu kriitilise analüüsi kasuks otsustati tänu trükimeedia kättesaadavusele ning sõnumite stabiilsusele. Oli kerge võimaldada uurimisalustele ühesugust lugemismaterjali ning ka intervjuu läbiviimise koht ja aeg olid sellevõrra audiovisuaalse meediaga võrreldes paindlikumad.

Uurija eeldas, et selle meetodi abil tulevad üsna selgelt välja noorte meediakasutuse tugevused ja nõrkused praktilises meediakasutuses. Samuti oletas autor, et täiskasvanud ei ole varateismelistest oluliselt kriitilisemad meediakasutajad. Veel oletas autor, et lapsevanemad ei arutle lastega omaalgatuslikult meediasõnumite sisu üle. Uurija lootis, et

antud pilootuuringu põhjal on võimalik teha järeldusi ka sama vanusegrupi teiste liikmete kriitilise lugemisoscuse kohta ning samuti teha ettepanekuid õppekava parandamise kohta.

Uurimuse käigus selgus, et meetodivalik oli olnud üsna hea meediakasutuse tugevuste ja nõrkuste määramiseks. Samuti selgus, et täiskasvanute ja varateismeliste meediakriitilisuses on erinevusi, aga mitte alati ei olnud kriitilisemad meediakasutajad täiskasvanud, vaid erinevates kriteeriumites oldi kordamööda tugevamad. Siiski ilmnes mõningaid tendentse, milles olid uurimiscalused varateismelised vähe pädevad ja mida tõenäoliselt saaks parandada õpetamismetoodika reguleerimisega õppekava rakendamisel. Kahjuks vastas tõele suuresti ka eeldus lapsevanemate kohta, sest uurimiscaluste hinnangul vanemad vastasid küll nende küsimustele meediasisu kohta, aga ise eriti midagi ei selgitanud.

2. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTE-KOHAD

„Kokkupuutel meediatekstiga me teeme kolme asja peaaegu samaaegselt. Me loeme, me mõistame ja me interpreteerime. Lugemine tähendab, et on olemas visuaalsetest või audiaalsetest sümbolitest koosnev tekst, millest saab konstrueerida tähendusi; ja on interaktsioon teksti ning lugeja vahel. Me tajume sümboleid tekstis ja kui need on meile arusaadavad, mõistame neid, paigutades nad mingisugusesse „raamistikku“. Seejärel me interpreteerime neid seostades tunnet sellest, mis toimub sellega, mida autor paistab kavatsevat ja tekstiväliste referentspunktidega. Tegelikult ei ole need eraldiseisvad tegevused.“ (Real 1996:103)

Teksti interpreteerimine ongi see tegevus, mille juures tuleb mängu kriitiline lugemisoskus – meediapädevuse üks osa, mis võimaldab analüüsida ja hinnata kriitiliselt meediateksti sisu: mida selle tekstiga öelda taheti ja kuidas see sobib kokku lugeja varasemate teadmiste, kogemuste ning uskumustega.

2.1 Meediakriitilisuse olemus

Kuna suur osa meediapädevusest ongi meedia kriitiline tarbimine, siis toob autor siinkohal välja Encyclopedia of Children, Adolescents And Media Vol. 2 (2007) meediapädevuse kirjelduse: meediapädevus hõlmab kriitilise mõtlemise ja kommunikatsioonioskusi, mida arendatakse läbi teadlikkuse kasvatamise selle kohta, kuidas sõnumid on konstrueeritud, sõnumite konstrueerimise ja dekodeerimise praktika kaudu, meediatööstuse majanduse ja jõustruktuuride mõistmise ning digitaalse meedia kasutamise ja meedia tootmise treeningu läbi. Spetsiifilised meediapädevuse alased oskused hõlmavad ka seda, kuidas kasutada efektiivselt ja targalt meediat, teadmisi igas meediavormis kasutatava põhilise keele kohta, võimet hinnata erinevates formaatides presenteeritud informatsiooni usaldusväärsust ja täpsust, autorite kavatsuste ja mõtete hindamist, emotsioonide tekitamiseks ja veenmiseks kasutatavate tehnikate väärtustamist,

meediasõnumite kallutatuse ja stereotüüpide äratundmist ja erinevate vormide kaudu efektiivselt kommuniqueerimise oskust. (Encyclopedia of Children...2007: 526)

Kriitilist meediakasutust on aga kirjeldada püüdnud ka nt Kellner ja Share. Seda iseloomustab Kellner'i & Share'i hinnangul oskuste kultiveerimine meedia koodide ja konventsioonide analüüsimises, võime kritiseerida stereotüüpe, domineerivaid väärtushinnanguid ja ideoloogiaid, võimekus interpreteerida meediatekstide loodud paljusid tähendusi ja sõnumeid. Nende sõnul aitab meediapädevus inimestel eristada ja hinnata meediasisu, kriitiliselt lahata meediavorme, uurida meediaefekte ja kasutusi, kasutada meediat intelligentselt ja luua alternatiivset meediat. (Kellner & Share 2007)

Ka professor Epp Lauk on lühidalt sõnastanud meediakriitika olemuse:

„Niisuguseid analüüsikriteeriumine ja –raamistikku, millega saab „mööta“ ja väljendada massimeedia kvaliteeti, loob ja defineerib *meediakriitika*. Ühtaegu tegeleb meediakriitika ka nende praktilise rakendamisega kriitilises analüüsis.“

(Lauk 2008: 11)

Meediakriitika valdkondi võib iseloomustada kui meediatoote kvaliteedi analüüsi (informatsioon ja arvamused, mida pakutakse tekstilises vms vormis ja mida analüüsitakse nii sisu kui vormi seisukohast) ja meediatoote loomisprotsessi analüüsi (ajakirjandusliku töö võtted ja rutiinid, ajakirjanik ja tema ametiideoloogia, toimetuste töökultuurid jms). Neile lisandub ka ühiskondlik-kultuuriline aspekt (avaliku huvi väljendamine ja esindamine, mõju erinevatele eluvaldkondadele, inimeste arvamustele ja käitumisele jne). (Lauk 2008:14)

Kuna suur osa kriitilisest meediakasutusest on omakorda töö meediasõnumitega, toob autor siinkohal välja ka Encyclopedia of Children...’i (2007: 526) meediasõnumite kirjelduse: kõik sõnumid on konstrueeritud; igal meediumil on erinevad tunnused, tugevused ja unikaalne konstruktsiooni keel; publikud tõlgendavad mõtet, kuid erinevad inimesed võivad sama mõtet erinevalt tõlgendada; meediasõnumid on toodetud kindlal

eesmärgil, k.a kasumi tootmine, veenmine, harimine ja kunstiline eneseväljendus ning meediasõnumid kannavad väärtusi ja vaateid.

2.2 Meediakriitilisuse olulisus ja probleemid

Kriitiline lugemisoskus on vajalik väga paljudel põhjustel ja valdkondades, kuid tuleb eriti kasuks meediatekstide tarbimisel. Nimelt on koos infotehnoloogia arenguga viimasel paaril aastakümnel tohutult kasvanud meediumide, meediakanalite, sõnumisaatjate ja meediasõnumite endi hulk. Veel mõnikümne aastat tagasi olid ju televiisorid mustvalged ning võimaldasid ligipääsu vaid mõningatele kanalitele. Tänapäeval käekotti mahtuva sülearvuti esivanemad aga täitsid terve toa ning ligipääs neile oli vaid vähestel inimestel.

Tänapäeval aga suudab see sama käekotti mahtuv ja suurele osale maailmakodanikest kättesaadav väike aparaat täita nii televiisori, raadio kui ajalehtede funktsiooni. On väga lihtne saada infot maailma teises otsas toimuva kohta ja see ei võta kauem aega, kui koju tellitud paberajalehest uudiste lugemine. Tänu otsingumootoritele võib konkreetset infot arvuti abiga isegi kiiremini leida.

Lisaks traditsiooniliste meediakanalite esindustele internetis, on muutunud tõeliseks hitiks blogid ja suhtlusportaalid, mille kaudu väljastavad oma sõnumeid ja arvamusi tervele maailmale miljonid inimesed, kellel (traditsioonilise) meediaga mingit seost ei ole ning tõenäoliselt ka meediaalne haridus puudub, ent kellel on soov midagi teistele öelda.

Lisaks puhtalt informatiivse eesmärgiga sõnumitele – kui üldse on enam selliseid – tuleb orienteeruda tohutu hulga arvamuste ning ka kasumliku eesmärgiga reklaamteadete hulgas. Omandada on neid kõiki võimatu ja valik sõnumite, mida tuleks integreerida varasemate teadmistega ning mida ignoreerida, vahel peaks olema teadlik. Tihti aga ei olda üldse teadlik meedia poolt tulenevatest ohtudest iseendale ja kogu ühiskonnale, selle võimest mõjutada meid käituma nii, nagu sõnumisaatjad soovivad, mitte nii, nagu me ise tahta võiksim.

Potteri sõnul (2005: vii) on [nii laste kui] ka täiskasvanute teadmised puudulikud selles osas, kes on meedia taga ja millised on meedia mõjud indiviidile ja ühiskonnale ning see, mida ei teata, hoiab inimesi ignorantsetena, mis omakorda laseb meedial teha meiega paljusid asju ilma, et me sellest isegi aru saaksime.

Alati aga polegi probleem teadmatuses, mida saab üsna kergesti parandada meediaalase õpetusega, vaid nõ „autopiloodil“ käitumisega, kus inimesed küll teavad ohtudest, aga sellegipoolest ei tarbi meediat teadlikult ja kriitiliselt. Paljud uurijad (nt McCullagh, Silverblatt) toovad välja, et tihti ei sea meediatarbijad meediasisu üldse kahtluse alla.

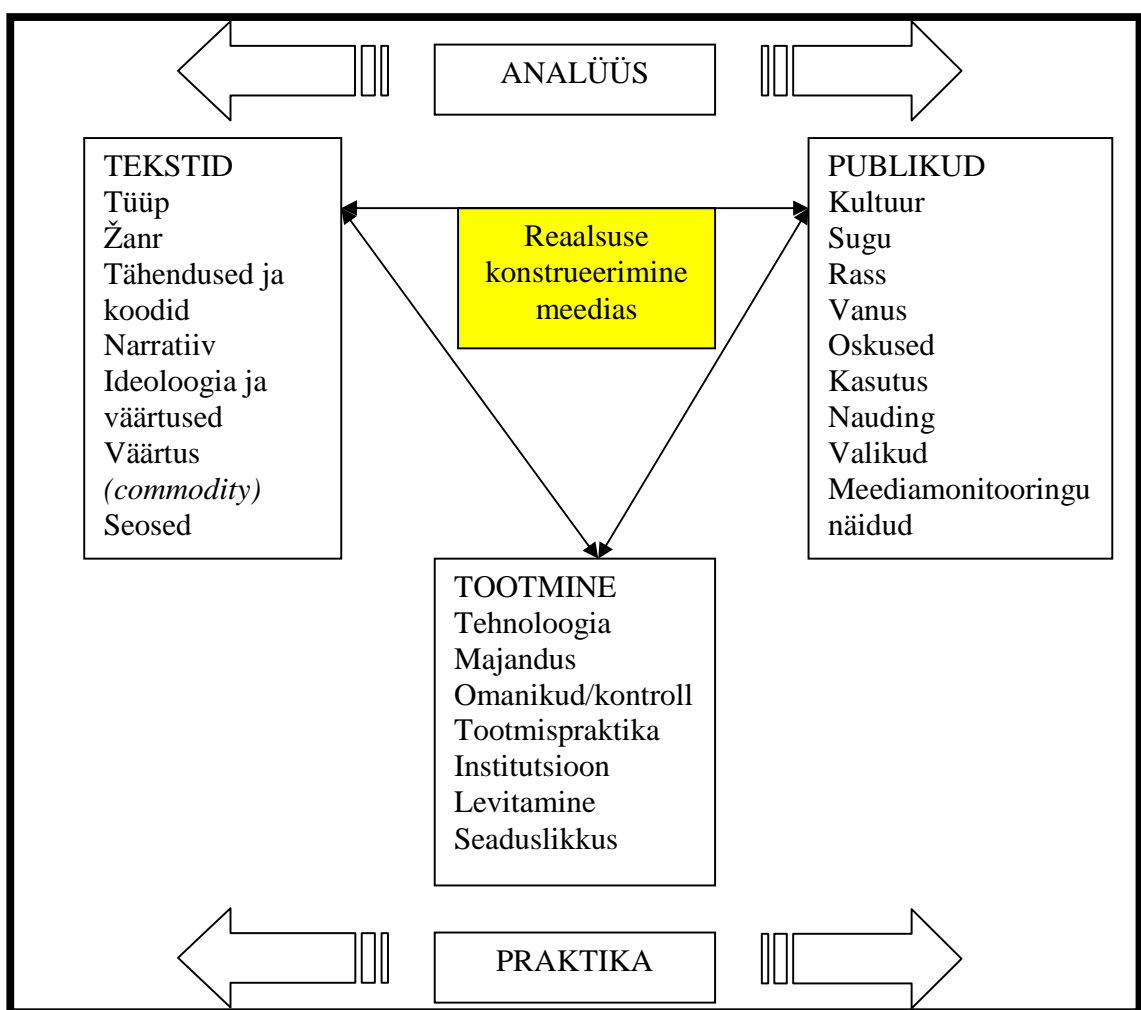
McCullagh on öelnud, et enamik kriitikuid väidaksid, et ebatüüpiline, alternatiivne või resistne meediamaterjali lugemine on pigem erand kui reegel. Nagu Eldridge, Kitzinger and Williams (1997:167) sõnastavad seda, enamik meist enamuse ajast läheb kaasa sellega, mis meedia väidab midagi olevat. (McCullagh 2002: 167)

Ka Silverblatt ütleb, et tihti inimesed aktspeteerivad „pimedana“ meedia poolt pakutavat infot ja lisab, et see toob kaasa katastroofilisi tagajärgi. (Silverblatt 2008:4) Ta lisab veel, et tihti ollakse ka seisukohal, et kõik, mis juba on meedias, peabki vastama tõe (Silverblatt 2008:6).

Eddie Dick Scottich Film Council'ist on töötanud välja kriitilise raamistiku, mis peaks ära näitama teksti, publiku ja tootmise iseärasustest tulenevad erinevused meediasõnumis, sest nagu eespool meediasõnumite kirjelduses oli mainitud, ei pruugi sõnumisaatjate eesmärgid retseptiooniteooriate kohaselt täituda ka sõnumisaajate ning sõnumisaatjate erineva loomuse tõttu, kuna viimased võivad sõnumeid erinevalt tõlgendada ning ka olenevalt sellest, kas sõnumisaajad lähenevad sõnumile kriitiliselt ja analüüsisvalt.

„[...] publiku liikmed on tihti rohkem valvsad ja kriitilised kui käitumuslike efektide uurimused viitavad. [---] Publikuliikmed võivad sõnumi erinevatele aspektidele reageerida erineval viisil.“ (Real 1996: 95)

Järgmisena toobki autor välja Eddie Dick'i loodud kriitilisel raamistikul põhineva North York's Elementary Media Literacy Pilot Project'i raames Kanada meediapädevuse ekspertidest meeskonna kohandatud mudeli (Media Literacy Curriculum Model) tegurite kohta, mis mõjutavad reaalsuse konstrueerimist meedia poolt ja sõnumi vastuvõttu (Media Awareness Network, Shepherd 1992):

Joonis 1: kuidas meedia konstrueerib reaalsust

Antud skeem toob välja, milliseid elemente tuleks teksti ning produktsiooni juures meediatarbijal kriitiliselt hinnata, et mitte lasta end tahtmatult mõjutada ja samuti, milliste elementidega publiku juures võiksid sõnumisaatjad arvestada, et nende sõnum paremini kohale jõuaks.

Kriitilise lugemisoskuse mõtte võtab hästi kokku valitsuse poolt loodud koduleht Tasmaania inglise keele õpetajatele õpetamise alusmaterjali andmiseks (English. Learning Area):

„Me ei pea enam tekste ajatuteks universaalseteks ning neutraalseteks. Tekstid on sotsiaalsed konstruktsioonid, mis peegeldavad osa inimeste osa ideedest ja uskumustest nende loomise hetkel. Uurides [tekstide] aluseks olevaid väärtusi ja võttes arvesse, kuidas meie, lugejad ja vaatajad, oleme positsioneeritud vaatama maailma, oleme me võimelised arendama vastandlikke tõlgendusi.“

2.3 Varasem meediakriitilisuse uurimine

Meediapädevuse uurimisega on küll mitte veel selle nime all, aga siiski tegeletud alates 20. sajandi keskpaigast, mil Marshall McLuhan ja John Culkin hakkasid arendama ideid meedia mõjust ja olulisusest ning looma esimesi programme teadlikuks meediaõpetuseks (Center for Media Literacy kodulehekülg). Meediapädevuse uurimise alguseks loetakse ka 1970ndaid, mil hakati eraldi uurima meediaefekte ja arendama kriitilise televisiooni vaatamise materjali (Encyclopedia of Children...2007: 525).

Professor Epp Lauk on välja toonud, et pole olemas niisuguseid asju nagu meediakriitika teooriad ja meetodid. Meediakriitika tugineb massimeedia uurimisel kasutatavatele teooriatele ja meetoditele, olles seeläbi samamoodi multidimensionaalne ja multidistsiplinaarne nagu meediauurimuski. (Lauk 2008:15) Meediakriitika küsib samu küsimusi, mis on tuntud juba Harold D Lasswelli klassikalisest

massikommunikatsioonimudelist: kes teatab? – mis eesmärgil? – mida? – millise kanali kaudu? – kellele? – millise efektiga? (Lauk 2008:14)

Kriitiline lugemine aga on interdistsiplinaarne mõiste, mis on väljas kasvanud hiljutistest teooriatest globalisatsiooni ja sotsiaalsete liikumiste ja keelte, teadmiste ning võimu suhete kohta. Kriitiline lugemisoskus baseerub post-strukturalistlikul arusaamal post-positivistlikust keelest. Kriitilise lugemise raamistiku loovate debattide mõjutajateks on post-strukturalismi eestvedajad Micael Foucault ja Jacques Derrida. Diskussiooni antud teemal on oma panuse andnud ka teised uurijad feminismi, homoseksualismi teooriate (*queer theories*) ning post-kolonialismi valdkondadest. (Critical Literacy in Global Citizenship Education)

2.4 Kriitiline lugemisoskus ja lapsed

Enamik uurijaid peab lapsi täiskasvanutest vähem pädevamateks meediatarbijateks (ja seda eriti kriitilise lugemise seisukohast) ning leiab, et lapsed varitsevad seetõttu ka suuremad ohud.

Nt Carlsson ja von Feilitzen (2005/2006: 313) viitavad 2005. aastal Buckinghami poolt välja antud ülevaatele, mille kohaselt vanemad lapsed on rohkem teadlikud reguleerivate mehhanismidest ja suunatuse süsteemidest meedias ning võtavad neid arvesse oma otsuste langetamisel.

Lisaks sellele, et on olemas reaalsed mittekriitilisest või vähekriitilisest meediatarbimisest tekkivad ohud, on eraldi probleem, et lapsevanemad ei suutu neisse ohtudesse tõsiselt või isegi ei usu nende olemasolusse.

McCannon väidab, et enamik vanemaid ei usu, et on olemas ulatuslik uurimuste kogum, mis näitab, et televisiooni passiivne tarbimine viib tähelepanu puudujääkideni, mitte-kaalutletud mõtlemiseni, irratsionaalsete otsuste tegemiseni ja segaduse tekkeni tegeliku elu ja valmis representatsioonipakettide vahel. (McCannon 2002: 330, Carnegie Council on Adolescent Development, 1995: 116)

Eraldi dilemma on see, kas tänapäeva laste algusest peale info- ja meediakülluses elamine kompenseerib nende täiskasvanutest madalamast arengutasemest tulenevaid raskusi meediasisu kriitilisel analüüsimisel. Nimelt on mitmed enim tunnustatud arengupedagoogid (nt Jean Piaget) väitnud, et lapsed jõuavad alles teismeeas võimeni abstraktsust mõista. Seetõttu võib neil väga keeruline kui mitte võimatu olla meediasisust „õigesti“ aru saada ja näha sõnadest või visuaalsest materjalist kaugemale. Samuti on kardetud, et tänapäeval kättesaadav tohtu meediasõnumite hulk võib olla laste jaoks hoomamatu.

Potteri (2005: 57) sõnul ei erinegi lapsed nii väga täiskasvanutest oma [meediakasutuse] kogemuste hulga poolest kui võimekuse poolest neid kogemusi tõlgendada. Potter räägib laste arenguetappidest ja erinevalt Lindströmist väidab, et lapsed ei ole loomult ja igas eas võimelised meediasõnumeid selgelt tõlgendama. Tema sõnul on imikutel ja väikelastel väga suuri raskusi mõistmisega, et sündmused on organiseeritud stsenaariumiteks, tegelastel on motiivid, mis mõjutavad tegevusi ja toimunu mõjutab tegelasi (Potter: 2005:41, Wartella: 1981). Umbes nelja-aastaselt hakkavad lapsed arendama prioriteetide nimekirju asjadest, mida otsida meediast ja eristama reklaame programmist. Sisu tõlgendamiseks on neil siiski veel suuri raskusi. 8-10 aastased saavad juba aru fiktsioonilistest saadetest, tegelaste motiividest ja sellest, kuidas sündmuste käik tegelasi mõjutab. 10-12 aastased saavad aru TV kasumlikkuse eesmärgist ja on juba reklaami suhtes skeptilised, aga mitte üleüldiselt, vaid seoses toodetega, millega neil on juba mingisuguseid kogemusi. (Potter 2005: 41)

Seetõttu leiabki suurem enamus meediauurijatest (erinevalt lapsevanematest), et lapsi tuleks teistest sihtgruppidest enam meedia eest kaitsta.

Erinevalt paljudest teistest uurijatest usub turunduse valdkonnas tegutsev uurija Martin Lindström (2004: 5-6), et lapsed on meediaga toimetulemiseks palju paremini kohastunud, kui täiskasvanud arvavad või nad ise on. Ta seletab, et see, mis täiskasvanutele tundub info üleküllusena, on tänapäeva noorte jaoks harjumuspärane infoküllus.

„Niinimetatud [info] üleüllus tulenes sellest, et meil [tema põlvkonnal ja täiskasvanutel üleüldiselt] ei olnud selle tohutu, meie meeli päevast päeva pommitava ja(*sic!*) informatsiooni haldamiseks tehnikat. /---/ Erinevus meie põlvkonna ja tviinide [8-14 aastased] vahel on selles, et nemad on kasvanud üles infokülluse maailmas ja muud nad ei tunnegi.“

Samuti väidab Lindström, et noortel ehk tviinidel on välja kujunenud süsteemid info hulgast olulise üles leidmiseks ja kahtlase materjali kõrvale heitmiseks. Nad suudavad näha ka, mis on sõnumite taga.

„Sõnumite filter, mis enamikul meist puudus ja tuli nullist arendada, on tviinide maailma loomulik osa /.../ Nad on teadlikud kommunikatsiooni eesmärgist ja mis veelgi tähtsam, selle negatiivsetest külgedest. /---/ Vale on mõelda, et lapsed lasevad selle tohutu sõnumite hulga endast lihtsalt läbi. See põlvkond on ka väga skeptiline. Tviinid seavad kõhklematult kahtluse alla kõik asjad, mis ei tundu neile õiged. Neil tundub olevat sünnipärane arusaam sõnumi väärtusest või selle taga peituvast kavatsusest.“ (Lindström 2004: 5-6)

Keegi uurijatest aga ei vaidle vastu väitele, et parim viis meediakriitilisuse ja seega ka meediapädevuse arendamiseks on meediaharidus nii õpetamise kui kogemise vormides.

Meediapädevus on meediahariduse tulemus, mis saavutatakse praktikutepoolse meediaõpetuse ja ka erinevate meediavormide ning konteksti kasutamise tulemusena (Encyclopedia of Children...2007: 524).

2.4 Meediaalase hariduse eesmärgid

Kõik teised siin uurimuses käsitletud uurijad peale Lindströmi leiavad, et lapsevanemad, kool või mõlemad peaksid tegema teadlikult jõupingutusi, et parandada laste meediapädevust.

Bob McCannon on öelnud:

„Meediaharidus peaks rikastama elusid, juhatama õpilasi komplekssema arusaamiseni meedia kompositsioonidest, efektidest, vormidest ja esteetikast. Õpilased õpivad, kuidas hinnata, mõjutada ja luua nende meediakultuuri. On loodetud, et see protsess viib mõnesuguse meedia rohkem väärtustamise ja teiste meediate vähem väärtustamiseni. Samavõrra on loodetud, et see teeb õpilastest paremad vanemad ja efektiivsemad kodanikud.“ (McCannon 2002:324)

Põhimõtteliselt sama on öelnud ka van Evra tsiteerides Doerken'it:

„[Meediapädevuse tehnikate] eesmärk on lõpuks panna lapsed vaatama vähem [televisiooni], aga tegema seda selektiivsemalt ja kriitilisemalt.“ (Van Evra 1990: 187, Doerken 1983)

2.5 Meediakriitilisuse arendamise viisid

Erinevad uurijad on välja toonud viise meediakriitilisuse arendamiseks. Näiteks Potter väidab, et mõningad meediapädevuse oskused tekivad aja jooksul ise, aga teiste omandamiseks tuleb vaeva näha – teadlikult meediat tarbida ning analüüsida ja seda nii kognitiivses, emotsionaalses, esteetilises kui ka moraalses dimensioonis. Meediapädevuse arengule aitavad kaasa ka vaimne küpsemine, loomulikud eeldused, kogemused ja aktiivne oskuste kasutamine. Loomulikud eeldused aga tulevad kasuks alles peale nelja arengufaasi läbimist 12nda eluaasta paiku, kui endaga edasi töötatakse. Alati aga ei kasutata eeldusi ära. (Potter 2005: 41)

Mitmed autorid toovad välja kolm põhilist viisi, kuidas saaks arendada laste meediapädevust: kasutades koos [eeldatavasti vanematega, aga miks mitte ka koolis õpetajatega või teiste rohkem meediaharidust санаud täiskasvanutega] meediat, rääkides lastega meediasisust ja luues reegleid meedia kasutamise kohta. Neid variante vastavalt

lapse arenguastmele koos ja eraldi kasutades peaks olema võimalik kinnistada soovitud ja vähendada soovimatu meediasisu mõju (Carlsson jt 2005: 316, Nathanson & Cantor 2000).

Meediapädevuse arendamise viise liigitatakse tihti proteksionistlikeks ehk kaitsvateks ja avatud mudeliteks, millest esimene lähtub meedia kahjulikest mõjudest ja soovib nende vältimiseks rakendada kriitilise vaatamise ning vanemate kontrolli strateegiaid. Avatud mudelid aga lähtuvad meediast kui võimalusest ennast väljendada ja saada rahulolu meediakasutamisest. Selliste mudelite pooldajad usuvad, et publik (lapsed kaasa arvatud) on teadlik meedia konstrueeritusest ja tõlgendab meediasisu. Avatud mudelite pooldajad tahavad arendada meediapädevust tugeva väljendusvabaduse ja laialdase meediakasutuse kui demokraatia nurgakivi kaudu. (Encyclopedia of Children...: 525)

Paljud uurijad peavadki piiramisest efektiivsemaks meediapädevuse tõstmiseks võimalikult suurt vabadust alternatiivsete meediasõnumite loomisel.

Näiteks McCannon on väitnud, et meediapädevuse alased oskused võivad aidata mõista mitte ainult meediasõnumite sisu pealispinda, vaid ka pinnaaluseid sügavaid ja tihti palju olulisemaid tähendusi. (McCannon 2002: 422)

Carlsson ja von Feilitzen tsiteerivad Buckingham'i tehtud ülevaadet, mille kohaselt võib meediaharidusest olla rohkem kasu kui meediakasutuse piiramisest (Carlsson & von Feilitzen 2005: 313, Buckingham 2005).

Tihti õpetatakse koolides lastele meediat läbi meediasõnumite ise loomise ja Millwood Hardgrave'i sõnul võib olla loominguiline seotus meedia tootmisega (eriti hariduse kontekstis) oluline panus kriitilise arusaamise arendamisele (Carlsson & von Feilitzen 2005: 314, Millwood Hardgrave 2003).

Kellner ja Share on toonud välja aga neli erinevat lähenemisviisi meediapädevuse arendamisele, millest üks kannab nime kriitiline meediapädevus ja seab kahtluse alla ideoloogiaid ja analüüsib peamiste dimensioonide nagu nt sugu, rass ja seksuaalsus esindatust, kaasab alternatiivset meedia tootmist ja laiendab tekstianalüüsi nii, et see hõlmaks ka sotsiaalse konteksti, lõbu ja kontrolli elemente. (Kellner ja Share 2007)

Kellner ja Share(2007) tsiteerivad ka Luke'i ja Freebody't (1997, 1999), kelle hinnangul ei piisagi vaid ühest lähenemisest, vaid on vaja kõiki. Multiperspektiivne lähenemine on nende sõnul ainuõige. See hõlmab koodi murdmist, osalemist mõistmises ja loomises, tekstide funktsionaalses kasutuses ja kriitilises anlüüsis ning teksti muutmises, põhinedes teadmisel, et tekst pole kunagi ideoloogiliselt naturaalne ega neutraalne.

McCannon (2002: 324) aga väidab, et meedia on muutunud globaliseerumise tagajärjel nii must-valgeks, et sellises nüansivähesuses polegi meediatarbijatel vaja enam meedia sisu üle mõelda. Piisab reageerimisest, mis on oluliselt kergem tegevus kui mõtlemine, aga ei ole kaugeltki sama arendav.

2.7 Funktsionaalne kirjaoskus Eestis enne 2008. aastat välja töötatud riikliku õppekava põhikoolile ja gümnaasiumile üldoskuste alusdokumendi järgi

„Funktsionaalsest kirjaoskusest hakati rääkima juba eelmise sajandi keskel. 1956. aastal defineeris Gray seda kui lugemise ja kirjutamise oskust, mis võimaldab isikul osaleda kõigis neis tegevustes, kus on vaja kirjaoskust tema kultuuris ja grupis; (The Literacy Dictionary).“

(Vernik-Tuubel & Pandis1)

Antud kriitilise lugemisoskuse teemalises töös räägime enim infokirjaoskusest, mida on defineeritud nii:

"Selleks, et olla infokirjaoskaja, peab isik ära tundma, millal informatsiooni vajatakse ja ta peab oskama määratleda informatsiooni asukohta, hinnata ja kasutada vajaminevat informatsiooni".

(Vernik-Tuubel & Pandis1; American Library Association/ALA)

Võrdluseks uurimise tulemustega, toob autor järgnevalt välja Tartu Ülikooli juurde loodud Tartu Ülikooli Õppekava Arenduskeskuse meeskonnaliikmete poolt kokku pandud funktsionaalse kirjaoskuse taseme nõudmised, mis eeldavad kriitilist lugemisostkust, õpilastele teise kooliastme lõpuks. Tegemist on riikliku põhikooli ja gümnaasiumi õppekavas kajastatud üldoskuste osa alusdokumendiga (enne 2008. aastat), mis põhineb kolmel varasemal tööil: Standards for the English Language arts. A Project of National Reading Association & National Council of Teachers of English (1996), IEA (International Association of Evaluation of Educational Achievement) uurimus (1991), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Survey) (2001); ja mille on koostanud Ene-Mall Vernik-Tuubel (Koolivõrgu büroo Lõuna-Eesti piirkond) ja Meeli Pandis (TLÜ).

Kuna antud dokumendi nõudmistest ei lähtunud intervjuusid üles ehitades ega läbi viies, vaid tegemist on hiljem leitud materjaliga, siis kõigi järgevate nõudmistega täitmist kontrollida ei saa. Küll aga püütakse kontrollida neist kõiki võimalikke tulemuste analüüsi osas, kuna tegemist on oluliselt detailsemate ja/või teisiti püsitatud nõudmistega kui õppekavas esitatud nõudmised ja nende põhjal võib huvitavaid avastusi teha valimisse kuulunud varateismeliste kriitilise lugemisostkuse kohta.

Nendeks funktsionaalse kirjaoskuse nõudmisteks teise kooliastme lõpetajatele on:

- konkreetse faktilise teadusmõistelise informatsiooni edastamine
- visuaalse informatsiooni põhjal otseste järelduste ning üldistuste teha suutmine
- tekstis oleva informatsiooni konkreetse tasemel võrdlemine ja seostamine varasemate kogemuste ja teadmistega
- tekstis oleva konkreetse informatsiooni rakendada suutmine (korralduste täitmine, tööjuhendi järgimine jms)
- oskus teha kokkuvõtte konkreetsest materjalist. Esitatud infost järelduste tegemine, kasutades teadusmõtlemisele vastavat terminoloogiat ja kontseptsioone
- valdavalt ühe teema piires teiste valdkondade teadmistega seostamata otseste seoste ja järelduste väljendamine

- oskus teha otseseid järeldusi ja leida lihtsamaid seoseid visuaalselt esitatud informatsioonist ühes valdkonnas
- tekstis sisalduva informatsiooni võrdlemine ja vastandamine, oma teadmiste ja kogemustega seostamine
- tegelaste käitumisele alternatiivide leidmine
- argumenteerimine põhjendades konkreetsetest teadmistest lähtuvalt
- erinevate infoallikate juurde suunamine, info otsimine ja leidmine sobivast allikast konkreetse ülesande täitmiseks
- olulise info eristamine ebaolulisest
- uue info seostamine eelnevalt õpituga

(Vernik-Tuubel & Pandis2)

3. UURIMISE METODOLOOGIA

3.1 Valimi koostamine

Uurimise objektiks on varateismelised, nende kriitilise lugemise oskus Eestis Tallinna noorte näitel. Antud uurimuse käigus pööratakse tähelepanu meediapädevuse analüüsimise ja hindamise aspektidele. Eriliselt pööratakse tähelepanu uurimisobjektide kriitilise meediakasutuse oskustele. Kõrvale jäävad meediale ligipääsemise ja meediasisu loomise aspektid.

Antud juhul viiakse uurimus läbi 11-13 aastaste Tallinna noorte seas, kes käivad erinevates ringides ja treenides (ProDance'i hip-hopi rühm, JK Kalevi 1995/1996 sündinute meeskond, Kaarli koguduse laulukoor). Respondendid on leitud kolmest erinevast vaba aja veetmise kohast seetõttu, et ühestki neist ei õnnestunud leida kokku kümmet vabatahtlikku poissi ja tüdrukut.

Valitud on just need huvialaringid, sest nende juures leidis autoril tuttavaid, kes oskasid soovitada just neid kohti noortega rääkimiseks või andsid nõusoleku kulutada mõned minutid ringi või trenni kohtumisest samal eesmärgil. Autor otsis kontakti ka teiste noorte vabaaja organisatsioonidega, aga sealt ei ilmutatud soovi koostööks.

Uurimisalusteks on valitud need noored, sest nad on (tõenäoliselt) pärit lisaks erinevatele peredele ka erinevatest koolidest ja moodustavad seetõttu heterogeensemata grupi, võimaldades sedasi erinevamate arvamuste kajastamist ja erinevate meediahariduslike kogemuste uurimist, kui seda võiksid teha näiteks ühe kooli õpilased.

Kõrvale on jäetud aspektid, et kõik selle vanusegrupi esindajad Tallinnas ei ole aktiivsed väljaspool kooli (erinevalt antud noortest) ja valim ei olnud päris juhuslik, sest sinna kuulusid vabatahtlikult uurimuses osalema nõustunud noored ning võis arvata, et häbelikumad jäävad valimist välja. Samas juhtus ka juhuvalimiga nii, et osa lapsi käisid samades koolides ja klassides.

Kogutavatele andmetele varateismeliste kriitilise lugemisoscuse kohta vordlusmaterjali hankimiseks viidi lobi ka moneid identsed intervjuud taiskasvanud Eestis elavate inimestega. Sedasi tahtis autor hankida materjali, mida annab korvutada just antud uurimuse kaigus tegelikult sihtgrupilt saadud infoga, kuna naiteks valismaiste sama vanusegrupi voi ka taiskasvanute seas lobi viidud samateemalise uurimuse puhul oleks voinud olla liiga palju eksitavaid vastuseid, mis tuleneksid naiteks teistsugusest keskkonnast voi uurimismeetoditest. Samuti, oli lihtsalt huvitav puuda valja selgitada moningate taiskasvanud eestlaste kriitilise lugemisoscuse taset. Kuna aga molemas vanusegrupis oli valim vaga vaike ning kindlasti ka nii monegi kriteeriumi tottu ebataiuslik, ei pretendeerigi antud uurimus taiskasvanute ja varateismeliste kriitilise lugemisoscuse erinevuste adekvaatsele hindamisele ega vordlemisele. Pigem on taiskasvanute meediakriitilisuse analuuisimise naol tegemist lihtsalt huvitava korvaluuringuga ja koik toos tehtud vordlused ongi kehtivad vaid konkreetselt nende uuringus osalejate puhul ega sobi uldistamiseks.

Tulles tagasi taiskasvanute valimi kirjeldamise juurde, uurimuses on kasutatud kolme kahekumndendates aastates, uhe viiekumndendates aastates ja uhe abituriendi vastuseid. Tegemist on oppivate ja/voi tootavate inimestega. Kahel neist on keskeriharidus, uhel korgharidus, uks on omandamas korgharidust ja uks on omandamas keskharidust.

3.2 Uurimismeetodid

Varateismeliste respondentidega kontakteeruti esmakordselt nende grupi regulaarse kohtumise alguses, kui opetaja/treeneri hinnangul oli suurem osa grupi liikmetest kohal. Neile tutvustati luhidalt uurijat, uurimuse eesmarke ja olemust ning jagati katte uurimist tutvustavad noosolekuankeedid nende vanemate jaoks, sest uurimisalused on alaealised. Uurimises osaleda soovijatega solmiti kokkulepe, et nad raagivad oma vanematele uurimusest ja kusivad luba osalemiseks.

Esiialgu paluti respondentidel või nende vanematel ise esimesel võimalusel uurijaga ühendust võtta, aga kuna selline kontakteerumismeetod ei toiminud kuigi hästi, võttis uurija edaspidi ise respondentidega teatud aja möödudes ühendust, et leppida kokku intervjuu läbiviimise aeg. Kokkulepitud ajal tagastasid uurimuses osaleda soovinud, kelle vanemad oma nõusoleku andsid, vanematele mõeldud ankeedi allkirjastatult.

Täiskasvanud respondentide valimine ei olnud nii teaduslik, kuna tegemist oli autori juhuslikult valitud tuttavatega. Valik tehti tuttavate kasuks ajapuudusel, mis tekkis seetõttu, et teise sihtgrupi kasutamise mõte ise tekkis alles uurimise lõppfaasis.

Uurimus ise seisnes kuni poole tunniste semistruktureeritud intervjuude läbiviimises, mille käigus küsiti uurimisalustelt valik meediakriitilisuse alaseid küsimusi (vt Lisa 1) nende varasemate teadmiste ja kogemuste põhjal ning põhiliselt intervjuu ajal lisainfona lugemiseks antud kahe ajaleheartikli (vt Lisa 2.1 ja 2.2) kohta. Intervjuu ajal ei peetud rangelt kinni intervjuu kavast ja küsiti tihti lisaküsimusi või jäeti mõni küsimus ära, kui respondent oli varem sellele juba ise vastanud või ei osanud vastata küsimusele, millele järgnev tugines.

Intervjuu on üles ehitatud viie osana: esimene on intervjuu lähem tutvustus ja üldisikuandmete kogumine; teine osa koosneb üldiste küsimuste esitamisest „leidlapse“ juhtumi kohta ja lapse varasemate teadmiste ning tähelepanekute, mis võivad aidata tema meediakriitilisuses selgusele jõuda, kaardistamisest; kolmas osa on lugemine, mille ajal uurimisalune loeb tähelepanelikult läbi kaks üheleheküljelist artiklit sügisel 2008 (intervjuude läbiviimise hetkel mõne kuu eest) palju meedia tähelepanu pälvinud teemal („Leidlaps“ ehk haruldane lugu sellest, kuidas väikelaps jäeti maha üksildasse kohta ja olenemata suurest meediakajastusest ei leitud tema lähedasi üles mitu päeva); neljas osa koosneb kriitilist lugemisostkust puudutavatest küsimustest loetud artiklite põhjal ja kajastab seda, kuidas uurimisalune artikleid analüüsib, kui teda on suunatud materjali etteandmise näol ning täpsustavate küsimuste abil ja viies osa koosneb küsimustest respondendi meediahariduse kohta nii tema kodust kui koolist saadud teadmiste ja kogemuste põhjal.

Uurimise käigus viidi varateismelistega läbi kümme intervjuud, millest neli olid tüdrukutega ja kuus poistega. Kuus respondenti olid vanuses 13, kolm 12 ja üks 11. Kolm uurimuses osalenut õpivad Kadrioru Saksa Gümnaasiumis, kaks Pirita Majandusgümnaasiumis ja Tallinna 21. Koolis ning üks Vanalinna Hairuduskolleegiumis, Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumis ja Jakob Westholmi Gümnaasiumis. Neli neist õpivad kuendas ja kuus seitsmendas klassis.

Täiskasvanutega viidi läbi viis intervjuud, kuid tehniliste probleemide tõttu on tööga kaasas vaid kolm transkriptsiooni. Intervjuude transkriptsioonide (vt Lisa 3, Lisa 4) abil püüti leida vastuseid peatükis 3.3 loetletud uurimisküsimustele.

3.2.1 Operatsionaliseerimise süsteem

Kuigi kriitiline lugemisoskus on muutunud tänu meedia ülikiirele arengule väga tähtsaks teemaks, on tegemist siiani üsna väheuuritud alaga. Näiteks Eestis ei ole seda uuritud mitte kunagi, mistõttu on antud töö puhul tegemist pilootuuringuga ja on üsna vähe materjali, millele selle töö tegemisel toetuda. Seetõttu on ka väga vähe usaldusväärseid tõendeid inimeste meediapädevuse taseme ja selle arendamise kohta ning siiani puudub ka adekvaatne süsteem meediapädevuse taseme hindmiseks. Viimane on aga oluline, et mõista, mida teatakse, mida ja kui hästi osatakse ning mida oleks vaja juurde õpetada; samuti, kuidas oma ülesandeid lahendada, mida neist arvatakse, kui edukad ollakse protsessi käigus ning ülesande lõpetamisel (Chris Worsnop1). Adekvaatse hindamissüsteemi loomist peetaksegi hetkel üheks tähtsaimaks uurimisteenaks antud valdkonnas ja Euroopa Komisjoni algatusel hakati seda 2008. aastal looma, kuid selle valmimine jääb tulevikku. Hindamissüsteemi küsimust on kommenteerinud näiteks Cary Bazalgette Euroopa Komisjoni meediapädevuse hindamiskriteeriumide uurimuse raames koostatud küsitluses:

„Ei ole olemas ühtseid kriteerume ega standardeid, hindamaks meediaõpet ja on olemas kiireloomuline vajadus suurema skaala ja pikemaajalise uurimise järele, et

luua tõenditekogu, millel sellised kriteeriumid baseeruda võiks. See on tõenäoliselt kõige olulisem küsimus, millega meediapädevuse arendajad silmitsi seisavad.“

Cary Bazalgette, hariduspoliitika nõustaja

British Film Institute Education

Sellegipoolest on mõningad uurijad töötanud välja oma versiooni võimalikest kriitilise lugemisoskuse hindamiskriteeriumidest ja ka hindamisviisidest (loetava tekstina on mõeldud siin ka nt audiovisuaalseid teoseid). Näiteks meediaharidusele ja hindamisele spetsialiseerinud Kanada päritolu konsultant, kirjanik ja lektor Chris Worsnop toob välja, et meedia interpreteerimise hindamiseks on vaja näiteks raporteid ja ülevaateid, analüütilisi raamistikke, kriitilisi/dekonstrueerimise harjutusi ja projekte ning uurimisi (Chris Worsnop2). Ta toob välja ka näitliku skaala, meediale reageerimise hindamiseks (Chris Worsnop3):

Tase 6	Õpilane integreerib tekstiga isiklike tundeid, kogemusi, lootusi, hirme, refleksioone või uske. Personaalne vastus on sügavalt tekstiga seotud, selge arusaamine terviktekstist ja tekstiosadest, loob seoseid teiste tekstidega.
Tase 5	Õpilane seostab tekstiga isiklike tundeid, kogemusi, lootusi, hirme, refleksioone või uske. Isiklik vastus viitab tekstile, annab edasi mõtet teksti mõistmisest ja osalisest alltekstide mõistmisest.
Tase 4	Õpilane avastab isiklike tundeid, kogemusi, lootusi, hirme, refleksioone või uske, luues vaid pealiskaudse seose tekstiga.
Tase 3	Õpilane jutustab või parafraseerib teksti või identifitseerib kujundeid isoleeritult, viidates vaid pealiskaudselt isiklikele tunnetele või kogemustele.
Tase 2	Õpilase vastus näitab vähest või puuduvat interaktsiooni või pühendumust tekstile. Isiklik vastus võib olla nõrk, tekstiga seostamata või puududa.
Tase 1	Õpilase vastus on ebaoluline, arusaamatu või olematu.

Joonis 2: skaala meediale reageerimise hindamiseks

Chris Worsnop (Worsnop3) väidab ka, et igasuguse eneseväljenduse puhul saab hinnata, kas on välja toodud ideid ja detaile, kuidas see eneseväljendus organiseeritud on, kas kasutatakse efektiivset meediakeele vormi, kas on näha autori arvamust ning teadlikkust publikust ja millist tehnilise kompetentsi taset demonstreeritakse.

Lähtuvalt Worsnop'i põhimõtetest, püüab antud töö autor luua hindamisraamistiku valimi kriitilise lugemisoscuse analüüsimiseks selle põhjal, kas ja kui pikalt nad vastasid küsimustele, kas vastuseid põhjendati ning kas arutluskäik tundus loogiline. Kriitilisemaks peeti detailsemaid, läbimõeldumaid ja loogilisemalt põhjendatud vastuseid. Faktiküsimuste puhul peeti kriitilisemaks õigete vastuste andjaid, eelistati suuremat õigete või sobivate vastuste hulka.

Autori loodud kriitilist lugemiskust hindav küsimustik koos suuremat või väiksemat kriitilisust näitavate valikvastustega on esitatud tabelina Lisas 5.

3.3 Uurimisküsimused ja hüpoteesid

Uurimisküsimuste abil on tahetud välja selgitada uurimuses osalenud noorte kriitilise lugemisoscuse taset konkreetsete ajaleheartiklite kriitilise lugemise näitel: missugused osad meediasõnumitest jõuavad nendeni ja mis jääb meelde pikemaks ajaks; mida pannakse rohkem tähele, mida vähem; millest arusaamine valmistab meediasõnumite puhul rohkem raskusi, mis on kergemini mõistetav; mida arvatakse meediasõnumi ning meediasõnumi saatja sihtgrupi ja eesmärkide kohta ja samuti sõnumis sisalduvate võtete kohta ning mida mäletavad respondendid meediapädevuse arendamise kohta oma elust kodu ja kooli näitel; samuti kui vajalikuks meediapädevuse arendamist peetakse ja milliseid lünki oma meediahariduses ise märgatakse.

Uurimisküsimused on jagatud kahte osasse. Suurem neist kajastab üldisemalt seda, millistes valdkondades ollakse kriitilisemad ja kui hästi suudetakse artiklites leiduvat infot tõlgendada Teine osa kajastab uurimisaluste tegelikku meediaharidust, põhinedes nende enda hinnagutel. Tööl on olemas aga ka kolmas osa, kus analüüsitakse uurimistulemuste vastavust enne 2008. aastat õppekava loomise üldosa funktsionaalse kirjaoskuse alusdokumendi nõudmistele, kuid selle suhtes eraldi uurimisküsimusi ega hüpoteese püstitatud ei ole.

Kuidas saavad respondendid aru meediasõnumitest?

Kas ja kuidas eristavad uurimuses osalenud noored fakte ja arvamusi?

Milliseid fakte ja arvamusi panevad uurimuses osalejad rohkem tähele (eelnevate mälestuste ja artiklitest saadava lisainfo põhjal)?

Millistest faktidest ja millistest arvamustest arusaamisega tekib varateismelistel probleeme?

Mis on uuringus osalejate arvates artiklite eesmärgid?

Kuidas mõistavad respondendid meedia kasutatavaid võtteid tähelepanu tõmbamiseks, informeerimiseks ja meelelahutuse pakkumiseks?

Kuidas hindavad uurimuses osalenud artiklis kasutatud allikate asjakohasust ja usaldusväärsust ning artiklite täpsust ja värskust?

Kuidas on uurimuses osalenute hinnangul nende meediapädevusele arenemisele kaasa aidanud kool ja vanemad?

Milliseid puudujääke märgatakse oma meediahariduses?

Uurimistöö autor eeldas, et esiteks ei ole täiskasvanute kriitilise lugemise oskus kuigi palju varateismeliste omast parem.

Veel eeldas autor, et lapsevanemad ei püüa omaalgatuslikult koos lastega meediasõnumeid analüüsida.

4 UURIMISE TULEMUSTE ANALÜÜS

Uurimuse tulemused esitatakse kolmes osas. Esimeses osas otsitakse vastuseid alaküsimustele respondentide praeguse meediapädevuse astme kohta ja teises osas kajastatakse noorte meediaalast haridust ning lünki selles. Respondentide vastavusega Tartu Ülikoolis loodud õppekava funktsionaalse kirjaoskuse alusdokumendi nõudmistele tegeletakse viimasena, sest selle teema jaoks vajalik materjal tuleb eelnevast analüüsisiosast. Täiskasvanud vastajate puhul pöörati tähelepanu ainult kriitilise lugemisoskuse tasemele ning nende meediaharidust puudutavad küsimused jäeti kõrvale.

4.1 Intervjueeritute meediapädevus „leidlapse“ juhtumi näitel

Intervjuude käigus selgus, et noortel on üsna hea ettekujutus sellest, mis on fakt ja vaid veidi kehvem arusaamine arvamuse olemusest.

„Fakt on see, et mis on nagu.... noh, et mis on õige ja mis on uuritud ja mis vastab tõele. Arvamus on see, mida arvatakse, aga see ei pruugi vastata...“ (Tüdruk1)

Defineerimine	Jah	Raskustega	Ei
Oskab def. fakti	6	4	0
Oskab def. arvamust	7	2	1

Ometi jagunesid noored kaheks. Osa neist oskas väga hästi välja tuua nii faktide kui arvamuste näiteid ja samuti õigesti liigitada intervjueerija ette antud näiteid. Täiskasvanud nimetasid rohkem fakte, aga vähem arvamusi, kuid see võis olla juhuslik.

„Siin oli täpselt öeldud, et millal ta leiti. Ta leiti eile hommikul kella üheteist ja kaheteist vahel ja siis, et... kaua ta seal oli olnud ja... kus ta nüüd on. Kõik... faktid on öeldud ära. Tähtsamad.“ (Sanna)

Intervjueerija: „Okei. Aga kui ma näitan sulle seda lauset, et... inimesed, kes sellest midagi teavad, peaksid teada andma... Mis sa arvad? Kas see... lause seal... kas see on arvamus või fakt?“

Mike: „Ee. (paus) Arvamus... peaks. Peaks, mitte peavad.“

Teine osa intervjueeritustest aga oli küll peaaegu sama edukas fakti ja arvamuse defineerimisel, aga ajas näiteid segi või ei osanud kuigi palju näiteid välja tuua.

„See, et... Maria-Elisa räägib mingist... paragrahvist ja... mida võib muuta. Muuta ja... siis... haigla juhatuse esimees... Mall Riikjärve, et... ütles, et... noh. Sõnul, et... ütles, et tüdrukul... terviserikkeid ei esinenud [arvamuse näited]“ (Aivar)

„Arvamus oli see, et (paus). Väike tüdruk oli... mustas lapsevankris.“ (Naaskel)

		Null	Üks	Mõni	Viis või rohkem
Mitu fakti nimetab	Varateismelised	1	3	7	0
	Täiskasvanud	0	0	1	2
Mitu arvamust nimetab	Varateismelised	3	3	4	0
	Täiskasvanud	0	2	1	0

Samuti tekitas ette antud mitmeti tõlgendatav näide mõningates respondentides segadust. Osati küll õigesti ära määrata, kas tegemist on fakti või arvamusega (erinevalt täiskasvanutest liigitati näide eranditult arvamuseks), aga põhjendus jäi pealiskaudseks:

Intervjueerija: „Okei. Aga näiteks, vaata siin... see lause, et inimesed peaksid teada andma, kui nad midagi teavad. Kumb see on? Arvamus või fakt?“

Pidur: (paus) „Arvamus.“

Intervjueerija: „Miks sa nii arvad?“

Pidur: „Ma ei tea. Seda ei saa... ma ei oska nüüd eriti nagu... kummakski...“

Siinkohal otsustasid osa täiskasvanutest (2/3, kelle intervjuu transkribeeriti), keda autor tausta mõttes küsitles, et tegemist on siiski faktiga, sest see sõnum tuli politseist ja inimestel on kohustus politseid aidata. Samuti, et tegemist ei olnud ühe politseiniku arvamusega, vaid politsei kui terviku poolt tulnud range soovitus või käsuga. Millegagi, mille järgimist rahvalt eeldatakse.

Riina: „Fakt pigem.“

Intervjueerija: „Miks?“

Riina: „Noh. Sest see ei ole tema arvamus, et peaks helistama politseile. See on tavaline protseduur, et inimesed kes midagi teavad, peaksid helistama.“

	Jah	Ei
Oskab eristada fakte ja arvamusi	8	2
Oskab oma otsust loogiliselt põhjendada	8	2
Oskab segadust otsustamisel loogiliselt põhjendada	2	2

Üheksa respondenti kümnest olid varem kuulnud leidlapse juhtumi kohta, aga detailide hulk, mida nad mäletasid või välja tõid, oli väga erinev. Peaaegu kõik oskasid öelda, et see lugu räägib maha jäetud lapsest ning enamus oskas ka öelda ära piirkonna, kust laps leiti. Üksikud aga teadsid rääkida ka midagi lapse riietusest, vanusest, tervislikust seisundist, edasisest saatusest ning probleemidest vanemate kodakondsuse ja rahalise seisuga. Täiskasvanud vastajad ei osanud aga kohe märksõna „leidlaps“ peale midagi rääkida, kuid artikleid nähes, tuli neil antud sündmus meelde või tundsid vähemalt pildi ära.

Erinevalt küsitletud täiskasvanutest, olid lapsed vähekriitilised ja kirjeldasid fakte. Oma (eel)arvamusi nad jutustusse väga ei põiminud. Kuigi ka mitmed küsitletud lapsed rääkisid lapse maha jätmisest, mida antud artiklitest veel järeldada ei saanud, võis arvata, et tegemist ei olnud „lahmimisega“, vaid intervjuusse põimunud varasemate teadmistega. Mitu täiskasvanut aga ütlesid otse välja, et laps viidi sinna surema ja olid üldse oma arvamustes julgemad.

„Seda, et... leiti kusagilt tühermaalt mingi... üheaastane vist vä. Mingi laps. Siis, et nagu otsiti vanemaid ja... [---] Seda, et... mingi vanemad... tegelikult elavad kuskil Venemaal kuskil niimoodi, et ta tegelt pole Eesti kodakondsusega ja, et mingi mingi politsei tundis huvi tema vastu vahepeal. Taheti adopteerida või midagi siukest.“
(Tüdruk2)

Ka peale artiklite läbi lugemist andsid respondendid väga erineva pikkuse ja sisuga vastuseid. Põhiliselt aga toodi välja seda, et tüdruk leiti Sikupilli Prisma lähedalt, leidmise kellaaega ja riiete värvi. Millegipärast oli just lapse riiete värv see, mille peaaegu kõik varateismelised ära märkisid. Jutu sees osati välja tuua väga palju rohkem fakte kui siis, kui neil paluti ekstra fakte nimetada. Samuti olid respondendid faktide osas väga täpsed ega teinud üldistusi. Autori poolt küsitletud täiskasvanud aga kippusid üldistama ja ümardama. Kui varateismelised loetlesidki tihti konkreetseid fakte, siis täiskasvanud tõid pigem välja kategooriaid, mille alla artiklites esitatud faktid kuuluvad (vanus, välimus, asukoht jne).

„Ee... see tüdruk oli mustas vankris. Tal oli roosa jope ja tal olid sinised püksid. Ja siis... ja siis... ta oli seal... Sikupilli Prisma juures. Siis ma sain teada veel, et ta... et... veel... siis veel ei teatud ta vanust... täpselt. Et kas ta oli üle aasta või ta oli üheteistkuune. Alguses arvati, et ta oli üksteist kuud ja siis veel ei teatud, et... et siis lõpuks arvati, et äkki ta on ikkagi vanem. Ja siis. Ja siis võib-olla sain teada, et seal pole... ee... et varem nagu pole väga palju selliseid juhtumeid olnud, et... et see juhtum on väga haruldane. Et muidu on... kui lapsed on kadunud, siis kas vanemad on jätnud ta korraks autosse või on lihtsalt... lapsed on ära... kadunud. Ja siis... aga siis on vanemad tundnud huvi ka lapse otsimisest ja...“ (Sanna)

Intervjueerija: „Aga millal see lugu kirja pandi?“

Aivar: „Üksteist-kümme. Kaks tuhat kaheksa. Kakskümmend kolm kolmkümmend viis.“

Mõningad uurimises osalejad aga ajasid ka fakte segi või lausa mõtlesid ise välja. See aga tundus olevat pigem tahtmatu eksitus ning ei kehtinud terve intervjuu ega ka mitte terve vastuse kohta.

„Ta leiti mustast lapsevankrist. [---]Tal oli seljas roosa jope ja... must... mustad kummikud või midagi.“ (Robert)

Tehtud intervjuudest on väga raske esile tõsta kindlaid teemasid või teemaosasid, millest aru ei saada, aga mitu respondenti kahtles kohtades, kus oli pakutud mingi numbrivahemik (nt laps oli õues 2-3 tundi, ta leiti 11-12 vahel). Selliseid andmeid liigitati nii arvamuste kui faktide alla, aga näiteks Erki oskas ära põhjendada, miks ta liigitab väite, et laps oli õues kaks kuni kolm tundi, arvamuse alla. Täiskasvanutel selliseid dilemmasid ei tekkinud, kui näidislause välja arvata, mille mõlema vastuse võimalikkust ka põhjendati. Lapsed tegid seda harvem.

„Et see ei ole kindel fakt. Ei tea täpselt, kui kaua ta oli.“ (Erki)

Intervjueeritavad tõid välja väga erinevaid eesmärke, miks artiklid kirjutatud olid ja ka sihtgrupe, kellele need mõeldud olid. Mitu respondenti tõid sihtgrupina välja inimesed või lugejad tervikuna põhjendusega, et miks neid muidu üldse kirjutada. Siiski tundus see tulenevat pigem oskamatuses sihtgruppi välja tuua, sest põhjendada oma arvamust ei osatud. Erinevalt varateismelistest aga tõid üldsuse sihtgrupina välja ka täiskasvanud, aga nemad oskasid seda ka põhjendada – toodi välja, et selline lugu huvitab tervet avalikkust. Nemad nägid antud artiklites ka avalikku noomitust, mida ükski noortest välja ei toonud. Mõlema grupi esindajad tõid artikli eesmärgina välja ka vajaduse vanemad üles leida ja pakkusid ka sihtgrupiks inimesi, kes saavad aidata.

„Inimestele, kes saavad aidata.“ (Naaskel)

„Et... inimestele anda infot. Ja siis, et... et... siis need inimesed, kes vaatavad neid uudiseid ja... siis nad saavad ... siis nad nagu saavad teada selle... selle põhjal, et... kui nad tunnevad selle lapse ära, siis... siis nad saavad aidata.“ (Sanna)

Mõningad respondendid pidasid artiklite esmaseks eesmärgiks ka inimeste ja eriti lapsevanemate informeerimist sellest, mida samalaadses olukorras teha.

„Et. Võib-olla... sellepärast, et... sellist asja enam ei juhtuks. Ei kui keegi nagu... siis saab kohe teada anda.“ (Erki)

Näiteks Karola arvas, et sellised artiklid on kasulikud inimestele, kes tahaksid ise oma lastest „lahti saada“ ja Erki tõi samuti välja, et see on kasulik info lapsevanematele.

„Noortele vanematele. Et kes tahavad oma lastest lahti saada.“ (Karola)

„Kõigi inimeste ja eriti... vanemate... jaoks. Kellel on laps. [---] Sest nad ei teeks enda lapsega niimoodi ja...“ (Erki)

Kõigist teistest erines oma arvamuse poolest Aivar, kes pakkus, et need artiklid on kirjutatud politseile, aga artiklite eesmärki välja tuua ei osanud.

Tüdruk2 pakkus aga välja hoopis teistlaadi põhjenduse, miks need artiklid kirjutati, mis sarnaneb enim täiskasvanute põhjendusele avalikkuse huvi kohta:

„See võib olla võib-olla see ka, et nagu meedia huvi on nagu vaata. Populaarsus.“
(Tüdruk2)

Artiklite eesmärgid	Varateismeliste arvates	Täiskasvanute arvates
Leida vanemad	4	1
Anda käitumisjuhiseid	2	0
Rahuldada avalikkuse huvi või informeerida avalikkust	5	3

Avalik noomitus	0	3
-----------------	---	---

Uurimuses osalejatelt küsiti intervjuu käigus ka, kas nad oskavad artiklitest välja tuua näiteid, kuidas seal või nende abil on püütud inimeste tähelepanu võita, neid informeerida või nende meelt lahutada. Kõrvale jäeti veenmise funktsioon, sest autori arvates oli seda liiga keeruline lastele lahti seletada ja veel raskem oleks olnud lastelt adekvaatseid vastuseid saada. Hiljem küll leidis autor, et oleks võinud respondentidelt uurida, milles artiklid neid veenda suutsid, aga selleks hetkeks oli enamik intervjuusid tehtud ja kaudselt vastab sellele ka edaspidi analüüsiv usaldusväärse küsimus.

Tähelepanu püüdmise võtted		Pilt	Pealkiri	Uudise erakordsus	Inforohkus	Rõhk kannatustel
Milliseid märkavad ise?	Varateismelised	4	2	3	1	0
	Täiskasvanud	2	2	0	0	1
Milliseid suunamisel?	Varateismelised	6	0	1	0	0
	Täiskasvanud	1	0	0	0	0

Küsimus tähelepanu võitvate elementide kohta artiklis põhjustas enamikus intervjuueeritute suurt segadust, mistõttu võeti kasutusele ka lisaküsimused artikliga kaasas olnud pildi kohta (mõlemas artiklis oli juhuslikult kasutatud täpselt sama fotot).

Siiski toodi välja, et pilt tekitab kaastunnet. Enamus aga ei märganud, et artiklis oli toodud nutunäoga pildi põhjuseks fotokaamerat nähes ehmatamine, sest vaid Tüdruk1 tõi välja et:

„No... kui ei oleks öeldud, miks tal selline nägu on, siis oleks võib-olla mõned kaasa tundnud.“ (Tüdruk1)

Tüdruk2 tõi välja ka, et tervise puudutamine tekitab inimestes veidi kaastunnet ja nukra näoga pilt tõmbab tähelepanu.

Mõningad intervjuueeritud paistavad olevat ka õppinud kusagil selle kohta, kuidas meedia tähelepanu võita püüab:

„Ee... tähelepanu võitmiseks on... need pealkirjad on juba sellised, et... see. Siin on selles esimeses artiklis on see, et „Kus sa oled emme? Ma ootan sind.” Siis see on juba tähelepanu võitmine. [---] Et... inimesed juba hakkavad mõtlema, et... appi, mis toimub. Ja siis... ja siis nad hakkavad lugema ja... ma ei tea rohkem midagi. [---] Alguses vaadataksegi tavaliselt pilti ja siis vaadatakse seda pealkirja ja siis hakatakse kohe lugema.“ (Sanna)

„Sest kõik vaatavad pilti ja siis nad tahavad lugeda edasi.“ (Mike)

Mõningad noored väitsid, et selline teema ja väike laps tõmbavad juba iseenesest tähelepanu.

„Et ta oli seal... maha jäetud kuhugi.“ (Robert)

Aivar väitis, et tema tähelepanu tõmbab suur informatsiooni hulk.

Selle kohta, kuidas artiklid informeerimise eesmärki täidavad, vastasid kõik, et suure infohulgaga või loetlesid teemasid, millest artikkel informeerib.

„Inform... nad informeerivad sellest, et see laps on kadunud ja, et kust kohast ta kadunud oli ka kus kohas ta praegu on. Et nii... kui vanemad näevad seda, siis nad saavad kohe järgi tulla ja...“ (Sanna)

„Informeermiseks. No siin ongi räägitud... pisematest detailidest ja...“ (Pidur)

Informeermise võtted		Olukorra kirjeldamine	Palju infot	Teatud info väljatoomine
Milliseid märkavad?	Varateismelised	2	3	3
	Täiskasvanud	2	1	2

Enamik noortest (4:1) intervjueritute väitis väga veendunult, et selline teema ei saa kuidagi meelelahutuslik olla. Samas on küsitav, kas selline vastus on seotud meie ühiskonnas kehtivate moraalnormidega või mõeldaksegi nii. Küsitatud täiskasvanute seas aga oli levinum arvamus, et selline lugu on pigem just meelelahutus, mis aitab oma elu probleemidest eemale saada ja on üleüldiselt põnev.

Robert tõi meelelahutusega seoses aga välja hoopis teisest valdkonnast pärit teema: et midagi meelelahutuslikku ta artiklitest ei leidnud. Küll aga reklaami Sikupilli Prismale. Naaskel väitis samas, et selline teema on just meelelahutuslik.

„No... peaks olema, kui... laps on kadunud ja vanemaid ei leita.“ (Naaskel)

Rääkides kasutatud artiklite asjakohasusest ja usaldusväärsusest, võib arvata, et siin on selgelt tegemist teemadega, kus vastused erinevad vanuseti. Autori üllatuseks aga selgus, et ka täiskasvanud intervjueritud ei kahelnud artiklite usaldusväärsuses. Nimelt intervjueritud olid enamuses kindlad, et artiklid on väga usaldusväärsed, sest seal on kasutatud autoriteetseid allikaid politseist ja meditsiini valdkonnast ning ka väljaanded, kust artiklid pärit olid, tõstsid usaldusväärsust vastajate silmis. Ei kaheldud autoriteetsete allikate jutu tõlevastavuses ega adekvaatsuses. (Noored pidasid kõik artikleid „päris“ usaldusväärseks, täiskasvanuteks üks „väga“ ja kaks „suhteliselt“ usaldusväärseks.)

„Ma arvan, et see on üsnagi usaldusväärne. Sellepärast, et siin on politsei... kirjas ja... muidu nagu ei hakka... keegi eriti sellist asja välja mõtlema.“ (Pidur)

„[...] päris usaldusväärseks. [---] No... sellepärast, et... et igal pool on... sellest räägitud ja... telekas ja... siis noh... peakski uskuma ju.“ (Aivar)

„Päris usaldusväärseks. See on Postimees ja palju inimesi.“ (Robert)

Loetud artiklite usaldusvääruses kahtles siiski veidi Tüdruk2:

„Siuke keskmine. Et... et võib olla siin nagu niukseid kuulujutte siin sees olla ja siis on ka nagu reaalselt... päris inimeste...“ (Tüdruk2)

Näiteks Mike pidas artikleid nii usaldusväärseks, et mainis algul leidlapse juhtumist jutustades, et tegemist oli kaheaastase lapsega, aga oma lugemisejärgses jutustuses kasutas juba tekstis kasutatud väidet, et laps oli üheteistkuune.

Ka pidasid intervjuueeritud artiklites kajastatud infot ning artikleid tervikuna vägagi asjakohasteks ning artikleid ennast olulisteks. (Varateismelistest pidas kaks neid väga, neli üsna ja kaks üsna ebaolulisteks; täiskasvanuteks kõik kolm pidasid artikleid suhteliselt olulisteks. Vaata lähemalt altpoolt)

„Võib-olla jah, et see on... see tüdruk on haiglas. Siis need arstid, kes on... nemad oskavad. Politsei... tavainimesed ei teaks...“ (Tüdruk1)

„Mm... ma ei usu eriti. Minu jaoks on siin kõik informatsioon olemas... mis vähegi vajalik on.“ (Pidur)

Vaid üksikud vastanutest tõid välja võimalikke allikaid, kelle arvamused artiklitest puudusid, ent ometi oleksid olulised olnud ja muid informatsioonipuudujäärke tekstis. Välja toodi alternatiivsetest allikatest lapse leidjaid, vanemaid, last ennast (tingimusel, et ta rääkida oskaks) ning puudevast infost näiteks ilma.

„Siin ei ole öeldud... selle kohta, mis ma lugesin... ühest ajalehest, et... nende... selle lapse päris vanemad on venelased ja need, kes võtsid ta endale, ei suutnud hoolitseda. Seepärast jätsid ta...“ (Tüdruk1)

„Võib-olla see, kes... tema leidis. [---] Näiteks, mis ilm oli. [---] Ei... ei ole eriti [oluline]. Või tegelt on ka. Kui ta oli kuskil tormi käes... siis... mingi heaolu.“ (Robert)

Samuti peeti artikleid detailirohkuse tõttu täpseteks. Samas ei märgatud, et *online*-väljaannetest pärit artiklite uuendamisel oli vähemalt ühte artiklisse sattunud sisse ka üks ajaline ebakõla, mis tegi sündmuste järgimist raskemaks.

„No sellepärast. Siin on kõik välja toodud. Kust ta leiti, kuhu ta viidi ja... mis ta'ga tehti ja...“ [artiklite täpsuse kohta] (Naaskel) Näited...

„Ee... üsnagi täpne, et... siin ei ole väga suurte vahedega öeldud need kellaajad ja asjad.“ (Erki)

Erinevalt varateismelistest tõi üks täiskasvanu (Riina) siin välja, et kuigi nendes artiklites oli kirjas hulk fakte, oli ka väga mitu teemat jäetud – tõenäoliselt diskreetsusest – umbmääraseks.

Siinkohal võiks veel välja tuua, et intervjueeritud varateismelistel tekkis suur segadus autorite, allikate ja vahendajatega. Pakuti välja variante, et artiklid on kirjutatud ERRile ning politseile. Allikateks on valede vihjete andjad ning artiklid on kirjutatud politsei ja Pille Alaver. Segi aeti ka inimeste ameteid artiklisiselt ja nimesid. Allikate nimede leidmisega ja õigesti ütlemisega millegipärast oli neil ka üsna palju raskusi. Ükski intervjueeritud varateismeline ei osanud ka välja tuua artikli sünnile kaasa aitajate hulgast

toimetust ega väljaannete omanikke. Viimast aga suutsid jällegi küsitletud täiskasvanud. Nad mainisid ka meedikuid ja lugude tellijaid.

„Mm... kuna siin on... See politsei oma on usaldusväärsem, ma arvan. Ma ei tea.“
(Mike)

„[...] suht... usaldusväärseks. [---] Sest... seda ei kirjuta mingi suvaline, vaid seda kirjutab politsei lastekaitse talituse komissar Pille Alaver.“ (Erki)

Artiklite värskus ja olulisus olid samuti intervjueeritute jaoks intrigeerivad teemad. Enamikul neist oli suuri raskusi artikli avaldamise ning sündmuste toimumise vahele jääva aja määratlemisega ning ka eraldi märkuse järel arvestati värskuse arvutusse sisse artiklite ilmumisest teadlikult intervjueerimiseni jäetud aeg. Siiski enamik respondente sai lõpuks hakkama artikli värskuse hindamisega.

Siinkohal aga peab tunnistama, et intervjueeritute eksimused selles ei olnud tervenisti nende enda süü, sest mitte kummaski artiklis ei olnud mainitud sündmuse kuupäeva. Oli toodud ära ainult nädalapäev ja tsitaat, mis liigitas sündmuse „eiseks“. Kohati aeti segi seda nädalapäeva ka artikli ilmumisajaga.

„Kirjutatud on see järgmisel päeval ja... ei... laupäeval. See järgmine on kirjutatud... kaks päeva hiljem.“ (Pidur)

Sündmuse toimumise ja artikli ilmumise vahele jäävaks ajaks pakuti nii paari tundi kui paari päeva, aga arvamused loo värskuse kohta jagunesid kaheks. Osa küsitletutest (3/5) pidas neid värsketeks ja teine osa juba vananenuteks, kusjuures see ei olnud võrdelises seoses pakutud ajavahemiku suurusega. Ka küsitletud täiskasvanute grupp ei olnud oma arvamuses värskuse kohta ühtsem.

„Mm... kaksteist tundi. [---] Vana.“ (Aivar)

„See on juba natuke selline... natuke vanem, aga. Aga samas siin on seda uuendatud ja... ja siis on... sellega. Siis tuleb nagu uut infot ühele ja samale uudisele.“ (Sanna)

Huvitav oli see, et ainult üks respondent tõi välja, et ühte artiklit on vahepeal uuendatud. Teised ei pannud seda märkust tähele või vähemalt ei maininud seda.

„Aa see on... järgmisel päeval kirjutatud. Et see on... poolteist päeva on siin vahet. Teisel on... siin on. Teisel on uuendatud. Aga... aga muidu teine on varem kirjutatud. Teine on täpselt päev peale seda. [---]Ei ole. Kaks päeva. Kaks päeva peale seda.“ (Sanna)

Olulisuse osas jagunesid arvamused kaheks: enamus pidas teemat ja neid konkreetseid artikleid väga oluliseks, aga paar vastanut tõi välja ka, et tegelikult ei ole selline teema väga oluline, sest see mõjutab otseselt vaid väga väheseid inimesi.

„Mitte eriti. [---] See ei muuda inimeste elu ju. Ainult nende vanemate ja siis selle lapse. Aga vanemad on väljamaal.“ (Mike)

„Minu jaoks see pole nii oluline. Võib-olla teiste inimeste jaoks on.“ (Naaskel)

„No... kõige olulisem ikka, ma arvan. Ma ei oska niimoodi öelda, et... kui oluline.“ (Aivar)

Üldisemalt võib autori hinnangul öelda, et enamasti said uurimisalused noored neile antud ülesannetest aru ja suutsid leida tekstist või oma kogemustele tuginedes sobivad

vastused. Samas vahel siiski jäi vist ülesanne segaseks, sest tuli ka osaliselt seosetuid vastuseid:

„Sellepärast, kuna... ta viidi uuringutele ja siin räägitakse, et... politsei pressiesindaja.“

(Naaskel) [vastus küsimusele, miks need artiklid kirjutatud on]

Erinevatelt täiskasvanutest, kes küsisid, kui midagi segaseks jäi, lapsed mõnikord lihtsalt ei vastanudki.

Enamus intervjueeritud varateismelistest põhjendasid oma väiteid, kui neilt seda paluti. Kaks neist aga põhjendasid tihti ka ilma neid selleks eraldi palumata ning kaks teist jällegi põhjendasid oma vastuseid harvem ning väga pinnapealselt stiilis „sest nii see on“.

Intervjuerija: „Okei. Et see on fakt. On seal veel mõni fakt vä?“

(paus)

Aivar: „Ei-ei. Ei tea, ei mäleta praegust.“

Intervjuerija: „Aga...“

Aivar: „Kirjas ka ei ole.“

Kui varateismelised siiski midagi põhjendada otsustasid, siis enamasti ka üsna loogiliselt. Üsna loogilised olid ka nende tekstijutustused nii enne kui pärast artiklite lugemist, kuigi detailide hulk ja valik võisid üsna palju varieeruda.

4.2 Intervjueeritute meediaharidus

Peaaegu kõigi respondentide peredes on meediakriitilisust kasvatatud ühiselt meedia tarbimise läbi. Enamasti on seda tehtud televisiooni abil, aga koos kuulatakse ka raadiot ning üksikute respondentide peredes loetakse koos ajalehti. Samas osa intervjueeritustest väitis, et ei tarbi perega koos üldse meediat.

„Ee... reedeti. Reedeti jaa. Nädalavahetusel me vaatame alati koos telekat. Filme ja... hommikuti vaatame Terevisiooni koos.“ (Aivar)

„Jaa... vaatasime küll, aga... kuulasime raadiot ka. [---] Need... iga õhtu vaatan uudiseid. Põhiliselt Reporterit. Seda Aktuaalset Kaamerat ka... mingi... kell üheksa.“ (Robert)

„Jaa. Me vaatame „Kultuuriuudiseid“ kodus koos. Ja tavaliselt AK-d ka.“ (Sanna)

Vähem on meediakriitilisuse suurendamisega tegeletud meedia sisu üle arutamise ning selle lastele selgitamise kaudu. Siiski enamik intervjueerituid väitis, et vanemad on neile seletanud meediasõnumite sisu siis, kui nad midagi küsivad. Omaalgatuslikku meediasõnumite seletamist vanemate poolt mainiti vähem.

„Väiksena ma küsisin küll, mis asjad need tähendavad ja... millest jutt on. Ja vanemad seletasid küll. [---] Ma arvan, et... ta ütles, et... sa ise ka oleksid tähelepanelikum või nii... et noh... mõnikord me oleme arutanud ka sellistest asjadest, aga noh... eriti mingisugust...“ (Pidur)

„Vahel peale uudiseid, kui on mingi selline põnevam uudis, siis me kodus ikka räägime sellest, et... mis seal ikka oli ja...“ (Sanna)

„Võib-olla oleksid võinud [seletada minevikus], sest mõnda asja, mida ma väiksemana ei teadnud, sain ma ka alles praegu teada, kuigi teised teavad seda juba ammu nagu.“ (Karola)

Selle intervjueeritute grupi puhul kasutatakse ka meediatarbimise piiramist väga vähe ja enamasti on see seotud karistamise, pereliikmetega ühise meediumi kasutamise

korra või magama mineku ajaga. Mitmel korral tõid uurimuses osalenud välja, et neil on isiklik arvuti ja telekas ning keegi ei piira nende kasutamist.

„Ei. A siis... siis, kui ma... pahasti õpin, siis on. [---] Siis ma ei tohi arvutit kasutada. [---] Kui öeldakse, et pean minema [magama], siis... siis lähen.“ (Aivar)

„Arvuti... praegu meil ei ole, aga vanasti... meil oli üks arvuti ja siis meil olid nagu... Vend on mul ja siis meil olid nagu... piiratud. Üks saab nii palju päevas olla ja...“ (Erki)

„Ää... kell üheksa... pean arvuti kinni panema ja... telekat võin vaadata nii kaua, kui mul... magamise aeg tuleb. [---] Meil on oma toas telekas. Vaatan seda, mis tahan.“ (Robert)

„Ainult siis, kui näiteks koolipäev on, siis ma pean enne ära õppima. Siis tohin minna arvutisse.“ (Karola)

Vähe toodi välja ka seda, et vanemad soovitasid või sunniksid mingisuguseid meediasõnumeid tarbima.

„Vahepeal... ema ütleb, et Värske Ekspress on hea saade, aga ma ei viitsi kunagi vaadata.“ (Aivar)

„Vahest on... Pealtnägija... siis noh... nad soovivad mul alla tulla vaatama.“ (Erki)

„Mu ema... siin saatis mailile ühe [artikli], mis oli vist säästupirnide kohta. Mingi artikkel vaja läbi lugeda.“ (Tüdruk1)

Selle kohta, mida respondentidele koolis õpetatud on, ei meenunud neile kuigi palju ei teemade ega tundide kohta. Siiski toodi välja, et:

„Õppisime... kust saada info allikaid... Eesti keeles.“ (Naaskel)

„Koolis... me... niimoodi otseselt küll ei ole meediatundi, aga... aga me. Õpetajad on rääkinud küll. Arutame koolis uudiseid ja... näiteks nüüd. Eile [12.1.2009] oli just üks väike. Mitte väike, aga... mingi kolmeteistaastane poiss jäi sinna... trolli alla. Siis me täna pikalt arutasime eesti keeles sellest ja... Meil on niimoodi, et kui kellelgi ikka tuleb mõni... tähtsam uudis meelde, siis me ikka arutame sellest päris pikalt.“ (Sanna)

„See aasta meil ühiskonnaõpetust ei ole, aga eelmine aasta oli. Siis oli... rääkisime reklaamidest ja et... et inimesed ostavad mõnikord... aainult sellepärast, et seal reklaamis tutvustatakse seda asja nii hästi. Et... tegelikult... inimesed ostavad ka selliseid asju, mis neile ei ole vajalikud. Vaid lihtsalt...“ (Tüdruk1)

Küsimusele, kas intervjuueeritud ise tunnevad, et neile võiks midagi kodus või koolis meedia kohta õpetada, anti pigem negatiivseid ja ükskõikseid vastuseid. Mõned respondendid ütlesid siiski, et võiks küll koolis midagi juurde õpetada, aga ei osanud täpsustada.

„Et kust seda... saada infot, kui midagi kuskil toimub.“ (Naaskel)

„Kodus ei tunne [puudust meediaõpetusest], sest kodus meil on Reporter ja nii, aga... võib-olla koolis. Ühiskonna tunnis võiks.. natuke rohkem, aga... [---] Üleüldiselt. [---] Ei no kindlast uudisest... et see ei aita nagu.“ (Erki)

„[...] võiks minu meelest nagu näiteks koos uudiseid vaadata, et kindlalt märkaks, kui mul tekib tele juures midagi või niimoodi või... kasvõi ajalehti lugeda.“ (Tüdruk2)

4.3 Intervjueeritute vastavus õppekava alusdokumendis esitatud funktsionaalse kirjaoskuse nõuetele

- konkreetse faktilise teadusmõistelise informatsiooni edastamine

Autori hinnangul intervjueeritavatel faktilise teadusmõistelise informatsiooni edastamine suuri probleeme ei põhjusta ja nad edastavad fakte eelkõige küsimustele vastates. Nad teavad ja mõistavad, mis on teadusmõistete nagu nt fakt, meelelahutus, täpsus, rahvus jne taga ja suudavad vastata nende teemade kohta käivatele küsimustele. Ise nad siiski kasutavad natuke lihtsamat keelt.

„Et ta leiti kuskilt... Tallinnast Tartu Maantee lähedalt 84D juurest või... ta leiti kella üheteist-kaheteist vahel, aga... ta oli seal juba kaks kuni kolm tundi olnud ja vanus oli... seal kirjas oli, et üksteist kuud oli... ja... tema rahvust ei teata ja... vaata. Nagu helistati alguses, aga siis anti mingi valeinfot... selle kohta. Ja... ta oli alguses haiglas ja siis viidi turvakodusse. Ta oli siuke... sellisel platsil, mis ei olnud käidav eriti.“ (Robert)

- visuaalse informatsiooni põhjal otseste järelduste ning üldistuste teha suutmine

Visuaalse materjali ehk artiklite juurde lisatud pildi põhjal suutsid peaaegu kõik teha järeldusi leidlapse tuju kohta ja see tekitas neis peaaegu alati kahjutunnet.

Intervjueerija: „Miks see pilt su tähelepanu võidab?“

Aivar: „Ma ei tea. See laps on siin nii kurb.“

Lisaks on leitud seos, et artikli populaarsuse suurendamiseks kasutatakse pilti, tekitamaks inimestes kaastunnet nutva lapse vastu ja seeläbi soovi artiklit lugeda.

Intervjueerija: „Mis sa arvad, mis siin artiklis on tehtud tähelepanu tõmbamiseks?“

Mike: „No pilt“.

Intervjueerija: „Miks see pilt su tähelepanu tõmbab?“

Mike: „Sest kõik vaatavad pilti ja siis nad tahavad lugeda edasi.“

Intervjueerija: „Mis seal... pildis nii erilist on?“

Mike: „Ta nutab.“

- tekstis oleva informatsiooni konkreetsel tasemel võrdlemine ja seostamine varasemate kogemuste ja teadmistega

Mitmed intervjueeritud töid välja situatsiooni, milles antud looga varem kokku puutunud olid (lennukis, koolis jne). Tüdruk2 tõi välja ka, et antud artiklites võib olla kuulujutte, mida autor võttis kui võrdlust varem loetud meediatekstidega. Veel toodi välja, et artiklitest on puudu osa intervjueeritutele teada olevat infot, kuid ei ole võimalik kindlaks teha, kas antud info oli neile teada juba enne nende artiklite ilmumist või mitte. Intervjuude käigus selgus ka, et osa intervjueeritud oskab varasemate kogemuste ja teadmiste põhjal öelda, et loo autoriks on ajakirjanik. Põhjuseks toodi välja, et see on ajakirjanike töö.

Intervjueerija: „Et... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutanud on?“

[---]

Robert: „Mingi ajakirjanik.“

Intervjueerija: „Miks sa nii arvad?“

Robert: (paus) „Nemad kirjutavad tavaliselt.“

Teised, kes oma kogemustele ja teadmistele tuginedes sama seost ei loonud väitsid aga, et need on politsei poolt kirjutatud artiklid. Põhjuseks võib autori hinnangul olla asjaolu, et ühe artikli alguses on välja toodud, et politsei palub abi ja mõlemas artiklis on kasutatud politsei ning prokuratuuri allikaid.

Aivar: „Martti Aavik.“

Intervjueerija: „Okei. Kes ta olla võiks?“

[---]

Aivar: „Mingi politseist keegi.“

Kõige meediapädevamad suutsid leida kogemustele tuginedes seose, et ajakirjanik küll kirjutas artikli, kuid tegi seda politseiinfo põhjal. Toimetust ja ajalehtede omanikke artiklite taga näha ei osatud.

Intervjueerija: „Kuidas sulle tundub, kes need inimesed olla võiks, kes need kirjutasid?... Ajakirjanikud?“

Tüdruk1: [samaaegselt]“ Ajakirjanikud“.

Intervjueerija: „Tõenäoliselt küll jah. Et... mis sa arvad, kes seal lugude taga veel olla võiks? Peale ajakirjanike. Kes aitavad kaasa loo ilmumisel?“

Tüdruk1: „Politsei. Rääkisid seal... informatsiooni...“

- tekstis sisalduva informatsiooni võrdlemine ja vastandamine, oma teadmiste ja kogemustega seostamine

Näiteks märgati, et varem ei teatud teksti kohta üht-teist (juhtunu harukordsust, paragrahvi, mille alusel väärtegu menetlema hakati, et selline pilt ja pealkiri tõmbab alati tähelepanu ja selline lugu on erakordne jne), leiti, et on normaalne kui sellistest shokeerivatest asjadest kirjutatakse.

- tekstis oleva konkreetse informatsiooni rakendada suutmine (korralduste täitmine, tööjuhendi järgimine jms)

Üsna edukalt suudeti leida artiklites vastused intervjueri küsimustele. Tekstiga töötamine ei paistnud neile erilisi probleeme valmistavat. Küll aga ei osanud mitmed neist otsida artikli juurest autori nime. Autori leidmine võttis kas üsna palju aega, pakuti valesid nimesid või üldistati, et tegu oli ajakirjaniku või politseiga.

- oskus teha kokkuvõtte konkreetsest materjalist. Esitatud infost järelduste tegemine, kasutades teadusmõtlemisele vastavat terminoloogiat ja kontseptsioone

Suudeti välja tuua erinevaid artiklites kajastatud fakte ja harvem arvamusi, kuid alati mitte kõige loogilisemalt artikli sisu ümber jutustada. Seega kokkuvõtte tegemisel oli puudujääke. Infost järelduste tegemine (välja arvatud nt info värske teemal) uurimisel erilisi raskusi ei valmistanud, kuid autori hinnangul oleksid nad võinud julgemalt ja rohkem järeldusi teha.

„Et ta... leiti Sikupilli Prisma tagant ja... et... ta vanematele oli selle lapse maha jätmise eest kuni kolmeaastane vangistus... kui nad leitakse.“ [sirvib artikleid]

[---]

„Nagu... noh, et ta oli seal ainult kuskil kaks või kolm tundi ja ta leiti üheteist... kaheteist ajal... kuskil. Ja laupäeval.“

[---]

„Ja pühapäeval... 11:50 pressiesindaja tahtis ta viia turvakodusse, aga... tegelikult viidi ta vist... järgmisel päeval. Kui vanemaid ei leita.“ (Karola)

Autor täheldas laste puhul teadusmõtlemisele vastava terminoloogia kasutamise vähesust ning kokkuvõtete tegemisel ebakindlust enese väljendamisel (samas oli ka erandeid). Siin oli üsna suur vahe täiskasvanutega, kes olid oma arvamustes julgemad ja loogilisemad, mis võib autori hinnangul tuleneda teadusmõtlemise terminloogiaga rohkem kokkupuutumisest ning juba väljakujunenud enesekindlast isiksusest.

„No... ma niiväga ei süvenenud sellesse, aga see väike tüdruk oli... Ma mäletan, ta leiti kusagilt põllu pealt ja siis ta oli... ta... keegi... sugulased olid ta maha jätnud. Või olid vanemad ja siis lõpuks pidid nad... pidi see väike tüdruk minema ugulaste

juurde ja siis ta oli tükk aega oli... haiglas vist. Ma nii väga ei süvenenud. Ma vaatasin lihtsalt pealkirju. Nendel... artiklitel.“ (Sanna)

„Aa... no, et leiti laps ja keegi ei tunnista omaks... Aa ja et Sikupilli juurest... Ja roosa jope oli seljas. Ja mustas vanktis oli titt.“

[---]

„Et ta viidi haiglasse ja seal siis uuriti teda ja leiti, et tervisega paistab kõik okei olevat... Aa ja see leidmine toimus enne kahteteist... Oli vist päeval see tähendab.“
(Marii – täiskasvanu)

- valdavalt ühe teema piires teiste valdkondade teadmistega seostamata otseste seoste ja järelduste väljendamine.

Võib arvata, et uurimisalused hakkavad alles valdkondadevahelisi seoseid leidma. Seda võib järeldada nt artiklis hoopis teisel põhjusel Sikupilli Prisma mainimise reklaamiks tituleerimisest. Märatakse võimalikku reklaami läbi tootepaigutuse.

- oskus teha otseseid järeldusi ja leida lihtsamaid seoseid visuaalselt esitatud informatsioonist ühes valdkonnas

Teevad pildist järeldusi, et see tõmbab tähelepanu, tekitab kurbust ja kahjutunnet, tähelepanelikumad märkavad ka pildi vastuolu tekstiga (laps ehmatas fotoaparaadi peale, mitte ei nuta oma vanemaid taga) ja antud pildi mõju soovile artiklit edasi lugeda.

- tegelaste käitumisele alternatiivide leidmine

Muus kontekstis mainiti, et “teised nii ei teeks” ehk nähti alternatiive vanemate meetodile lapse hülgamiseks, kuid konkreetseid soovitusi alternatiivseks käitumiseks ei toodud. Kuna antud uurimuses seda teemat tegelikult ei uuritud, ei saa kahjuks rohkem järeldusi välja tuua.

„Sest nad ei teeks enda lapsega niimoodi ja...“ (Erki)

- argumenteerimine põhjendades konkreetsetest teadmistest lähtuvalt

Näiteks fakti/arvamuse defineerimine ja näidete sobivuse põhjendamine ei tulnud neil väga selgelt ja kindlalt välja, kuigi enamasti suudeti leida sobivad näited. Samas mõned intervjuueeritustest üllatasid positiivselt oma julgete väidete esitamise ja neile järgneva omal soovil argumenteerimisega:

„Et... kui need... vanemad ise jätsid selle lapse maha, siis... siis peaks nagu karistus ootama, aga... kui nad ise ei leidnud, siis nagu... aga ma arvan, et nad... ise jätsid maha. Muidu nad oleksid juba... teada andnud sellest.“ (Pidur)

- erinevate infoallikate juurde suunamine, info otsimine ja leidmine sobivast allikast konkreetse ülesande täitmiseks

Võimet suunata erinevate infoallikate juurde antud uurimuse tulemused kontrollida ei võimalda, kuid info otsimist ja leidmist küll. Infot tuli neil otsida artiklitest ja sellega said nad üsna edukalt hakkama. Leiti ka infot oma arvamuste põhjendamiseks. Raskusi oli keskmisest segasemalt esitatud infoga, aga seda selgitab siiski piiratud vastuste leidmise aeg ja võimalik, et ka intervjuueeritute tunne, et on vaja vastuse andmisega kiirustada enam, kui tegelikult tulnuks.

- olulise info eristamine ebaolulisest

Näiteks Karola ütles, et pole oluline tekstis mainida, et nii väike laps rääkida ei oska. Samuti oli pilt info suhtes ebaoluline ja valearusaamu tekitav, mille ka Tüdruk1 välja tõi. Samas igasugustes jutustustes keskenduti liigselt antud kontekstis ebaolulistele detailidele nagu lapse riietus, mis oli oluline otsingute ajal, aga mitte intervjuude läbiviimise ajal. Positiivsest küljest aga suutsid peaaegu kõik ära tuua loo põhiinfo (mahajäätud laps leiti tühermaalt jne).

- uue info seostamine eelnevalt õpituga osati leida tekstist

Seda tehti näiteks arvamuse ja fakti näidete puhul - seostati teadusmõisteid kehtiva olukorraga.

5. JÄRELDUSED

5.1 Sisulised järeldused uurimisküsimuste ja nende vastuste põhjal

Kuigi selles uurimuses ei keskenduta meedia kättesaadvuse uurimisele, tuleb ära mainida, et meediasõnumid on Eestis sellele vanusegrupile siiski üsna kättesaadavad, sest üheksa respondenti kümnest olid kuulnud „leidlapse“ juhtumist, kõigil on kodus arvutid, telerid ja muud meediumid. Mitmetel respondentidel on ka isiklik arvuti ja televiisor.

Samuti oskasid kõik respondentid defineerida mõistet „fakt“ ning enamus ka mõistet „arvamus“. Üldiselt osati tuua näiteid ka mõlema kohta lugemiseks antud artiklitest. Kuna arvamuse sügavama lahti mõtestamisega oli paljudel siiski raskusi, võiks koolis ja kodus rohkem selle teadmise arendamisega tegeleda. Enamasti paistsid respondentid ette antud arvamuse näite puhul otsustavat selle olemuse üle sisetunde järgi, aga ei suutnud hiljem loogika abil tuletada, mis näis neile seal just arvamuslik või faktilik. Kuna täiskasvanud küsitletud kaldusid võtma Pille Alaveri öeldud lauset, et inimesed, kellel on informatsiooni juhtunu kohta, peaksid sellest teada andma; pigem fakti ja käsuna, mis tuleneb nende kodanikukohustustest, võib arvata, et selles valdkonnas muutuvad ka intervjuueritute vastused mõne aasta pärast. Küll aga ei ole võimalik hinnata, kas see toimub lisahariduse tõttu või lihtsalt vanuse poolest uude arenguetappi jõudes.

Faktide kohta võib järeldada veel, et neid on varateismelistel kergem kasutada jutu sees, kui nimetada vastava käsu peale. Nimelt tõid respondentid nii oma mälul põhineva juhtumikirjelduse kui ajaleheartiklite jutustuse sees välja hulgaliselt fakte ja peaaegu üldse mitte arvamusi. Kui neil aga paluti konkreetselt nimetada artiklites esinenud fakte, toodi esile vähem fakte kui varem jutu sees.

Varateismeliste jaoks tundub olevat oluline või kõige paremini meelde jääv riietus või üldisemalt värvide kirjeldus, sest peaaegu kõik respondentid pidasid oluliseks välja tuua, mis värvi jope ning millised püksid lapsel seljas olid. Mitmel korral toodi välja ka vanker ja selle värv. Järgmised faktid olid mainituse poolest lapse leidmise kellaeg ning

tema õues viibimise aeg. Korduvalt toodi välja ka lapse vanust, mille tõttu võib oletada, et ka numbrilised faktid on selle sihtgrupi jaoks olulised ja meelde jäävad. Lapse sugu aga mainiti vaid mõnel korral. Samas aga võib osade vähemtähtsate faktide nimetamist võtta kui oskamatust eristada olulist ebaolulisest või oskamatust üldistada seal, kus see lubatud oleks.

Kuigi palju toodi välja numbreid, tundub, et just numbrilised vahemikud artiklites on need, mille fakti ja arvamuse hulka liigitamisega noortel raskusi tekib. Nad ei ole kindlad, kas näiteks väide, et laps oli väljas kaks kuni kolm tundi, on fakt, sest laps oligi umbes nii kaua väljas või on see arvamus, sest ei teata täpselt, kui kaua ta väljas oli. Samuti ei osatud välja tuua, et see konkreetne number on pigem arvamus, sest ei ole kedagi, kes saaks kinnitada selle paikapidavust sajabrotsendilise täpsusega.

Respondentide vanusegrupp paistab oluliseks pidavat faktitäpsust. Kõik jutustatu anti mälu ja artiklite põhjal edasi maksimaalse täpsusega. Loetleti üles kõik numbrid. Ühel korral toodi välja isegi leidmiskoha lähedal asuva maja täpne aadress ja teisel juhul tõi intervjuueritu välja artikli avaldamise aja minutilise täpsusega. Küsitletud täiskasvanud ei paistnud aga väga suurt täpsust hindavat. Nemad tõid kellaaegade asemel välja pigem sõna „hommikul“ ja „üheteistkuuse“ asemel „väike tüdruk“.

Üks oluline vahe varateismeliste ja täiskasvanute vahel paistis olevat veel see, et varateismelised annavad vähem ja hinnanguid ning põimivad refereeritavate meediasõnumite vahele vähem oma arvamusi. Samas avaldavasid intervjueritud varateismelised oma arvamust, kui neilt seda paluti ning mõnikord ka muu jutu sees. Ka on intervjueritud varateismelised juhtumi suhtes neutraalsema suhtumisega. Nemad tõid pigem välja fakte selle kohta, mis oli juhtunud, aga täiskasvanud rääkisid vanemateta lapse leidmise asemel lapse surema jätmise juhtumist kui kinnitust leidnud faktist.

Varateismelistel oli üsna suuri raskusi artiklite autorite defineerimisega ja nad ei osanud näha toimetuse ega omanike häält artiklite taga. Selle uuringu paljude respondentide jaoks oli võõras ka artikli pealkirja alt või lõpust autori nime otsimine, mistõttu pakkusid

mitmed intervjueeritud autoritena välja esimesi meelde tulnud nimesid või organisatsioone või üldistasid, et tegu on ajakirjanikuga.

Intervjueeritud näevad artiklite sihtgrupina lapse lähedasi, samalaadse probleemiga silmitsi olijaid ja neid inimesi, kes oskaksid aidata. Kuigi toodi välja sihtgrupina ka inimesi tervikuna, ei suudetud seda vastust väga selgelt põhjendada. Jäi mulje, et avalikkuse huvi erakordsete sündmuste vastu on nende jaoks üsna võõras arusaam.

Varateismelised tunduvad järgivat oma vastuste juures teatud ühiskonnas kehtivaid norme: kannatavavale lapsele peab kaasa tundma, selline lugu on alati väga oluline ning kurb lugu ei ole kohe kindlasti meelelahutuslik. Samuti, et politseil ja arstidel on alati õigus ja et Postimees on usaldusväärsem leht.

Võib-olla tõesti hakkas kõigil intervjueeritud varateismelistel lapsest väga kahju, aga pigem jäi mulje, et nad teavad, et neilt oodatakse sellist vastust. Samuti kiirustas enamik intervjueeritustest vastama, et tegemist on väga olulise teemaga, ent ei osanud seda kuidagi põhjendada. Samade moraalnormide keskel elavad täiskasvanud aga pidasid seda samuti oluliseks, kuid sündmuse erakordsuse tõttu.

Vanuselised erinevused esinevad ka teema meelelahutuslikkuse hindamisel. Varateismeliste arvates ei olnud teemas midagi meelelahutuslikku, aga arvatavasti seetõttu, et nende jaoks võrdub meelelahutus millegi lõbusaga. Nad ei ole tõenäoliselt veel õppinud, et meelelahutus võib olla ka lihtsalt põnev ega oska analüüsida, et ka nemad ise ei ole võtnud seda lugu kui teavet, mida meelde jätta (autor järeldab seda meeles olevate detailide vähesusest), vaid tegemist on lihtsalt millegi huvitavaga, mida meedia on neile pakkunud. Täiskasvanud vastajad olid siinkohal samuti ausamad, tunnistasid, et nende meelest oli seal küll meelelahutuslikku funktsiooni täidetud.

Politsei ja medikute sõnades ei kahtle ei varateismelised ega täiskasvanud, keda selle uurimuse jaoks küsitleti. Mitte ükski respondentidest ei toonud välja loo aktuaalne olemise ajal korduvalt kajama jäänud arvamust, et laps näeb vanem välja tekstis väidetust. Respondendid ei osanud välja tuua ka hiljem avaldatud infot mõningate faktidena serveeritud arvamuste kehtimatuks tunnistamise kohta.

Nii küsitletud varateismelised kui täiskasvanud tunduvad uskuvat meediasse ja meediasõnumitesse. Väga vähesed oskasid välja tuua loetud artiklite puudujääke allikate või info osas ja korduvalt öeldi otse, et artiklis on olemas kõik respondentidele vajalik. Samuti toodi välja, et keegi ei hakkaks välja mõtlema artiklites esinenud juttu ning, et Postimees kui meedium on ise väga usaldusväärne.

Veel võib varateismeliste vastuste põhjal oletada, et nende vanemad ei ole tegelenud oma laste kriitilise lugemisoskuse teadliku arendamisega. Pigem paistis kodune meediaharidus olevat juhuslik (segaseid kohti seletati küsimise peale, meediasisu üle ei arutletud) ja peretraditsioonidest tulenev (mingitel kindlatel aegadel või kindlate inimestega koos tarbiti kindlaid meediasõnumeid).

Ka ei olnud respondentide kodudes kuigi palju meediaalaseid piiranguid või olid need pigem seotud teiste valdkondadega ja vajadusega meediume jagada (kool ja uneaeg olid tunnustatud meediasõnumite tarbimisest tähtsmateks, peres oli mitu liiget, kes kasutasid ühte meediumi). Sisuliste piirangute kehtestamist ei peetud nende peredes samuti kuigi tähtsaks, mistõttu need puudusid üldse või olid juhuslikud. Mitte ükski intervjueritu ei toonud välja, et talle mõni saade, kanal või žanr kategooriliselt keelatud oleks. Intervjueritud noored ei mäletanud oluliselt rohkem piiranguid ka varasemast east.

Koolis ei olda neile varateismeliste meedia kohta kuigi palju õpetatud või ei ole see õpetus nende teadvuses kinnistunud, sest väga üksikud respondendid oskasid nimetada väga üksikuid teemasid, millest neile koolis räägitud on. Pigem paistab neile varateismeliste vanusegrupi esindajatele meeldivat meediasündmuste üle arutlemine õpetaja juhendamisel, sest need respondendid, kelle koolides selline nähtus esineb, mäletasid seda ja rääkisid sellest positiivselt. Samas ei saa väita kogutud andmete põhjal midagi kooli rolli kohta respondentide meediakriitilisuse arendamisel.

Üldiselt aga ei osatud välja tuua meediaõpetuse puudujääke ei kodus ega koolis. Mõnel juhul küll mainiti, et üldiselt võiks rohkem meedia kohta koolis neile õpetada ja paaril korral toodi ka konkreetsemaid näiteid, milliseid teadmisi nad hindaksid, aga päris mitu intervjueritut ei pidanud meediaalast haridust või selle täiendamist üldse oluliseks.

5.2 Metodoloogilised järeldused

Üldjuhul arvab töö autor, et töö metoodika õigustas end, sest töö käigus koguti üsna suur kogus empiirilisi andmeid, millest saab lähtuda edaspidistes samateemalistes uuringutes ning kuna tegemist oli katsega kaardistada Eesti varateismeliste kriitilise lugemisoskuse võimalikke tugevusi ja nõrkusi, mitte teha statistikat, siis paindlikud semistruktureeritud intervjuud õigustasid end täielikult. Sellegipoolest tunnistab autor, et valimi ja intervjuude osas esines puudujääke. Nimelt valimis ei ole esindatud kõiki noortetüüpe – need, kes kooli kõrvalt huvigruppidega koos midagi ei tee, jäid kõrvale ja valimisse kuulus vaid väga väike hulk Tallinna noori. Ülejäänud Eestis võivad tulemused hoopis teistsugused olla. Samas aga sattus valimisse vastu autori ootuseid ka iseloomult tagasihoidlikumaid noori, kellest enamus omakorda ka „avanes nelja silma all“ intervjuud läbi viies. Oleks võinud ka vabatahtlikke intervjuueeritavaid otsides välja tuua, et eelistatud on erinevatest koolidest noored, aga see oleks võinud vähendada dramaatiliselt osaleda soovijate arvu, kuna „sõbraga koos“ on julgem tulla.

Intervjuude osas tunnistab autor, et oleks tõenäoliselt pidanud läbi viima paar prooviintervjuud, aga kuna selle vanusegrupi esindajaid oli üle ootuste raske leida, siis jäi see ära ning seetõttu on esimesed intervjuud natuke kaootilisemad kui järgnevad. Samuti jäi inimliku eksituse tõttu mõne intervjuueeritava käest mõni küsimus küsimata ja mõni asi täpsustamata, kuigi oleks võinud seda teha.

Oleks võinud läbi viia ka rohkem intervjuusid täiskasvanutega, et saada parem võrdluspilt varateismelistega, aga ajapuudusel tehti neid vaid viis ja korraliku transkriptsiooni puudumise tõttu kahte neist tööle lisatud ei ole. Kuigi nii väikse valimi puhul ei ole võimalik tegelikult kahte vanusegruppi hinnata ja valimisse sattunud täiskasvanud on väga erineva taustaga, mis teeb nende üheks grupiks liigitamise samuti ebaõiglaseks, aitasid need intervjuud siiski saada aru mõningatest võimalikest erinevustest varateismeliste ja täiskasvanute vahel.

6. DISKUSSIOON

Selle uurimuse kõige olulisemad küsimused on, kas varateismelisi tuleb meedia eest kaitsta ning kas ja millisel määral on nende meediaalane harimine vajalik? Samuti, kuidas parandada varateismeliste meediakriitilisust ja kas praegu liigutakse üldse õiges suunas?

Kuna lugemiseks antud artiklitest paistsid kõik küsitletud üsna hästi aru saavat, olenemata oma meediahariduse tasemest, leiab autor, et neid ei ole ka vaja kaitsta meediasõnumite eest. Siiski võiks nendega rohkem arutleda meediasõnumite üle, et ei tekiks valearvamusi ja et nad õpiksid ise sõnumeid paremini analüüsima, sest need intervjuueritud, kes ei mäletanud, et nad oleksid õppinud midagi meedia kohta, aga kellega oli koolis päevakajalistel teemadel arutletud, suutsid anda teistest mõnevõrra selgemaid vastuseid ja nimetada iseseisvalt mõningaid kasutatavaid võtteid ja nende mõju (näiteks tähelepanu tõmbamisele).

Edaspidistes uuringutes võiks teha võrdlusmomendi saamiseks rohkem intervjuusid ka täiskasvanutega. See aitaks mõista, millisel tasemel on täiskasvanud Eestis, aga antud teema puhul aitaks adekvaatsemalt võrrelda varateismeliste meediapädevuse taset täiskasvanute omaga. Samuti tekkis töö käigus mitmeid täiendavaid küsimusi, millele antud empiirika vastuseid anda ei suutnud, mistõttu võiks läbi viia ka täiendavaid uuringuid varateismeliste seas.

Kuigi meedia koos tarbimine, tarbimise piiramine ja reguleerimine tarbitavate meediasõnumite seisukohast ning meediasõnumite sisu üle arutlemine, on kõik kindlasti kasulikud võtted meediakriitilisuse arendamiseks, võiks nendega tegeleda rohkem. Oma osa on siin ka koolil, mis Eestis juba õppekava tasandil üritab meediaharidust reguleerida, kuid tundub, et midagi jääb ikka tegemata, sest uurimisel selgus siiski mitmeid puudujääke, mille likvideerimine ei tohiks väga raske olla. Samas ei saa kindel olla üheski neist: et tegemist ei olnud ainult nende konkreetsete laste nõrkustega, et nad oma vanusegupi kohta saaks paremal kriitilise lugemisoscuse tasemel olla ega et nad mõnes teises situatsioonis ja võib-olla veidi teisiti püstitatud ülesandeid lahendades hoopis teistsuguseid vastuseid ei

annaks. Vähemalt tundub, et kooli poolt ollakse õigel teel, sest nii funktsionaalse kirjaoskuse alusdokumendis, mida ka siin töös käsitleti kui ka hetkel kehtivas õppekavas välja toodud nõudmised vastavad suuresti ka sin töös käsitletud mujal maailmas loodud nõudmistele ehk siis vähemalt nõutakse Eestis õpilastelt samu omadusi, mida mujalgi.

Võib-olla aga tulenevad antud uurimuses osalenute puudujäägid kriitilises lugemisuskuses hoopis kodust, kus ei tegeleta teadlikult laste arendamisega meediakriitilisuse teemal? Või on probleem selles, et neil ei ole veel arvatavasti olnud võimalust ise meediat toota ja seega puudub üks võimalik vaatenurk? Ja võib-olla ei olegi selles midagi katastroofilist, kui ei osata alati olla maksimaalselt kriitiline või kaotatakse hetkeks valvsus?

Võimalikke uurimisteemasid ja lahtisi küsimusi on väga palju, aga nüüd on vähemalt algus tehtud. Loodetavasti on sellest tööst ja tema võimalikest edasiarendustest kasu ka õppekavade loomisel ja edasiarendamisel ning laste meediakriitilisuse arendamisel.

7. KOKKUVÕTE

Selle uurimuse eesmärk oli kaardistada eesti noorte kriitilise lugemisoskuse taset konkreetsete artiklite lugemise näitel. Uurimusega taheti ka välja selgitada, kas sellises vanuses noori tuleks veel meedia eest kaitsta, milline on nende meediaharidus ja milliseid puudujääke nad seal ise näevad. Samuti prooviti hinnata varateismeliste kriitilise lugemisoskuse taseme vastavust õppekava üldosa funktsionaalse kirjaoskuse alusdokumendi nõudmistele.

Varasemate meediapädevuse teoreetikute arvamused jagunevad kaheks: enamus peab meediaharidust oluliseks, kuigi selle pikaajalisi mõjusid pole leitud; laste meediakriitilisust peetakse enamasti madalamaks kui täiskasvanute oma ja seega nähakse vajadust neid kaitsta. Samas leiavad mitmed tunnustatud arengupedagoogid, et teismee alguses saavutavad noored võime vähemalt samal tasemel meediat analüüsida kui paljud täiskasvanud ja lastele turundamisega tegelev Martin Lindström väidab, et praeguste laste põlvkond on täiskasvanutest hoopis paremini kohanenud suure hulga meediasõnumite keskel elama.

Antud uurimuse käigus viidi 11-13 aastaste Tallinna noortega läbi kümme semistruktureeritud informandiintervjuud, mis aitasid selgusele jõuda selles, kuidas intervjueeritud eristavad ja leiavad fakte ning arvamusi, milliseid eesmärke ja inimesi näevad nad meediasõnumite taga, milliseid sihtgrupe nad oskavad näha, milliseid meedia poolt kasutatud võtteid märkavad, kuidas hindavad artiklite asjakohasust, usaldusväarsust jms ning milline on nende enda meediaharidus.

Selle uurimuse käigus kogutud materjali põhjal võib öelda, et uurimuses osalenud varateismeliste ja täiskasvanute kriitiline lugemisoskus on siiski natuke erineval tasemel, aga vahe ei ole kuigi suur ning ei ole lihtne öelda, kumma vanusegrupi esindajad on meediakriitilisemad. Tundus, et intervjueeritud noored on mõnes valdkonnas täiskasvanutest osavamad ja vastupidi. Samas puudusi esines mõlema grupi

meediakriitilisuses. Seetõttu ei ole erilist põhjust varateismelisi meedia eest ka täiskasvanutest rohkem kaitsta, kuid mõlemat gruppi võiks rohkem sel teemal harida.

Vanemad inimesed on arvamuse avaldamisel julgemad ning näevad juhtumite taga rohkemat kui varateismelised, aga viimased on faktitäpsemad ning neutraalsemad meediasõnumeid edastades.

Nii küsitletud varateismelised kui täiskasvanud aga usaldasid meediat samaväärselt väga palju, kuigi hilisemate artiklite põhjal selgus, et antud artiklites oli vigu.

Samuti võib öelda, et täiskasvanud olid meedia poolt isegi rohkem mõjutatavad, sest nemad võtsid meediast saadud info põhjal koheselt omaks, et tegemist oli tahtliku hülgamisega ning, et vanemad ei hoolinud lapsest. Varateismelised aga ei loonud enda peas nii selget arvamust „headest ja halbadest tegelastest“ ega lapse üksinda leidmise põhjustest.

Varateismelistel paistab olevat ka parem võime meediast infot kätte saada ja meelde jätta, sest erinevalt täiskasvanutest, oskasid nad peast nimetada hulgaliselt korrektseid fakte. See võib olla pideva koolis faktide pähe õppimise tulemus, aga kindel on vaid see, et varateismelised üldistasid vähem.

Meediahariduse ja sealsete puudujääkide osas ei saa selle uurimuse põhjal öelda, kas meediaharidus on vajalik või mitte, sest intervjueeritud varateismelised suutsid üsna edukalt vastata kõigile oma meediakriitilisust puudutavatele küsimustele, aga samas ei mäleta nad peaaegu mitte midagi koolis saadud meediaharidusest ja nad ei toonud välja ka, et nende kodus oleks kasutatud kuigi palju tunnustatud meediapädevuse tõstmise võtteid. Samuti ei tunne nad eriti puudust enamast meediaharidusest ei kodu ega kooli poolt. Huvitav aga oli see, et veidi paremini suutsid artikleid analüüsida need, kellega koolis pidevalt meediasündmuste üle arutleti. Samas aga üks poiss tõi välja, et rohkem võiks olla teoreetilist meediaharidust ning et artiklite analüüsist ei oleks kasu.

8. SUMMARY

The aim of this study was to map out the level of media literacy of Estonian youth. The study set out to find out whether it is necessary to protect children at that particular age from the media, what is their media education and what kind of deficiencies they themselves see in their media education. The study also set out to evaluate the adequacy of the level of early teens' critical reading and the base document of functional literacy for national curriculum.

The opinions of earlier media literacy theoreticians fall into two categories: most of them think of media education as something important, although long-term effects of it have not yet been found; it is thought that children's media literacy is lower than adults' and therefore, there is a need for protecting them from the media. On the other hand, many acknowledged developmental pedagogical scientists find that at the beginning of the teen years many of the children become capable of analysing media at the same level as many adults and Martin Lindström, who is engaged in marketing for children, claims that the generation of today is much better adapted to living in the middle of lots of media than the adults.

In the course of this study ten semi-structured informant interviews were carried through with children of the age of 11-13 from Tallinn. These interviews were the grounds to find out how the interviewees distinguish between and find facts and opinions, what kind of aims and people they see behind media messages, what kind of target groups they are able to identify, which techniques of the media they notice, how they evaluate the relevance, reliability etc. of the articles and what kind of media education they have. On the grounds of the material collected during this study, it can be said that the media literacy of children in early adolescence and adults still differ somewhat in their level but the difference between them is not so big. Moreover, it cannot be said which of the groups is more literate than the other. It seems that the adolescents are better in some categories and vice versa. Then again both groups had their weak points. Therefore, there is no real

reason for protecting the youth from the media, but both groups could use some more media education.

Adults dare to express their opinions more than the adolescents and see the bigger picture of the case but the adolescents are especially particulate at the facts and more neutral towards the media messages. Both, the early adolescents and adults trust the media very much, but articles that were published later, proved that these articles weren't completely flawless.

It can also be said, that adults were even more influenced by the media, because they instantly developed opinions from the basis of information that came from the media that it was a case of deliberate child abandoning and that the parents did not care about the child. Early teens on the contrary did not create such clear opinions in their heads of "good and bad characters" nor the reasons of the child having been found alone.

Children in their early teen years seem to have a better capability of finding and remembering information from the media, because unlike adults, they were able to name lots of correct facts. It might be the result of constant fact learning at school, but the only certain thing is, that early teens made less generalisations.

When it comes to media education and the absences in that, it is impossible to say according to this study if media education is necessary or not, because the interviewees were quite successful in answering all the questions concerning their media literacy, but then again they don't remember almost anything about media education from school and they didn't mention that a lot of use would have been made of recognised techniques of developing media literacy at home as well. Also, they don't feel much need of extra media education from home nor school.

It was interesting that those early teens with whom teachers had discussed media Events with at school, were a little bit more successful in analyzing the articles. But one boy claimed that he could use more theoretical media education and said that he saw no point in discussing articles.

9. KASUTATUD ALLIKAD

Aavik, M: *Kus sa oled, emme? Ma ootan sind!* -

<http://www.tallinnapostimees.ee/?id=40200> (18.01.2009)

Aivar(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar

Alar(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 19. jaanuar

Bazalgette, C. Media Literacy Questionnaire [asnwers] -

http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/contributions/uk/10_41_bazal_uk.pdf

Carlsson, U & C. Von Feilitzen toim.(2006): *In The Service Of Young People? Studies And Reflections On Media In The Digital Age.* Yearbook 2005-2006. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg, Sweden

Critical Literacy. – English. Learning Area

<http://wwwfp.education.tas.gov.au/English/critlit.htm> (25.05.2009)

Encyclopedia of Children, Adolescents And Media Vol. 2 (2007). Jensen Arnett, J (toim.)

Sage Publications. USA, CA

Erki(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar

History of Media Literacy in the USA - Decade by Decade. Center for Media Literacy -

http://www.medialit.org/reading_room/rr2.php (25.05.2009)

Karola(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 11. jaanuar

Kellner & Share (2007): Critical Media Literacy, Democracy, And The Reconstruction Of Education. *Media Literacy: A Reader.* Macedo, D & Steinberg, S. R. (toim.), Peter Lang Publishing Inc, USA, NY

Lauk, E(2008): Meediakriitika. Mis? Milleks? Kuidas? *Kriitika diskursus: minevik ja tänapäev.* Tallinna Ülikooli kirjastus. Tallinn

Lindström, M & P.B. Seybold(2004): *Bränd ja lapsed.* Eesti Eskpressi Kirjastus. Tallinn. Eesti

- Mardiste, P: *Politsei uurib leidlapse juhtumit kui kehalist väärkohtlemist* -
<http://arielu.ee/est/tallinn/?news=961751&category=10&Leidlaps-jaab-nadala-keskpaigani-haiglasse-uuringutele> (18.01.2009)
- Marii(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 19. jaanuar
- McCannon, B(2002): Media Literacy. *Children, Adolescents & The Media*. Strasburger, V.S. & B. J. Wilson (toim.), Sage Publications. USA, CA
- McCullagh, C(2002): Media Audiences. *Media Power. A Social Introduction*. Palgrave. USA, NY
- Mike(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar
- Naaskel(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar
- Pandis, M; Vernik-Tuubel E.-M. 1 (2004): Funktsionaalne kirjaoskus -
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=36744/fk_taut.pdf
 (25.05.2009)
- Pandis, M; Vernik-Tuubel E.-M 2 (2004): Funktsionaalse kirjaoskuse areng kooliastmeti -
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=36746/fk_tabel.pdf
 (25.05.2009)
- Pidur(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar
- Potter, W.J(2005): *Media Literacy 3rd ed*. Sage Publications. USA, CA
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava* -
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1008388> (18.01.2009)
- Real, Michael R.(1996) What's It To You? The Purpose And Focus Of Reception Studies.
Exploring Media Culture: A Guide. Sage Publications. USA, CA
- Riina(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 19. jaanuar
- Robert(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 15. jaanuar
- Sanna(2009): Autori intervjuu. Tallinn. 13. jaanuar
- Shepherd, R(1992): Elementary Media Education: The Perfect Curriculum. -
<http://www.media->

[awareness.ca/english/resources/educational/teaching_backgrounders/media_literacy/perfect_curriculum_1.cfm](http://www.media-awareness.ca/english/resources/educational/teaching_backgrounders/media_literacy/perfect_curriculum_1.cfm) (25.05.2009)

Silverblatt, A(2008): *Media Literacy : Keys To Interpreting Media Messages*. Praeger. London, England

Tüdruk1(2008): Autori intervjuu. Tallinn. 13. detsember

Tüdruk2(2008): Autori intervjuu. Tallinn. 19. detsember

Van Evra, J(1990): *Television And Child Development*. Lawrence Erlbaum Associates Inc. USA, NJ

What Is Critical literacy? - Critical Literacy in Global Citizenship Education

<http://www.criticalliteracy.org.uk/whatiscl.html> (25.05.2009)

Worsnop, C. 1 (1994): Types Of Assessment - http://www.media-awareness.ca/english/resources/educational/teaching_backgrounders/media_literacy/types_of_assessment.cfm (25.05.2009)

Worsnop, C. 2 Understanding Assessment In Media Education: General Overview - http://www.media-awareness.ca/english/resources/educational/teaching_backgrounders/media_literacy/understanding_assessment.cfm (25.05.2009)

Worsnop, C. 3 (1996): Using Rubrics To Assess Media Work In The Classroom - http://www.media-awareness.ca/english/resources/educational/teaching_backgrounders/media_literacy/using_rubrics.cfm (25.05.2009)

10. LISAD

Lisa 1: Semistruktureeritud intervjuu küsimustik

1. Enda tutvustus ja intervjuu tutvustus
2. Kuidas sa tahad, et sind kutsutaks? Vali endale palun varjunimi.
3. Kui vana sa oled?
4. Millises koolis sa käid?
5. Millises klassis sa õpid?
6. Kas sa oled kuulnud „leidlapse“ juhtumist? Jutusta võimalikult detailselt, mida sa sellest tead/mäletad.
7. Kust on pärit sinu teadmised selle juhtumi kohta? Millistest meediakanalitest või kelle käest kuulsid selle kohta?
8. Lugemispaus ja uus jutustamise voor loetu põhjal
9. Mis sa arvad, kes kirjutas need artiklid?
10. Miks ta need artiklid kirjutas?
11. Kelle jaoks need artiklid kirjutatud on?
12. Millest sa seda järeldad?
13. Meediafunktsioonide tutvustus (informeerimine, tähelepanu võitmine, meelelahutus ja veenmine)
14. Mida on siin artiklites tehtud sinu meelest tähelepanu võitmiseks?
15. Kuidas siin artiklites täidetakse informeerimise funktsiooni?
16. Kas siin artiklites on ka midagi meelelahutuslikku?
17. Kui värskeks pead infot nendes artiklites?
18. Kui oluline on see info nendes artiklites?
19. Kui täpne on info nendes artiklites?
20. Kui usaldusväärseks pead infot neis artiklites?
21. Kas sa tead, mis on fakt ja mis on arvamus?
22. Milliseid fakte leidsid loetud artiklitest?

23. Kelle arvamusi ja vaateid leidsid loetud artiklitest?
24. Milliseid arvamusi nägid loetud artiklitest?
25. Näidete põhjal küsimused, milleks üht või teist tekstilõiku peetakse.
26. Kelle arvamused on nendest artiklitest puudu või võiksid seal olla?
27. Kas sul tekkis mõni küsimus, millele need artiklid ei vastanud?
28. Kas te loete koos vanematega ajalehti, vaatate telerit või kuulate raadiot? Kas te olete seda minevikus koos teinud?
29. Mida te koos loete/vaatate/kuulate meediast?
30. Kas vanemad on minevikus selgitanud või selgitavad praegu sulle meediasisu? Kas selgitatakse ainult küsimise peale või omal algatusel?
31. Kas te arutlete vanematega meediasisu üle?
32. Kas sul on kodus meedia tarbimise osas mingeid piiranguid (arvuti k.a)? Kas sul oli minevikus rohkem piiranguid?
33. Kas vanemad soovivad või käsivad sul mingisugust meediat tarbida?
34. Kas te olete koolis midagi meedia kohta õppinud?
35. Mida te olete koolis õppinud ja millistes tundides?
36. Kas sulle tundub, et kodus või koolis võiks sulle midagi meedia kohta rohkem õpetada? Mida?

Lisa 2: Artiklid

Lisa 2.1: Kus sa oled, emme? Ma ootan sind!

Kus sa oled, emme? Ma ootan sind! [\(795\)](#)

11.10.2008 22:35

Tallinnas Tartu maantee 84d lähedalt leitud väike tüdruk.

Foto: Põhja politseiprefektuur

[Marti Aavik](#)

Politsei palub abi laupäeva hommikul Tallinnas Tartu maantee 84d lähedalt leitud väikese tüdruku vanemate leidmisel. Esmaspäeva hommikuks polnud lapse vanemad veel välja ilmunud ning nende otsimine jätkub.

Laps leiti Sikupilli Prisma lähedusest sellisest kohast, mis pole eriti käidav, rääkis Postimees.ee'le politsei lastekaitsetalituse komissar Pille Alaver.

Politsei sai pühapäeva jooksul inimestelt mõned vihjed, mida kontrollitakse. Vihjete sisu ja arvu politsei pressiesindaja Mihkel Loide uurimise huvides ei kommenteerinud.

Hommikul võttis politseiga ühendust üks inimene, aga tema antud informatsioon osutus kontrollimisel valeks, rääkis Pille Alaver kell 11.

Tüdruk võib Alaveri sõnul olla ka rohkem kui aasta vanune. Esialgne hinnang vanusele (11 kuud) ei pruugi paika pidada.

«Ta leiti eile [laupäeva - toim.] hommikul kella 11 ja 12 vahel, aga ta oli seal olnud juba vähemalt 2 kuni 3 tundi,» ütles Alaver.

«Inimesed, kes seal piirkonnas eile hommikul midagi asjassepuutuvat märkasid, peaksid meile sellest teada andma,» ütles Pille Alaver.

Leitud tüdruk oli pühapäeva hommikul lastehaiglas. «Tema tervisega on õnneks kõik korras,» lisas Alaver. Ta ei soovinud täpsustada, kas laps oli enne leidmist korralikult toidetud ja kas tema eest oli hoolitsetud.

Pühapäeval kell 11.50 ütles politsei pressiesindaja Mihkel Loide, et laps on viidud turvakodusse. Kell 14 täpsustas Loide, et laps on siiski veel haiglas ning ta viiakse turvakodusse homme juhul kui vanemaid enne ei leita. «Loodame siiski, et vanemad leitakse,» sõnas Loide.

Lapse rahvust pole õnnestunud välja selgitada, ütles Loide. Tüdruk ei räägi.

Pühapäeva õhtuks oli laps maha rahunenud ning enam ei nutnud. Piltidel olev nutuvõru suu ümber tuli Alaveri sõnul sellest, et tüdruk ehmatas, kui teda pildistamiseks voodist välja tõsteti.

Umbes 11-kuune väike tüdruk leiti mustast lapsevankrist. Tüdrukul oli seljas roosa jope ja jalas sinised püksid, vahendasid [ERR Uudised](#) 11. oktoobril Põhja politseiprefektuuri.

Politsei ootab informatsiooni lühinumbril 110 või 526 4515.

Pole tüüpiline juhtum

Loide sõnul on tüüpiline kadunud lapsevanema juhtum pigem selline, kus vanemad on lapse näiteks autosse jätnud ja murelik möödakäija helistab politseisse, või kaotavad vanemad oma juba ise ringi käiva lapse kusagil ära ja leiavad ka üsna kiiresti üles.

Lapse kuhugi mahajätmine, nii et tema vastu rohkem huvi ei tunta, on Loide sõnul pigem haruldane. Sellise teo eest näeb karistusseadustik ette rahatrahvi või kuni kolmeaastase vangistuse.

Toimetas [Berit-Helena Lamp](#), reporter

Lisa 2.2: Politsei uurib leidlapse juhtumit kui kehalist väärkohtlemist

Politsei uurib leidlapse juhtumit kui kehalist väärkohtlemist ([10](#))

Politsei ootab leitud tüdrukut puudutavat informatsiooni lühinumbril 110 või 526 4515.

12.10.2008 10:41, Uuendatud! 13.10.2008 17:00 Autor: Päären Mardiste

Politsei palub abi lapse vanemate leidmisel.

Foto: Põhja politseipefektuur

Lapäeval Sikupilli Prisma lähistelt leitud tüdrukutirtsu juhtumi lahendamine on töös kehalise väärkohtlemise paragrahvi alusel, miks täpselt, seda prokuratuur ei ütle.

Prokuratuuri pressiesindaja Maria-Elisa Rannajõe sõnul valiti kehalise väärkohtlemise paragrahv välja mitmete paragrahvide vahelt, kuid ei osanud täpsustada, miks. Samuti pole teada, kas paragrahv võib uurimise käigus muutuda.

Laps on uuringutel Tallinna lastehaiglas. Haigla juhatuse esimehe Mall Riikjärve sõnul tüdrukul märkimisväärseid terviserikkeid ei ilmnenud, kui ta neile toodi ning ei tea, miks juhtunud kehalise väärkohtlemise paragrahvi alusel uuritakse.

Kuigi täna hommikul arstlikul läbivaatusel selgus, et laps siiski vajab täiendavaid uuringuid, pole need otseselt seotud kehalise väärkohtlemisega. „Toitumisaspekti oleks vaja täpsustada ja võib-olla ka närviarsti konsultatsiooni, et hinnata tema üldist arengut ja närvisüsteemi seisundit,” ütles Riikjärv.

Uuringute tulemused peaksid selguma nädala teisel poolel. Kui lapse vanemaid selleks ajaks ei leita, võib tüdrukut ees oodata asendushooldus.

Tüdruk leiti laupäeval kella 11 ja 12 vahel mustast lapsevankrist, Põhja politseiprefektuuri andmetel oli lapsel seljas roosa jope ja jalas sinised püksid.

Prefektuuri pressiesindaja Mihkel Loide ütles kalev.ee-le, et politsei on saanud inimestelt mõned vihjed, mida praegu kontrollitakse. Lapse vanemaid siiski veel leitud ei ole.

„Tavaliselt puudutavad politsei väljakutsed siiski autosse pikemaks ajaks üksinda jäänud lapsi. Olen töötanud Põhja politseiprefektuuris aasta jagu ning selle aja jooksul ei ole midagi sarnast juhtunud,” kommenteeris Loide.

Politseil on tulnud oma vanematega kokku viia eksinud lapsi, kuid sellisel puhul on lapsed esiteks vanemad kui aasta ning teiseks on vanemad aktiivselt huvitatud nende leidmisest.

Lisa 3: Varateismeliste intervjuude transkriptsioonid

Lisa 3.1: Transkriptsioon – Tüdruk1

Transkriptsioon – Tüdruk1
13.12.2008

Intervjueerija: Ma räägin sulle kõigepealt üle, et mida ma teen ja siis sa võid küsida iga kell küsimusi, kui sul tekib midagi. Et... et ma teen seda uurimustööd sellepärast, et ma õpin Tartu Ülikoolis ajakirjandust ja suhtekorraldust ja siis... vaata nagu keskkoolis on eksamid, kui sa tahad lõpetada, siis meie peame tegema sellised suured uurimustööd ja mina teen seda sellest, kuidas sinu vanused lapsed või noored saavad aru meedia kasutamisest ja ... Et... see on selline uurimus, et ma ei oota sinult siin mingeid õigeid või valesid vastuseid, et päris tihti ei olegi selliseid, et see ei ole sinu hindamiseks. Ma pigem tahan teada, et... mida nagu te oskate ja siis selle järgi saab võib-olla õpetajatele nõu anda, et edaspidi mida teile õpetada. Et siis... kõigepealt ma küsin sult, et... et sa võid välja mõelda omale mingi varjunime, kuidas sind kutsuda edaspidi.

Tüdruk1: Ei... ei taha...

Intervjueerija: Sest et ma ei taha ega päris ei tohi teid niimoodi paljastada, et... keegi teid üles leiaks. See on su enda sellise... privaatsuse huvides.

Tüdruk1: Ei... (kõhkleb)

Intervjueerija: Sa võid mõelda selle peale veel pärast. Kui vana sa oled?

Tüdruk1: 11, aga ma saan kohe 12.

Intervjueerija: Okei. Ja kus koolis sa käid?

Tüdruk1: Kahekümne esimeses.

Intervjueerija: Ja mitmes klass?

Tüdruk1: Kuues

Intervjueerija: Ma tahaks sinuga rääkida sellest... sellisest suuremast artiklite kogumist, millest meedias hiljuti räägiti. Et... kas sa oled kuulnud midagi leidlapse kohta?

(paus)

Tüdruk1: Kas see, kes jäeti sinna... Prisma...?

Intervjueerija: Jah-jah.

Tüdruk1: Ma olen kuulnud küll, et sealt leiti mingi laps või...

Intervjueerija: Ma tahaksingi, et sa algul räägiksid nii täpselt, kui sa vähegi mäletad selle kohta. Et mis iganes sulle pähe tuleb.

Tüdruk1: Mmm... ee... see oli... noh ma lugesin seda ajalehest, kui ma lennukiga sõitsin ja seal oli kirjas, et mingi... et ta... et selle lapse päris vanemad on venelased ja siis Eesti ei saa midagi seal eriti teha, et siis peab nagu Venemaaga koos... noh... Minu arust oleks see hea, kui Eesti ja Venemaa saaks koostööd teha. Sellepärast, et noh... Ma eriti poliitikast midagi... nii palju ei tea...

Intervjueerija: Ma mõtlesin, et aga mis sa muidu tead, et mis täpsemalt juhtus?

Tüdruk1: Seal oli vist see, et... et... nad ei suutnud hoolitseda vist ja nüüd on mingi... eestlastest sugulased võtsid ta enda juurde, aga seal peres ainult isa teenis raha ja siis nad ei suutnud... neil olid endal ka lapsed. Nad ei suutnud tema eest hoolitseda ja siis ta jäeti sinna poe juurde. Arvati, et äkki keegi hea inimene tuleb ja võtab ta endale...

Intervjueerija: Tead sa sellest veel midagi?

Tüdruk1: Ei tea vist. Ei tea täpselt.

Intervjueerija: Okei. Kust sa selle kohta kuulnud oled? Sa ütlesid, et sa lugesid ajalehtedest...?

Tüdruk1: Jaa ma telekast ka näinud olen uudistesaaates...

Intervjueerija: Kas keegi on sinuga rääkinud ka sellest? Sinu vanematest keegi või... tuttavatest või?

Tüdruk1: Ei mäleta. Ei ma vist kuulsin seda kas ... kas esimest korda kuulsin kas siis telekast kuulsin või vaatasin ajalehest.

Intervjueerija: Kas sa loedki tavaliselt ise ajalehti?

Tüdruk1: No... vahest olen lugenud. Vanaema ja vanaisa juures.

Intervjueerija: Okei. Nüüd tuleb natukene järgmine ülesanne. Ma annan sulle kaks sellist... lühikest artiklit, mida ma tahan, et sa rahulikult läbi loeksid. Et ma annan sulle natukene lisainformatsiooni selle loo kohta.

(paus)

Intervjueerija: Kas sa said teada midagi uut?

Tüdruk1: Mmm... ka turvalisuseks ja siis on need kellaajad ka... üheteist-kaheteist vahel.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kes selle... kes need lood kirjutanud on? Võid vaadata ka. Seal on pisikesi andmeid juures. Kuidas sulle tundub, kes need inimesed olla võiks, kes need kirjutasid?... Ajakirjanikud?

Tüdruk1: (samaaegselt) Ajakirjanikud.

Intervjueerija: Tõenäoliselt küll jah. Et... mis sa arvad, kes seal lugude taga veel olla võiks? Peale ajakirjanike. Kes aitavad kaasa loo ilmumisel?

Tüdruk1: Politsei. Rääkisid seal... informatsiooni...

Intervjueerija: Oli veel keegi?

(paus)

Tüdruk1: Ei saandki aru, kas seal oli ainult nüüd politsei värk või oli seal...

Intervjueerija: Sa võid vaadata. Et sa võid kasutada neid [artikleid], kui ma küsin sult midagi.

Tüdruk1: Turvakodust oli mingi...

Intervjueerija: Aga väljaspool neid... allikaid... kes seal artiklites on kasutatud. Kas sa arvad... tead sa midagi sellest, kuidas meedia toimib? Kes veel töötavad ajalehe heaks?

Tüdruk1: (paus) Ma olen kuulnud, et SL Õhtuleht... ma ei teagi, mis seal täpselt toimub.

Intervjueerija: Kas seal taga võiks olla veel näiteks mõni toimetaja?

(paus)

Intervjueerija: Mis sa arvad, miks need lood kirjutatud on?

Tüdruk1: No otsitakse, et... loeb äkki.

Intervjueerija: Kas võib olla veel mõni eesmärk?

Tüdruk1: Vaadatakse... inimesi teavitatakse sellest.

Intervjueerija: Mida tahtis kirjutaja lugejatele öelda?

(paus)

Intervjueerija: Okei. Lähme siis edasi. Mis sa arvad, et kellele need artiklid mõeldud on?

Tüdruk1: (paus) Sellistele, kellel on mingit... vähimatki informatsiooni... selle kohta. Kes oskaks öelda midagi. Lapse kohta kõike ei teata ja...

Intervjueerija: Kas seal lugudes on mingi vihje, et nad tahavad rääkida just nendega, kellel on infot?

Tüdruk1: Kirjutati, et on saadud vihjeid mõndadelt...

Intervjueerija: Kui sa nüüd neid lugusid lähemalt vaatad, kas sa leiad kuskilt sõnastusest või... kuidas lugejaid püütakse veenda milleski... kas miski seal on selline meelelahutuslik? Püütakse tähelepanu võita... või?

Tüdruk1: Selles mõttes, et see lugu ise on selles, et kui laps... väikene laps arvatakse, et... ei tea, kas ta on üheaastane või... on siin vähem. See on nagu selline shokeeriv, kui selline laps jäetakse lihtsalt poe juurde.

Intervjueerija: Kas sa saad aru, mis asi on fakt ja mis asi on arvamus? Küsin praegu taustaks. Ma võin seletada sulle.

Tüdruk1: Fakt on see, et mis on nagu.... noh, et mis on õige ja mis on uuritud ja mis vastab tõele. Arvamus on see, mida arvatakse, aga see ei pruugi vastata...

Intervjueerija: Kas sa palun vaataksid korraks, milliseid fakte ja milliseid arvamusi siin on?

Tüdruk1: No siin on kirjutatud, et leiti laupäeval. Et see on fakt. Ma ei saagi aru, kas see on arvamus, et ... juba vähemalt kaks tundi. Aga see... aga vanus on arvamus.

Intervjueerija: Aga näiteks... aga see, mis Mihkel Loide räägib siin kolmandas lõigus, et... mis sa arvad, et mis see... see, et ta sai pühapäeva jooksul vihjeid?

Tüdruk1: No, et ta sai vihjeid, see on võib-olla jah fakt, aga keegi ei tea... et kontrollitakse neid vihjeid, kas nad on... faktid või ainult arvatakse...

Intervjueerija: Aga näiteks see, et nad peaksid teada andma? Mis sa arvad, mis see on?

Tüdruk1: No selles mõttes, et inimesed... võivad midagi näha, aga see, mida sa näed, ei pruugi osutada tõeks. Võib olla arvamus, aga pärast tuleb välja, et see on tegelikult fakt, aga võib ka vastupidi olla.

Intervjueerija: Vaata siin on kirjas, et kes see Pille Alaver on näiteks... et... mis sa arvad... näiteks, et kui tema mõni arvamus on siin näiteks... mis sa arvad, kui usaldusväärne see on?

Tüdruk1: No siin on öeldud, et ta on lastekaitse talituse komissar... iial ei või teada, et kas see on fakt või arvamus.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kelle arvamused on sellised usaldusväärsemad ja kelle omad ei ole?

Tüdruk1: Usaldusväärsemad on selliste, kes... noh politsei ja kes nagu teavad rohkem sellest. Võib-olla arstide.

Intervjueerija: Kas siin loos on keegi selline, kelle arvamus sinu meelest ei ole väga usaldusväärne?

Tüdruk1: Ma ei oska öelda praegu selle kohta. Siin räägivad politseist ja... kes on kirjutanud selle artikli.

Intervjueerija: Vaataks korraks täpsemalt, kelle arvamused on siin lugudes.

Tüdruk1: See, kes seda toimetab, et see räägib, et politsei palub abi laupäeva hommikul leitud...

Intervjueerija: Kes veel?

Tüdruk1: Postimehele rääkis politsei lastetalituse komissar Pille Alaver, politsei pressiesindaja Mihkel Loide. See, et mis... kust ta leiti ja mis tal seljas oli. ERR uudised ja... prokuratuuri pressiesindaja Maria-Elisa Rannajäe, haigla juhatuse esimees Mall Riikjärve...

Intervjueerija: Okei. Tulen korraks tagasi sinna nende erinevate võtete juurde, kuidas nende lugudega inimesi mõjutatakse. Mis sa arvad, kas see pilt on ka siin loo juures oluline?

Tüdruk1: Nojah sellepärast, et see... võib-olla nime järgi võib-olla ei tunne keegi ära. A siin on öeldud, et see pilt on sellepärast selline, et ... ta natuke ehmus, kui ta voodist välja tõsteti.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kas see pilt võib mõjutada ka kuidagi inimesi? Mingeid tundeid tekitada või...?

Tüdruk1: No... kui ei oleks öeldud, miks tal selline nägu on, siis oleks võib-olla mõned kaasa tundnud.

Intervjueerija: Okei... aga peale nende allikate... mis sa siit leidsid või kelle arvamusi siin oli... Mis sa arvad, kelle arvamusi siin veel oleks võinud olla? Nendes lugudes.

Tüdruk1: Ei tea, kas politsei leidis või leidis keegi teine?

Intervjueerija: Keegi teine leidis.

Tüdruk1: Ma ei tea. Võib-olla... tema... aga võib-olla see poleks eriti usaldusväärne olnud. Aga... ma ei oska öelda. Siin on räägitud nii palju vist, kui teatakse.

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, miks teise arvamusi ei ole siin? Kas just selle usaldusväärse tõttu?

Tüdruk1: Võib-olla jah, et see on... see tüdruk on haiglas. Siis need arstid, kes on... nemad oskavad. Politsei... tavainimesed ei teaks...

Intervjueerija: Kas sul tekkis seda artiklit lugedes veel mõni küsimus... millele sa sealt vastust ei saanud?

Tüdruk1: Siin ei ole öeldud... selle kohta, mis ma lugesin... ühest ajalehest, et... nende... selle lapse päris vanemad on venelased ja need, kes võtsid ta endale, ei suutnud hoolitseda. Sellepärast jätsid ta...

Intervjueerija: Kas see on sinu meelest selline oluline info, mis seal oleks pidanud olema?

Tüdruk1: Mmm... see, kui ta on teisest rahvusest. See... siis ei saa vist Eestis midagi. Teine maa nagu...

Intervjueerija: Okei. Ma selle loo kohta sult enam ei küsi. Aga... kas sa mäletad, kas praegu või minevikus... vanemad on sinuga koos näiteks lehti lugenud või... telekat vaadanud või... ?

Tüdruk1: Ee... me oleme Reporterit vaadanud ja vanaisa on vaadanud... seda Aktuaalset Kaamerat. Minuga koos on vaadanud. Minu meelest seal Reporteris on... Ajalehte... ma ei tea... võib-olla kui ema on leidnud midagi põnevat, siis ta on mulle öelnud või... Mu ema loeb rohkem arvutist neid uudiseid.

Intervjueerija: Aga filmid ja muu selline?

Tüdruk1: Filme me oleme küll koos vaadanud. Aga... välja mõeldud filme... ja ka... saatetest. See mis see Saladused oli. Mu ema vaatas neid. Mis oli tõsilugu, aga mõni oli selline lugu, et ta ei tahtnud, et mina vaataks. Et klassiõed vaatavad seda.

Intervjueerija: Kui sa ise oled vaadanud mingeid filme või... kas vanemad vanemad on sinuga rääkinud nende sisust? Kas te olete arutlenud selle üle?

Tüdruk1: Eriti ei ole nagu. Selles mõttes, et mõnikord olen öelnud, et miks see nii on või miks see on naa, aga...

Intervjueerija: Siis nad vastavad su küsimustele?

Tüdruk1: Siis ema selgitab, aga mõnikord ta ei oska ka mulle vastata. Aga noh... mul ei ole eriti mingit sellist uudist, mida...

Intervjueerija: Kas sul on mingeid piiranguid ka kodus, et...? Mida sa ei tohi vaadata või tohid mingis koguses või...? Kasvõi arvuti kohta.

Tüdruk1: No... otse nüüd piirang ei ole, et mul ema eriti ei taha, et ma oleks kaua arvutis, aga... mul ei ole eriti aegagi. Mul on iga päev mingi trenn ja õppimine ja ma korra vaatan arvutisse ja telekat. Ma vaatan hommikuti telekat, sellepärast, et ma ei taha voodist välja tulla, aga kui mul telekas ei käi, siis mul hakkab nii igav, et...

Intervjueerija: Aga mingeid konkreetseid piiranguid ei ole? Et...

Tüdruk1: No... selles mõttes, et... eee... siin ema mees... vaatab mõnikord selliseid väga vägivaldseid filme ja siis ema kogu aeg räägib, et miks sa vaatad ja kuulad sellist muusikat. Aga noh... mu ema vaatab... seda... Meeleheitel koduperenaisi siis noh... ühe korra oli selline osa, mis oli huvitav, aga muidu ta ikka tahab seda ise vaadata ja ei taha, et ma vaataksin.

Intervjueerija: Kas nad... su ema ja siis ta mees... kas nad vahel sunnivad ka sind vaatama mingisugust... lugusid või uudiseid või... soovivad midagi?

Tüdruk1: Mu ema... siin mailile saatis ühe, mis oli vist säästupirnide kohta. Mingi artikkel vaja läbi lugeda. Ema on mulle soovitanud mõnda, aga ta pole küll käskinud, et ma midagi vaataks või...

Intervjueerija: Kuidas teil koolis on? Et... kas õpetajad on ka mõnes tunnis sinuga rääkinud meediast?

Tüdruk1: (paus) Ei tea... See aasta meil ühiskonnaõpetust ei ole, aga eelmine aasta oli. Siis oli... rääkisime reklaamidest ja et... et inimesed ostavad mõnikord... aiinult sellepärast, et seal reklaamis tutvustatakse seda asja nii hästi. Et... tegelikult... inimesed ostavad ka selliseid asju, mis neile ei ole vajalikud. Vaid lihtsalt...

Intervjueerija: Kas sa... ise tead, et miks neid reklaame tehakse või...?

Tüdruk1: No reklaame tehakse selleks, et ikka neid asju ostetaks ja ikka, et raha teeniks. Tehakse ikka raha pärast.

Intervjueerija: Aga... sa usud seda, mida reklaamides räägitakse?

Tüdruk1: Selles mõttes, et... võib-olla ma olen mõnikord seda TopShop'i või mis asi see on vaadanud, aga... tellima nüüd küll sealt midagi ei hakkaks. Võib-olla jah nad oskavad hästi reklaamida, aga see kõik ei ole tõi sellepärast, et need pesupulbri ja need reklaamid... et need on... ei usu eriti, et see nii valgeks teeb ja...

Intervjueerija: Kas te koolis muidu olete rääkinud... täpsemalt ei ole rääkinud telekast või ajalehtedest või...?

Tüdruk1: Mmm... ma eelmine aasta... eriti ei mäleta seda ühiskonnaõpetuse...

Intervjueerija: Muudes tundides ei ole rääkinud?

Tüdruk1: Eriti ei ole vist.

Intervjueerija: Aga mul vist ei olegi sulle praegu rohkem küsimusi. Aa... Seda küsiks, et... kas sulle endale tundub vahel, et kas sulle jääb midagi segaseks kuskil meedias? Kas sa tahaksid, et sulle midagi õpetataks?

Tüdruk1: Ma ei tea. Võib-olla... Selles mõttes, et ma olen... ma olen mõelnud, et miks... vaata kuulsused ja siis kõik kogu aeg pildistavad neid ja siis öeldakse, et mida ta teeb ja mis ta ei tee. Et noh... selles mõttes, et... tegelikult see ei ole vajalik, aga seda tehakse selleks, et... raha saada. Kuigi...

Intervjueerija: Aga mida sa tahaksid, et sulle õpetataks või...? Või tahaksid, et vanemad teeksid kodus teist moodi?

Tüdruk1: No selles mõttes, et. Tegelikult... mida vanemad ütlevad, see on õige. Jah, et mul... läheb mõnikord magama minekuga aega ja siis ema ütleb, et ... ja ma pesen liiga kaua ennast ja siis ema ütleb, et kuuled lõpeta ära ja miks sa nii kaua pesed. Aga tegelikult see on õige ja ma vastu ei vaidle.

Intervjueerija: Okei. Siis ma rohkem küsimusi ei küsi. Aitäh sulle!

Lisa 3.2: Transkriptsioon – Tüdruk2

Transkriptsioon – Tüdruk2

19.12.2008

Intervjueerija: Et... ma räägin siis sulle lähemalt, mida ma teen. Palju sa tead ülikooli süsteemist? Kui keskkoolis on lõpueksamid, siis ülikoolis sa pead tegema sellise mahuka uurimustöö, millel on mõtet ka. Sellepärast ma teengi seda praegu. Minu teemaks on meediapädevus. Enne, kui ma hakkam sinult küsimusi küsima... sa võid selle kohta iga kell, kui sa millestki aru ei saa, küsimusi küsida. Räägi mulle kõigepealt endast. Sa võid valida endale varjunime. Kuidas sa tahad, et sind kutsutaks?

Tüdruk2: Ükskõik, et kas on varjunimi või ei ole. Mida ma nagu rääkima pean täpselt?

Intervjueerija: Ee... sa peaksid rääkima oma meediapädevusest. Et kuidas sa ise meediat kasutad ja... ma annan sulle pärast lugeda kaks artiklit ühel teemal. Selle põhjal ma küsiks küsimusi. Kuidas sa aru saad... Midagi väga isiklikku ei ole.

Tüdruk2: Ma loen nagu ajalehti ja ajakirju ja ma ei tea uudiseid vaatan. Väga eriti ei huvita see niuke... värk.

Intervjueerija: Minu asi ei olegi praegu mõelda seda, kas sa saad aru või... kas... sa muidu loed. Ma lihtsalt tahaks näha, kuidas sa saad aru. Jah, et see ei ole nagu sinu kritiseerimiseks. See on selleks, et aru saada, kuidas võib-olla paremini õpetada. Kui vana sa oled?

Tüdruk2: Kolmteist.

Intervjueerija: Ja kus koolis sa käid?

Tüdruk2: Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumis.

Intervjueerija: Kuues klass? Seitsmes?

Tüdruk2: Kuues

Intervjueerija: Kas sa oled kuulnud „leidlapse” juhtumist midagi?

Tüdruk2: Jaa.

Intervjueerija: Räägi mulle nii palju, kui sa sellest mäletad.

Tüdruk2: Seda, et... leiti kusagilt tühermaalt mingi... üheaastane vist vä. Mingi laps. Siis, et nagu otsiti vanemaid ja...

Intervjueerija: Mis sa veel tead? Nii detailselt kui sa mäletad.

Tüdruk2: Seda, et... mingi vanemad... tegelikult elavad kuskil Venemaal kuskil niimoodi, et ta tegelt pole Eesti kodakondsusega ja, et mingi mingi politsei tundis huvi tema vastu vahepeal. Taheti adopteerida või midagi siukest.

Intervjueerija: Kas sul tuleb veel mõni detail meelde? Mis sinu meelest ei pruugi oluline olla, aga...

Tüdruk2: Ei tule.

Intervjueerija: Okei... Ma küsin, et kust su teadmised pärit on?

Tüdruk2: Ee... põhiliselt sealt... uudistesaadetest.

Intervjueerija: Kas kuskilt telemeediast või ajalehest...?

Tüdruk2: Telemeediast.

Intervjueerija: Kas sulle keegi tuttavatest on ka selle kohta rääkinud?

Tüdruk2: Jah. Niimoodi arvamust on avaldanud, aga...

Intervjueerija: Kes näiteks?

Tüdruk2: Vahest on niimoodi... pereringis nagu... arutatud.

Intervjueerija: Okei. Nii. Nüüd tuleb järgmine faas. Ma annan sulle... kaks artiklit ja palun, et sa loeksid nad tähelepanelikult läbi. (paus) Kui sul vahepeal tekib küsimusi, siis küsi.

Tüdruk2: Jah.

(paus)

Intervjueerija: Kas sa said midagi uut teada?

Tüdruk2: Ei. Mitte eriti. Enam-vähem kõik, mis ma teadsin jälle.

Intervjueerija: Okei. Palun sul siiski jutustada uuesti, mis sa... enne mainimata unustasid.

Tüdruk2: See nagu, et... leiti sealt Sikupilli juurest. Ja... et nagu mis kella paiku. Kaua ta seal oli. Siis neist terviseprobleemidest.

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, kes kirjutas need artiklid?

Tüdruk2: (paus) Mmm... mingi ajakirjanik.

Intervjueerija: Okei... Miks ta nad kirjutas?

Tüdruk2: Ma arvan, et nagu... nagu leida selle lapse vanemaid.

Intervjueerija: Kas sellel võib olla veel põhjuseid?

Tüdruk2: See võib olla võib-olla see ka, et nagu meedia huvi on nagu vaata. Populaarsus.

Intervjueerija: Kas sa tead, kes veel peale ajakirjaniku tegeleb lugude kirjutamisega? Kes selle loo taga veel olla võiks?

Tüdruk2: Äää. Ei.

Intervjueerija: Mida tahtis kirjutaja lugejale öelda?

Tüdruk2: Ee... ma arvan ka nagu just seda, et tahetigi nagu selle abil nagu leida neid. Et äkki kellelgi nagu infot on või... oskab öelda midagi.

Intervjueerija: Kellele need artiklid olid mõeldud?

Tüdruk2: Ma arvan rohkem vanematele nagu...

Intervjueerija: Mida sa mõtled selle all?

Tüdruk2: Selles mõttes...

Intervjueerija: Vanainimesed või...?

Tüdruk2: Keskealised või niimoodi.

Intervjueerija: Miks neile? Millest sa järeldad seda?

Tüdruk2: Ee... Sellest, et nagu... vaata keskealistel on ka nagu rohkem lapsi ja siis nad nagu võib-olla huvituvad rohkem sellest teemast.

Intervjueerija: Okei. Missuguseid võtteid kasutati sinu ja teiste lugejate informeerimiseks näiteks siin? (paus) Või veenmiseks?

Tüdruk2: Võib-olla see, et nagu politsei seal... küsitleti.

Intervjueerija: Vaata, kui ma ütlen sulle..., et meediaartiklidel on tavaliselt neli funktsiooni. Et on informeerimise funktsioon, siis on meelelahutuse funktsioon, siis on veenmise funktsioon ja... on tähelepanu võitmine. Et mängitakse emotsioonidele ka. Et kas sa leiad mingeid näiteid, kuidas midagi tehtud on?

Tüdruk2: Mmm... ma arvan, et tervis äkki. Tervise puudutamine.

Intervjueerija: Millele see mõjub?

Tüdruk2: Võib-olla ka selline... kaastunde veidi tekitada. Inimestes.

Intervjueerija: Kas sa leiad veel midagi? Sa võid lugeda neid artikleid.

(paus)

Tüdruk2: Võib-olla see ka, et miks tal nagu pildi peal on nukker nägu või... see ka nagu... võiks tähelepanu...

Intervjueerija: Okei... Ee... Kui värske... see info siin artiklites sinu meelest on?... Kui oluline?

Tüdruk2: Minu meelest mõlemad nagu on natuke mitteolulised, aga... ilmselt on siuke... oluline.

Intervjueerija: Kui värske see on?

Tüdruk2: Mingi kahe kuu tagune. On vist?

Intervjueerija: Aga... kui sa võtad... sellest, millal see juhtus ja millal see kirjutati?

Tüdruk2: Mmm... ma ei oska öelda.

Intervjueerija: Okei. Kui täpselt ja usaldusväärseks sa seda infot pead?

Tüdruk2: Siuke keskmine. Et... et võib olla siin nagu niukseid kuulujutte siin sees olla ja siis on ka nagu reaalselt... päris inimeste...

Intervjueerija: Mis sulle tundub siin kuulujutuna?

Tüdruk2: Ee... (paus) Ma niimoodi ei oskagi välja tuua.

Intervjueerija: Okei. Kas sa teed vahet faktil ja arvamusel? Et kas sa tead, mida need tähendavad?

Tüdruk2: Jah.

Intervjueerija: Milliseid fakte siin kajastati?

Tüdruk2: See, et mis kell ta leiti. Ja kust. Ja arvamused ütlen ka vä?

Intervjueerija: Jah.

Tüdruk2: Siit... arvamus on... (paus) No need seal... politsei öeldud asjad on nagu arvamused.

Intervjueerija: Leia mulle mõni näide ka igaks juhuks.

Tüdruk2: Ää... Nagu see noh, et noh, et... temal [Loide] pole selliseid varem olnud. Et rohkem nagu autosse jätmise juhtumeid, aga selliseid koduseid kadumisi nagu ei ole olnud. See on minu meelest arvamus.

Intervjueerija: Okei... aga... mis me just leidsime... kas näiteks see, et... Pille Alaver räägib, et keegi võttis ühendust, aga see informatsioon osutus valeks. Mis sa arvad, kas see on arvamus või fakt?

Tüdruk2: See on... arvamus... võib-olla.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Tüdruk2: Sest see nagu... Minu meelest see ei ole fakt.

Intervjueerija: Miks?

Tüdruk2: Ei tea. Ma arvan nii.

Intervjueerija: Mille järgi sa teed vahet faktil ja arvamusel?

Tüdruk2: Fakt on nagu... siuke kindlal põhinev. Oota. Ma mõtlen, kuidas öelda seda. Fakt on nagu siuke... täpne siuke nagu, aga arvamus on siuke... kirjeldusi rohkem niukseid. Arvamused nagu.

Intervjueerija: Okei. Kelle arvamus nendes artiklites kajastati?

Tüdruk2: Mmm... Ma arvan selle ajakirjaniku oma veidi. (paus) Siis võib-olla nende politsei ja nende teiste ka, kes on siia asju andnud nagu...

Intervjueerija: Kas veel keegi?

Tüdruk2: Vist mitte.

Intervjueerija: Kas sul on tunne, et... kellegi arvamus on siit puudu? Aga võiks olla.

Tüdruk2: (paus) Vist mitte, sest... muidu näiteks vanema oma, aga tal ei ole praegu vanemaid teada. Nagu... vist ei ole kellegi oma puudu.

Intervjueerija: Miks sa arvad, et just nende inimeste arvamusi kajastati, kes seal on? Need konkreetsed inimesed.

Tüdruk2: Ee...

Intervjueerija: Või mis sa arvad, miks õigemini.

Tüdruk2: (paus) Võib-olla siin see, et... arvamus, et ei tea nende terviserikete kohta äkki.

Intervjueerija: Mmm... Miks sa arvad? Siin mõnes kohas on sellised... naljakad arvamused, et... näteks just see, et tüdruk võiks olla Alaveeri sõnul hulga vanem, et... miks ta nii võiks arvata?

Tüdruk2: Võib-olla mingi välimus. Et nagu kuidagi näeb vanem välja või...

Intervjueerija: Okei. Kas sul tuleb siin veel mõni arvamus pähe, kuidas sa oskaks põhjendada, miks mõni inimene just nii arvas?

Tüdruk2: Ei.

Intervjueerija: Okei. Kas sul tekkis siin artiklis mõni küsimus, millele sa ei leidnud vastust?

Tüdruk2: (paus) Ei tekkinud.

Intervjueerija: Okei. Rohkem ma selle kohta sult ei küsi. Küsin sinult sinu enda... sellise meediakasutuse kohta, et... näiteks kodus praegu või kui sa väiksem olid, kas sa mäletad, kas vanemad vaatasid sinuga koos telekat?

Tüdruk2: Eks ikka vaatasid. Näiteks mingit Aktuaalset Kaamerat ja siis mina mängisin seal kõrval, kui olin väiksem. Ja praegultki on nii, et vaatame kõik koos näiteks vahel.

Intervjueerija: Aga näiteks kui sina tahtsid vahel vaadata mingit filmi, et... kas te siis vaatasite ka koos või...? Selliseid asju, mis sulle meeldisid nagu.

Tüdruk2: Eks ikka mingeid multikaid ja mingeid siukseid. Vahest oli nii, et ühte multikat vaatasin kümme korda järjest ega lasknud kedagi sealt ruumist ära.

Intervjueerija: Okei. Kas te rääkisite ka sellest, mida sa vaatad või mis ajalehtedes kirjutatakse? Kas sulle seletati ka nende sisu?

Tüdruk2: Vahest küll, kui... lahtiseks jäid mõned tükid. Küsisin jah. Seletati ikka.

Intervjueerija: Aga sa ise küsisid alati.. või seletati muidu ka?

Tüdruk2: Vahest oli nii, et küsisin, mis see tähendab või nii...

Intervjueerija: Aga ise nad rääkisid nagu...?

Tüdruk2: Ei.

Intervjueerija: Okei. kas sul on olnud või on praegu ka mingisuguseid piiranguid meedia suhtes?

Tüdruk2: Ei ole. Olnud. Ei ole ka.

Intervjueerija: Aga interneti suhtes?

Tüdruk2: Vahepeal küll oli, kui niimoodi hinded läksid veits alla. Siis pandi ikka interneti-keeld peale.

Intervjueerija: Aga sul mingeid konkreetseid asju ei ole, mida sa ei tohi lugeda või...?

Tüdruk2: Ei ole.

Intervjueerija: Kui te räägite vanematega, kui nad seletavad sulle midagi või kui te olete arutanud mingit teemat, millest te täpsemalt räägite tavaliselt?

Tüdruk2: Ma oleme sellest nagu... no kui näiteks see, kui ütled kus need vanemad võivad olla, miks nad.. .ta maha jäeti. Võib-olla midagi sarnast.

Intervjueerija: Okei. Kas vanemad soovivad sul ka mingit meediat tarvitada?

Tüdruk2: Mmm...

Intervjueerija: Ükskõik, kas trükimeedia või... ajalehed-ajakirjad või telekad või raadio...?

Tüdruk2: Ikka tahavad, et ma natuke... kuulaks nagu... meediat. Et mis nagu väljaspool ka toimub.

Intervjueerija: Midagi täpsemat ka või?

Tüdruk2: Ei niimoodi küll ei ole, et... et mind nagu sunnitaks midagi lugema või... midagi sellist ei ole. See on ikka rohkem nagu meil nagu vaba valik, et kas tahab või ei taha.

Intervjueerija: Okei. Ee... Kui me räägime koolist, kas sul tuleb meelde, et sulle koolis on ka midagi meedia kohta õpetatud kunagi?

Tüdruk2: Eesti keele tunnis õppisime kunagi ajakirjandust ja mingit siukest värki.

Intervjueerija: Kui ammu?

Tüdruk2: Eelmine aasta.

Intervjueerija: Aa... Aga varem ei ole õppnud?

Tüdruk2: (paus) Ma ei tea. Nooremana mingi algklassidest vist korra ka midagi räägiti sellest.

Intervjueerija: Mis te seal eesti keeles rääkisite?

Tüdruk2: Näiteks, kuidas ajakirjandus nagu jaguneb. Nagu et, kui artiklit kirjutatakse – kuidas seda tegema peab ja... niimoodi.

Intervjueerija: Okei. Kas selles eas seletati ka fakti ja arvamuse vahet?

Tüdruk2: Minu arust seletati, aga täpselt ei mäleta.

Intervjueerija: Kas sulle tundub, et sellest oli kasu ka? Said targemaks?

Tüdruk2: Ikka natukene.

Intervjueerija: Viimane küsimus. Et... mis sa ise arvad, kas vanemad või kool võiks teha midagi teistmoodi, et... et sa paremini aru saaks või... millest sa ei saa aru või... kuidas sulle endale tundub?

Tüdruk2: (paus) Ei teagi niimoodi. Mida võiks teha või... võiks minu meelest nagu näiteks koos uudiseid vaadata, et kindlalt märkaks, kui mul tekib tele juures midagi või niimoodi või... kasvõi ajalehti lugeda. Ma arvan, et nii on... ikka jääb mingeid asju või midagi.

Intervjueerija: Minevikus või praegu ka?

Tüdruk2: Praegust minu meelest ka, et... ikka jääb mingeid asju lahtiseks või niimoodi.

Intervjueerija: Aga kool? Kas õpetajad võiksid seda kuidagi õpetada eraldi?

Tüdruk2: Võiks nagu jah rohkem õpetada, et... kasvõi näiteks jah fakti ja arvamust eristama.

Intervjueerija: Okei. Kas sul endal ei tekkinud küsimusi?

Tüdruk2: Hetkel mitte.

Intervjueerija: Okei. Rohkem ei piinagi sind. Aitäh!

Lisa 3.3: Transkriptsioon – Karola

Transkriptsioon – Karola

11.01.2009

Intervjueerija: Nagu ma ütlesin sulle enne, ma teen seda oma lõputöö jaoks. Et... küsimused tulevad selle kohta, et kuidas sa meediast aru saad. Sellest, mida ajakirjandes ja ajalehtedes räägitakse ja telekas ja... Et... midagi väga rasket ei ole ja valesid vastuseid ei ole. Sinu nime sellega kuskil ei seostata. Sa saad endale ka varjunime välja mõelda. Esimene asi ongi, et... kas sul on mõni mõte, kuidas sa tahad, et sind kutsutaks?

(paus)

Intervjueerija: Sa võid pärast ka mõelda, kui kohe ei tule.

Karola: Ei tea. Mulle on kogu aeg meeldinud Karola.

Intervjueerija: Okei. No... ole siis Karola. Kui vana sa oled?

Karola: Kaksteist.

Intervjueerija: Ja... kus koolis sa käid?

Karola: Jakob Westholmi Gümnaasiumis.

Intervjueerija: Viies klass? Kuues?

Karola: Kuues.

Intervjueerija: Kas sa oled kuulnud midagi „leidlapse” juhtumist?

(paus)

Intervjueerija: Mõni aeg tagasi räägiti ajakirjanduses...

Karola: See, kes pandi sinna kuhugi poe taha vä?

Intervjueerija: Jah. Et räägi nii palju, kui sa mäletad sellest.

Karola: Pärts täpselt ei mäleta, mis seal alguses toimus. Aga... ma mäletan. Kuhugile poe taha pandi mingi kärusse ta.

Intervjueerija: Mhmh.

Karola: Siis ta jäi sinna kärusse ja... keegi leidis ta. Oli ja siis... ta viidi... vähemalt pärast näidati, et ta on kuskil haiglas või kuskil seal.

Intervjueerija: Mhmh.

Karola: Ja...

Intervjueerija: Mis sa veel mäletad selle kohta? Igasuguseid detaile...

(paus)

Intervjueerija: Mis edasi juhtus ja...?

Karola: Pärast räägiti, et ta oli nagu külmunud. Ta oli külmas. Ja... keegi oli... mingid vanemad olid ta lihtsalt jätnud sinna.

Intervjueerija: Kust sa kuulsid selle kohta?

Karola: Reporterist.

Intervjueerija: Kas veel kuskilt?

Karola: Uudistest põhimõtteliselt küll.

Intervjueerija: Ajalehtedest ka või ainult telekast?

Karola: Ei tea.

Intervjueerija: Aga kas... keegi rääkis sulle ka sellest? Vanemad või... sõbrad?

Karola: Ei... telekast ikka.

Intervjueerija: Ee... okei. Nüüd tuleb järgmine osa. Ma annan sulle natukene lugemismaterjali. Kaks artiklit selle kohta. Lisainfot. Ma palun, et sa loeksid need läbi ja siis teeme edasi.

(paus)

Intervjueerija: Said sa midagi uut teada?

Karola: Jah. Tal polnudki tegelt mingeid kehavigastusi.

Intervjueerija: Mis sa veel said teada?

Karola: Et ta... leiti Sikupilli Prisma tagant ja... et... ta vanematele oli selle lapse maha jätmise eest kuni kolmeaastane vangistus... kui nad leitakse. [sirvib artikleid]

Intervjueerija: Sa võid nende järgmise küsimuste juures ka kogu aeg teksti vaadata.

Karola: Ja... et...

Intervjueerija: No...? Oli seal veel midagi uut?

Karola: Nagu... noh, et ta oli seal ainult kuskil kaks või kolm tundi ja ta leiti üheteist... kaheteist ajal... kuskil. Ja laupäeval.

Intervjueerija: Okei.

Karola: Ja pühapäeval... 11:50 pressiesindaja tahtis ta viia turvakodusse, aga... tegelikult viidi ta vist... järgmisel päeval. Kui vanemaid ei leita.

Intervjueerija: Kas sa mäletad ka... et mis sealt edasi juhtus? Võib-olla mis siin kirjas ei olegi, aga...? Mis sellest loost sai?

(paus)

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, et... kes need artiklid kirjutas? Ja miks?

(paus)

Intervjueerija: Sa võid vaadata ka, et... seal on natukene lisainfot.

(paus)

Intervjueerija: Et kas mõni ajakirjanik või... või keegi teine või...?

Karola: Mmm... vähemalt pildi on teinud mingi politseinik nagu. Politsei sellest... prefektuurist.

Intervjueerija: Aga... kas seal mõnda nime juures ei ole... et kes kirjutas?

Karola: Mmm... Ühel on Martti Aavik. See on autor.

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, miks need artiklid kirjutati?

(paus)

Intervjueerija: Mis eesmärgid sellel võisid olla?

(paus)

Karola: Ma ei tea. Et hoolitsetaks pärast äkki...

Intervjueerija: Ei aga... Just, et... miks see kirjutati nagu? Kelle jaoks või...? Mida sellega saavutada taheti?

(paus)

Intervjueerija: Paku midagi. Ega siin ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Ära karda.

Karola: Okei. Noortele vanematele. Et kes tahavad oma lastest lahti saada.

Intervjueerija: Kirjutati... nende jaoks? Nende noorte vanemate jaoks.

Karola: Ma täpselt ei tea, kas kirjutati, aga...

Intervjueerija: Okei. Kas veel võib olla keegi teine, kellele see lugu huvitav on?

(paus)

Intervjueerija: Või miks sa arvad, et just nendele noortele vanematele, kes ka võib-olla tahaksid oma lapsest loobuda?

(paus)

Intervjueerija: Millest sa seda järeldad?

Karola: No ma ei tea. Tavaliselt on niimoodi, et noored vanemad tahavad lastest lahti saada.

Intervjueerija: Aa... Ja sa arvad, et seal on nende jaoks näiteks kasulikku infot?

Karola: No... kasulikku võib-olla ei ole, aga...

Intervjueerija: Okei. Lähme siis edasi. Et... tavaliselt on artiklidel mitu eesmärki. Esiteks, anda infot; siis... tihti on... meelelahutuse mõttes, et... inimestel oleks huvitav ja lõbus. Ja... mõned eesmärgid veel, et... või tähelepanu võita. Et kas sa leiaksid mõne asja, millega on püütud tähelepanu võita... kui sa neid artikleid vaatad?

(paus)

Intervjueerija: Mis sinu tähelepanu võidaks siin?

(paus)

Intervjueerija: Sellel pildil näiteks võib mingi mõju olla?

(paus)

Intervjueerija: Kas see pilt tekitab sinus mingeid tundeid?

(paus)

Karola: Kahju on.

Intervjueerija: Okei. Aga... et... mis sa leidsid? Kas sa leidsid mingisugust infot selle kohta? Mis võiks sulle kasulik olla... või huvitav või...

(paus)

Intervjueerija: Oli seal sinu jaoks midagi huvitavat?

(paus)

Intervjueerija: No mõtle niimoodi üldisemalt, et... sa ei peagi sealt lugema, et... ma ei tea... kas selline lugu, kus räägitakse lapsest, kes on maha jäetud... kas see on sinu jaoks huvitav?

(paus)

Karola: Muidu nagu... huvitaks, et mis tast edasi saaks, aga...

Intervjueerija: Mhmh...

Karola: Kas ta vanemad leitakse... aga... nagu lihtsalt mingi lapse kadumine... siis – ma ei tea. Natuke pakub huvi...

Intervjueerija: Mitte eriti jah?

Karola: Jah.

Intervjueerija: Aga... kas näiteks see lugu võikski olla näiteks sinusugustele... noortele või lastele kirjutatud?

(paus)

Intervjueerija: Või... kas seal on mingit olulist infot sinu jaoks?

(paus)

Intervjueerija: Ei oska öelda? Okei... Noh... lähme siis edasi, et... mis sa arvad, kui värske info see nendes artiklites on?

(paus)

Karola: Mmm... ma arvan...

Intervjueerija: Millal need artiklid kirjutatud on?

Karola: Vahepeal öeldi, et... mingi oktoobris.

Intervjueerija: Aga millal see asi juhtus?

Karola: Mmh... võib-olla... üheteistkümnendal oktoobril. Võib-olla natuke enne.

Intervjueerija: Mmm... Aga vaata. Seal üleval on kirjas, et mis päeval see artikkel kirjutati.
(paus) On ka 11. Mis sa arvad, et... kas see on piisavalt värske... uudis?

Karola: Vist küll.

Intervjueerija: Mis sa arvad... kui olulised need artiklid sinu meelest on?

(paus)

Intervjueerija: Või see info, mis seal on?... Kas seal on midagi sellist, mis ei ole tegelikult tähtis?... Või on midagi puudu just?

(paus)

Karola: jää nagu... kui ma loen, siis mul tavaliselt ei jää nagu meelde midagi.

Intervjueerija: Ära muretse. Ära üldse närvitse, et...

Karola: Võib-olla see, et ta ei räägi, sest tavaliselt nii väiksed lapsed ei räägigi veel...

Intervjueerija: Et see ei ole oluline?

Karola: Jah.

Intervjueerija: Okei. Aga muidu... mis sa arvad, kas seal on kõik oluline info olemas?

Karola: Vist küll jah.

Intervjueerija: Okei. Et... kui usaldusväärseks sa seda infot nendes artiklites pead?

(paus)

Intervjueerija: Kas sina usuksid seda, mis seal kirjas on?

Karola: Mmm... usuksin, ma arvan, küll.

Intervjueerija: Miks sa seda usuksid?

Karola: No... seal on nagu täpselt toodud kellaajad ja kus ja millal nagu...

Intervjueerija: Kas see on... natukene sõltuvuses ka sellest, kes... seda juttu on sinna rääkinud? Nendest allikatest...

(paus)

Intervjueerija: Et kas seal on sinu jaoks vahet, kas sulle räägib seda juttu näiteks politseinik või sulle räägib seda sinu naabritädi, kes tavaliselt räägib kõiki teisi taga ja nii edasi?

Karola: Mmm... tegelikult... võib-olla on vahe ikka. Sest minu arust... naabritädi... võib kuskilt kuulda, aga... see ei pruugi üldse tõde olla.

Intervjueerija: Mmm... kas sa arvad, kas see politsei jutt on tõesem nagu?

Karola: Jah. Nemad oskavad nagu täpsemalt rääkida kui keegi... on kuulnud kuskilt.

Intervjueerija: Okei. Väga hea. Nii... mis ma veel tahaksin teada. Ee... Ma küsin sult tausta mõttes, et kas sa tead misasi on fakt ja misasi on arvamus?

Karola: Jah.

Intervjueerija: Olete õppinud?

Karola: Jah.

Intervjueerija: Oskad sa mulle seda seletada ka?

Karola: Mmm. Fakt on see nagu, mis on nagu... no päriselt sündinud ja niimoodi nagu... päriselt on. Aga arvamus on selline nagu... mis nagu arvab keegi.

Intervjueerija: Väga hea. Ja... küsiksingi sult, et... milliseid fakte sa sealt artiklitest leidsid?

Karola: Mmh... näiteks, et tal oli... roosa jope ja sinised püksid olid tal jalas.

Intervjueerija: Ja.

Karola: Ja et ta leiti 11-12 vahel.

Intervjueerija: Mhm.

Karola: Ja... mm... tegelt kõik need kellaajad ja numbritega. Need ongi põhimõtteliselt kõik faktid nagu.

Intervjueerija: Mhm.

Karola: On nagu täpselt öeldud.

Intervjueerija: Okei. Ja... kelle arvamusi ja vaateid seal artiklites kajastati?

Karola: Mhh...

Intervjueerija: No vaata. Kes seal on midagi rääkinud?

Karola: No võib-olla see esimene ongi... pole eriti käidav see koht.

Intervjueerija: Kes seal on? Kes ütles seda?

Karola: Ee... Pille Alaveer.

Intervjueerija: Kes ta on?

Karola: Oeh. Ta on... lastekaitse talituse komissar.

Intervjueerija: Jah. Kas sa leiad sealt veel mõne allika?

(paus)

Intervjueerija: Või äkki sa leiad teisest loost mõne allika?

Karola: See on ka, et... ühtegi... või noh... ei tea keegi, kui vana ta on.

Intervjueerija: See on arvamus?

Karola: Jah.

Intervjueerija: Okei. aga... näiteks, et... mis sa arvad, et mis see lause, et inimesed, kes midagi märkasid, peaksid teada andma, on? Kas see on fakt või arvamus?

Karola: No... mõnes mõttes on see fakt, et inimesed nagu peaksid teada andma, aga... noh... arvamus on ka selles mõttes nagu... see on nende iseenda valik nagu, kas nad tahavad helistada või ei taha.

Intervjueerija: Okei... aga näiteks sealt järgmisest lõigust, et... Pille Alaver ütleb, et tema tervisega on kõik õnneks korras. Mis see olla võiks? Kas see on arvamus või fakt?

Karola: Ma arvan, et... no kuna ta on niimoodi korralikult uurinud, siis ma arvan, et... see on fakt ikka.

Intervjueerija: Okei. Selge. Et... kas sul tuli vahepeal veel meelde mõni arvamus... et kelle arvamusi seal oli?... Peale selle lastekaitse tegelase.

(paus)

Karola: Intervjueerija: Kes selles loos veel rääkisid?

Karola: Loide keegi.

Intervjueerija: Kes tema on?

Karola: Pressiesindaja.

Intervjueerija: Kelle pressiesindaja? Või mille?

Karola: Politsei.

Intervjueerija: Okei. Kas teises loos on ka keegi?

Karola: Mmh. Mingi Riikjärv.

Intervjueerija: Okei...

Karola: Aa... üks mingi Rannajõe on ka.

Intervjueerija: Kes tema on?

Karola: Mingi prokuratuuri pressiesindaja.

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, miks just nende inimeste arvamus on siin lugedes kajastatud?

(paus)

Karola: Mmh... ma ei tea. Kõik on kuidagi politseid ja midagi sellist.

Intervjueerija: Mmh. Kes see Riikjärv on?

(paus)

Intervjueerija: Kas tema oli ka politseist?

Karola: Tema on haiglast.

Intervjueerija: Mis sa arvad, miks tema arvamus seal on näiteks?

(paus)

Intervjueerija: Kas sa tahad, lähme edasi?

Karola: Mm...

Intervjueerija: Okei. Aga mis sa arvad, kelle arvamusel siit puudu on? Või kelle arvamusel siin võiksid veel olla?

(paus)

Intervjueerija: Tuleb sulle keegi pähe?

Karola: Võib-olla see, kes... kes leidis ta. Siis ta oskab nagu öelda, kuidas ta... nagu oli seal. Umbes niimoodi ja... miks ta jäeti sinna kohta.

Intervjueerija: Väga hea. Ee... et... kas sul tekkis neid artikleid lugedes veel mõni küsimus, et... millele need artiklid ei vastanud? Jäi sulle midagi segaseks?

Karola: Mmh...

Intervjueerija: Kas sulle tundus, et midagi jäi puudu? Oleksid sa tahtnud veel midagi teada?

Karola: Mm... selle jutuga see kokku ei käi, aga ma tahaks ikkagi teada, kes ta vanemad olid.

Intervjueerija: Ei... see võib täitsa käia selle teemaga kokku. Okei... et... ma rohkem ei küsi sult selle loo kohta. Ma küsin edasi natuke üldisemalt. Et... et... näiteks selle kohta, et... kui sa oled kodus olnud, kas te kodus vaatate vanematega koos telekat või loete ajalehti?

Karola: Ainult telekat vaatame.

Intervjueerija: Mida te sealt vaatate koos?

Karola: Mingi... nagu perefilme või nagu... näiteks see Meeleheitel [koduperenaised] vaatame ja...

Intervjueerija: Aa...

Karola: Jah... siis koguperefilmid nagu...

Intervjueerija: Okei.

Karola: Või mitte nagu otseselt koguperefilme, aga selliseid nagu...

Intervjueerija: Komöödiaid?

Karola: Jah. Näiteks.

Intervjueerija: Et... kas te koos loete ajalehti ka vahel või... ?

Karola: Emme loeb ajakirju vahel. Vahest me vaatame mingeid pilte sealt nagu...

Intervjueerija: Aga sina ei loe?

Karola: Ma vahest olen lugenud, kui midagi huvi pakub, aga tavaliselt...

Intervjueerija: Mmm...Kas te olete nagu alati koos vaadanud telekat? Kui sa väiksem ka olid?

Karola: Ei ole alati vaadanud. Tavaliselt kas emme on köögis... midagi teeb süüa ja ma vaatan toas multikaid nagu. Mitte praegu, vaid väiksena nagu.

Intervjueerija: Okei.

Karola: Või siis... vahepeal vaatame ka niimoodi, et... eraldi. Kui mina tahan ühte filmi vaadata ja ema tahab teist filmi vaadata, siis mina pean alati köögis vaatama ja emme saab toas vaadata.

Intervjueerija: Aa... okei. Kas sa mäletad, kas väiksemana või praegu, et... kas te nagu olete rääkinud ka sellest, mis... te vaatate telekast? Filmide sisust ja... uudiste sisust ja...?

(paus)

Intervjueerija: On nad sulle seletanud?

Karola: No kui ma midagi olen nagu küsinud, siis ta... seletab alati. Aga vabatahtlikult ta nagu ei seleta.

Intervjueerija: Okei... aga kas sulle endale tundub, et nad võiksid rohkem sulle seletada või...? Või oleksid võinud, kui sa väiksem olid?

Karola: Võib-olla oleksid võinud, sest mõnda asja, mida ma väiksemana ei teadnud, sain ma ka alles praegu teada, kuigi teised teavad seda juba ammu nagu.

Intervjueerija: Aa... okei... kas te nagu... peale selle, kui nad seletavad sulle, kas te olete arutlenud ka?

(paus)

Intervjueerija: Ei ole nagu väga arutlenud?

Karola: Mkmm...

Intervjueerija: Okei. Kas on mingeid piiranguid ka meediakasutuse suhtes? Või arvutikasutuse suhtes?

Karola: Mmm... vahepeal, kui ma lähen näiteks arvutisse, siis emme mõtleb mingi välja, aga üldiselt ta nagu ei pane mulle nagu piiranguid.

Intervjueerija: Okei.

Karola: Ainult siis, kui näiteks koolipäev on, siis ma pean enne ära õppima. Siis tohin minna arvutisse. Siis ta ajab mu välja sealt... siis kui hakkavad mingid filmid näiteks. Siis me vaatame need filmid ära ja siis saadab magama.

Intervjueerija: Aga sul... mingeid piiranguid ei ole, et näiteks seda filmi sa ei tohi vaadata või...? Seda saadet või...?

Karola: Emme vahepeal saadab mu minema, kui ta vaatab mingit filmi.

Intervjueerija: Aa... okei... kas sul mingeid selliseid asju ka on, et... ema näiteks ütleb sulle, et oo, tule loe seda või tule vaata seda? Et soovitab midagi või käsib sul midagi vaadata või lugeda?

Karola: Ta vahepeal näiteks, kui mu lemmiknäitlejast või midagi sellist nagu kirjutatakse. Siis ta ütleb, et tule loe seda.

Intervjueerija: Aga selliseid tavalisi uudiseid ei soovita sul lugeda?

Karola: Ta nagu... ta võib ju soovitada, aga mulle järsku eriti ei paku huvi. Aga...

Intervjueerija: Kas nad ise räägivad sulle aeg-ajalt, et... mis juhtus maailmas või... või ei räägi?

Karola: Ee...

Intervjueerija: Kust sa tavaliselt kuuled sellistest asjadest?

Karola: Uudistest kuulengi.

Intervjueerija: Okei. Ee... kooli kohta küsin ka, et... kas teil koolis on midagi õpetatud meedia kohta?

(paus)

Intervjueerija: Mõnes tunnis? Olete te kunagi ajakirjandusest rääkinud?

(paus)

Intervjueerija: Kust sa näiteks selle fakti ja arvamuse kohta õppsid?

Karola: See oli meil nagu eesti keele tunnis. Õpetaja nagu rääkis, et fakt on see ja arvamus on see.

Intervjueerija: Aga rohkem te ei ole rääkinud midagi? Uudistest või...?

Karola: No... juhul, kui meil just nagu... eesti keeles mingeid töövihikust... pole mingit juttu olnud. Vahel seal on... uudiste jutud olnud või midagi sellist.

Intervjueerija: Okei. Kas sul juba ühiskonnaõpetus on?

Karola: Oli ära juba.

Intervjueerija: Seal te ei rääkinud midagi?

(paus)

Karola: Kolmandas klassis oli.

Intervjueerija: Nii ammu juba?

Karola: Ee... ei võib-olla ka siis, aga...

Intervjueerija: Okei. Viimane küsimus. Siis ma rohkem sind ei kiusa. Et... mis sa ise arvad, et kas su vanemad võiks sulle midagi rohkem õpetada või koolis võiks sulle rohkem õpetada millegi kohta meedias?

Karola: Ma ei teagi.

Intervjueerija: Tunned sa, et sulle on midagi nagu segaseks jäänud, mida sa tahad, et keegi seletaks?

Karola: Vahepeal näiteks... on tuttavate juures niimoodi, et nad hakkavad millestki nagu rääkima. Näiteks autodest või midagi hakkavad nagu rääkima ja ma ei saa midagi aru ja emme ei oska ka mulle seletada.

Intervjueerija: Aga meedia kohta?

(paus)

Intervjueerija: Aga aitäh sulle! Sinust oli suur abi.

Lisa 3.4: Transkriptsioon – Sanna

Transkriptsioon – Sanna

13.01.2009

Intervjueerija: Ma teen oma lõputöid. Praegu teen seminaritööd ja selle teemaks on „varateismeliste meediapädevus”. Ära võta seda isikliku solvanguna. See on lihtsalt selline vanusegrupi nimi. Ja siis ma räägin üheteist kuni kolmeteistaastaste tüdrukute ja poistega sellest, kuidas nad saavad aru meediast ja... mida nad ise loevad ja vaatavad ja... veel mõningaid asju. Selle ülesande käigus ma annan sulle natukene lugemist. Kaks lühikest artiklit.

Sanna: Mhmm.

Intervjueerija: Ja... küsin sult küsimusi. Et... sa saad omale valida varjunime, sest see tehakse anonüümselt. Kõigepealt mõtle, kuidas sa tahad, et sind kutsutaks.

(paus)

Sanna: Ma arvan, et näiteks...

(paus)

Sanna: Näiteks mu lemmiknimi on... ma mõtlen kohe... Sanna.

Intervjueerija: Okei. Kui vana sa oled?

Sanna: Kolmteist.

Intervjueerija: Ja mis klassis sa käid?

Sanna: Seitsmendas.

Intervjueerija: Ja kool on...?

Sanna: VHK [Vanalinna Hariduskolleegium]

Intervjueerija: Me räägime sinuga täna ühest konkreetsest juhtumist, millest meedias hiljuti päris palju räägiti. Kas sa oled midagi kuulnud leidlapsest?

(paus)

Intervjueerija: See oli päris mitu kuud tagasi.

Sanna: Kas see... see väike... see väike tüdruk, kes seal...

Intervjueerija: Jaa.

Sanna: Jaa, olen kuulnud.

Intervjueerija: Ma kõigepealt paluksingi, et sa räägiksid nii täpselt ja detailselt, kui sa mäletad selle kohta.

Sanna: No... ma niiväga ei süvenenud sellesse, aga see väike tüdruk oli... Ma mäletan, ta leiti kusagilt põllu pealt ja siis ta oli... ta... keegi... sugulased olid ta maha jätnud. Või olid vanemad ja siis lõpuks pidid nad... pidi see väike tüdruk minema sugulaste juurde ja siis ta oli tükk aega oli... haiglas vist. Ma nii väga ei süvenenud. Ma vaatasin lihtsalt pealkirju. Nendel... artiklidel.

Intervjueerija: Mäletad sa veel midagi? Mingeid detaile. Ükskõik, kui ebaoluline see ka ei tunduks.

Sanna: Ei, väga ei mäleta.

Intervjueerija: Okei... kust sa selle kohta kuulsid?

Sanna: Elu24-st.

Intervjueerija: Kas veel kuskilt?

Sanna: Jaa. Ajalehest põhiliselt.

Intervjueerija: Mmm...

Sanna: Vaatasin neid pealkirju ka sealt. Aga... rohkem ma täpselt. Ma ei mäleta täpselt.

Intervjueerija: Kas sul mõni tuttav ka rääkis sellest või rääkisite sellest vanematega?

Sanna: Me koolis. Me rääkisime natuke sellest. Õpetaja rääkis ja siis... aga. Aga muidu me vanematega kodus. Me vaatasime lihtsalt, kui jube see on, aga muidu küll... nii... tuttav ei rääkinud.

Intervjueerija: Okei. Nüüd tulebki see lugemise osa. Ma annan sulle lisainfot. Palun, et sa need tähelepanelikult läbi loeksid. Kui sul tekib küsimusi, sa võid iga kell küsida.

Sanna: Mhmh.

(paus)

Intervjueerija: Et... järgmise küsimuste juures sa võid kasutada neid tekste. Said sa sealt midagi uut teada?

Sanna: Sain. Ee... see tüdruk oli mustas vankris. Tal oli roosa jope ja tal olid sinised püksid. Ja siis... ja siis... ta oli seal... Sikupilli Prisma juures. Siis ma sain teada veel, et ta... et... veel... siis veel ei teatud ta vanust... täpselt. Et kas ta oli üle aasta või ta oli üheteistkuune. Alguses arvati, et ta oli üksteist kuud ja siis veel ei teatud, et... et siis lõpuks arvati, et äkki ta on ikkagi vanem. Ja siis. Ja siis võib-olla sain teada, et seal pole... ee... et varem nagu pole väga palju selliseid juhtumeid olnud, et... et see juhtum on väga haruldane. Et muidu on... kui lapsed on kadunud, siis kas vanemad on jätnud ta korraks autosse või on lihtsalt... lapsed on ära... kadunud. Ja siis... aga siis on vanemad tundnud huvi ka lapse otsimisest ja...

Intervjueerija: Okei.

Sanna: Ja siis... ei ma rohkem praegu ei...

Intervjueerija: No ei ole hullu. Et... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutanud on?

Sanna: Ee... ajakirjanik?

Intervjueerija: Okei. Miks sa arvad, miks need kirjutatud on?

Sanna: Et... inimestele anda infot. Ja siis, et... et... siis need inimesed, kes vaatavad neid uudiseid ja... siis nad saavad ... siis nad nagu saavad teada selle... selle põhjal, et... kui nad tunnevad selle lapse ära, siis... siis nad saavad aidata.

Intervjueerija: Okei... Kellele need artiklid mõeldud olid?

(paus)

Sanna: Ma arvan, et... et inimestele. Lugejatele, kes saaksidki aidata neid ja ja siis... inimestele.

Intervjueerija: Kas kõikidele lugejatele või... oskad sa eristada ka mõnda täpsemat sihtgruppi?

Sanna: (paus) Ei oska.

Intervjueerija: Millest sa järeldad, et see nagu... üldiselt lugejatele mõeldud oli?

Sanna: Sellest, et... et miks neid siis üldse kirjutatakse kui... kui mitte lugejatele?

Intervjueerija: Okei... et... ma räägin sulle taustaks, et meedial on tavaliselt... mitu funktsiooni. Et... esiteks informeerimine, siis... veenmise funktsioon. Siis on meelelahutus ja tähelepanu võitmine. Et... mis sa arvad, et... mida siin artiklis on tehtud näiteks tähelepanu võitmiseks?

Sanna: Ee... tähelepanu võitmiseks on... need pealkirjad on juba sellised, et... see. Siin on selles esimeses artiklis on see, et „Kus sa oled emme? Ma ootan sind.” Siis see on juba tähelepanu võitmine.

Intervjueerija: Mhm.

Sanna: Et... inimesed juba hakkavad mõtlema, et... appi, mis toimub. Ja siis... ja siis nad hakkavad lugema ja... ma ei tea rohkem midagi.

Intervjueerija: Kas see pilt teeb ka midagi?

Sanna: Jaa. Siin on juba näha, et laps. Lapse pilt ja siis ta nutab. Ja siis vaadatakse. Alguses vaadataksegi tavaliselt pilti ja siis vaadatakse seda pealkirja ja siis hakatakse kohe lugema.

Intervjueerija: Okei... aga näiteks informeerimiseks?

Sanna: Inform... nad informeerivad sellest, et see laps on kadunud ja, et kust kohast ta kadunud oli ka kus kohas ta praegu on. Et nii... kui vanemad näevad seda, siis nad saavad kohe järgi tulla ja...

Intervjueerija: Mhm. Kas siin on sinu meelest midagi meelelahutuslikku ka?

Sanna: (paus) Meelelahutuslikku küll ei ole.

Intervjueerija: Okei. Kui värskeks sa seda infot pead, mis siin artiklis on? Et mitte nagu praeguse seisuga, vaid võrreldes sellega, millal see juhtus.

Sanna: See on päris vana info praegu siin, aga... ei noh. Ma põhimõtteliselt seda... seda tausta nagu teadsin kõike. Et ma üksikuid piasasju ja... neid asju ma ei teadnud, aga nagu... mis toimus. Sellest ma teadsin.

Intervjueerija: Kui sa vaatad nagu, et millal see täpselt kirjutatud on ja siis, et... mis ajast nad räägivad. Millal see juhtus, et... kas sa oskad hinnata seda ajavahet?

Sanna: Aa see on... järgmisel päeval kirjutatud. Et see on... poolteist päeva on siin vahet. Teisel on... siin on. Teisel on uuendatud. Aga... aga muidu teine on varem kirjutatud. Teine on täpselt päev peale seda.

Intervjueerija: Mmm.

Sanna: Ei ole. Kaks päeva. Kaks päeva peale seda.

Intervjueerija: Mis see on... sellise uudise kohta värske info või... vana?

Sanna: See on juba natuke selline... natuke vanem, aga. Aga samas siin on seda uuendatud ja... ja siis on... sellega. Siis tuleb nagu uut infot ühele ja samale uudisele.

Intervjueerija: Kui oluline see info on?

Sanna: Oluline. Sest, et... sest, et see. Igaüks võib saada niimoodi... vaatab seda infot seal, mis seal juurde on tulnud ja... kõiki huvitas, ma arvan, see asi.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kui täpne see info seal on?

Sanna: See on... siin on tegelikult päris täpselt kirjutatud. Et tegelikult... need, kes sellega ikka tegelesid. Ma arvan, et nad teadsid ikka palju rohkem, aga... aga need inimesed, kes nagu... lugesid seda, siis. Siis see on päris täpselt siin kirjutatud.

Intervjueerija: Ja millest sa seda järeldad?

Sanna: Ei siin on kõik öeldud, millal ta kadus ja millal ta leiti ja et... ja et... millised riided tal seljas olid. Kus kohas ja... kõik asjad on öeldud. Kus kohas ta nüüd oli.

Intervjueerija: Okei. Kui usaldusväärseks sa neid artikleid pead?

Sanna: Neid kahte... artiklit jah?

Intervjueerija: Mhm.

Sanna: Eem... pean usaldusväärseks.

Intervjueerija: Miks sa pead?

Sanna: Nad on sellised... ma ei tea. Siin on kõik nii... niimoodi kirjutatud, et seda ei saa kuidagi teistmoodi võtta.

Intervjueerija: Okei. Jälle taustaks küsin, et... kas sa tead, mis asi on fakt ja mis on arvamus?

Sanna: Fakt on see, kui sul on täpselt öeldud, mis asi see on, aga arvamus on see, kui keegi arvab seda. Mingit asja.

Intervjueerija: Okei. Et... milliseid fakte siin artiklites kajastati?

Sanna: Siin oli täpselt öeldud, et millal ta leiti. Ta leiti eile hommikul kella üheteist ja kaheteist vahel ja siis, et... kaua ta seal oli olnud ja... kus ta nüüd on. Kõik... faktid on öeldud ära. Tähtsamad.

Intervjueerija: Okei. Aga... kelle arvamus seal artiklites kajastati?

Sanna: (paus) Ee... kas nagu... nimedena või?

Intervjueerija: Jah.

Sanna: Siin on... (paus) Ma kohe vaatan. Nad eriti nagu... ei arvanud siin, aga nad olid lihtsalt et... ütlesid. Siis oli... Mihkel Loide, Pille Alver,... kohe... siis oli... Maria-Elisa Rannajõe, siis... Mall Riikjärve... ei. Mall Riikjärv. Ja... rohkem ei olnudki vist. A. Ei olnudki rohkem.

Intervjueerija: Mhmh. Kui me räägime nüüd konkreetsetest näidetest... Siin teises loos... on selline lõik, mis hakkab... kus ta ütleb, et inimesed peaksid andma teada, kui nad teavad sellest midagi. Et... mis sa arvad, kas see on arvamus või fakt?

Sanna: Et no... see on... see on see, et... ma arvan, et see on ikkagi arvamus, et... tema. Ta arvab, et inimesed peaksid ikkagi andma teada.

Intervjueerija: Okei... ja näiteks see... see ka, et ta ütleb, et tüdruk võib olla... rohkem ka kui aasta vana. Mis see on?

Sanna: See on ka arvamus.

Intervjueerija: Okei... selge. Liigume edasi... Kas sulle tundub, et... kellegi arvamus on siit ka välja jäetud, kuigi... võiks olla?

Sanna: Ei... ma ei usu. Ma ei usu, et kellegi arvamus on siit...

Intervjueerija: Okei. Miks sa arvad, et just nende inimeste arvamus kajastati, kes siin on ja... teiste omasid mitte?

Sanna: Ma arvan, et nendele...

Intervjueerija: Kes need inimesed olid? Peale nende nimede.

Sanna: Ei siin... oligi... Need olid pressiesindajad. Siis nad olid...

Intervjueerija: Mille?

Sanna: Polits... või prokuratuuri. Ja siis nad... siis nad. Nead nagu teadsid sellest kõige rohkem. Et nende... nendeni nagu jõudis see info ja... ja ma arvan, et... teiste käest eriti... seal ei küsitudki.

Intervjueerija: Okei. Et mida olulist neist artiklitest... ei leidnud sa?

(paus)

Intervjueerija: Oli siit midagi puudu?

Sanna: Mm... ma vaatan.

(paus)

Intervjueerija: Kas sul tekkis mõni küsimus, millele sa vastust ei leidnud näiteks?

Sanna: Ei tekkinud. Ma sain nagu kõik olulise info siit kätte, mida mul on. Mida ma tahtsin saada.

Intervjueerija: Okei. Kas muidu selline lugu on sinu jaoks huvitav?

Sanna: On. Ma... ma isegi vist... nägin seda... pealkirja. Me isaga vaatasime. Olime koos arvutis, aga siis... kuna. Kuna ta oli selle läbi lugenud, et siis ma ei saanud seda lugeda. Ja

siis. Ta ei pannud enam selle peale ja siis ma... ma isegi tahtsin vahepeal seda lugeda ja siis ma... järgmisel. Läksin kuidagi kodust ära ja siis ma... ma enam hiljem... mulle ei tulnud meelde see. Aga muidu... isaga koos. Ma mõtlesin küll, et ma tahan seda lugeda.

Intervjuuerija: Okei. Rohkem ma sult selle loo kohta ei küsi. Nüüd tulevad natuke üldisemad küsimused. Et... kõigepealt... kuidas teil kodus on? Et... kas te vaatate näiteks koos telekat või... vaatate uudiseid või... ajalehest... Olete nagu koos meediat tarbinud kunagi?

Sanna: Jaa. Me vaatame „Kultuuriuudiseid” kodus koos. Ja... tavaliselt AK-d ka. Aga muidu... muidu... meil tegelt... ega, et niimoodi ka ei, et... nii. Nüüd hakkavad uudised. Tuleme kõik suurde tuppä vaatama. Aga... kui juhtume kõik suurde tuppä, siis ikka vaatame.

Intervjuuerija: Kui sa väiksem olid... kas te siis vaatasite ka koos filme või multikaid või...?

Sanna: Jaa... Siis oli see, et... Praegu meil on kodus mitu telekat ja siis. Kõik, kes tahavad midagi vaadata, saavad oma tubadesse minna vaatama, aga siis oli üks telekas ja siis, kui mina ikka tahtsin midagi vaadata. Et ma olin hästi... selline laps, kes kogu aeg tahtis kõike. Kui ma midagi ei saanud, siis ma hakkasin kohe nutma ja karjuma. Ja siis... siis ma sain alati ja nendel oli... nad pidid seda vaatama koos minuga.

Intervjuuerija: Okei. Aga kas te nagu olete arutanud ka... selle info sisu üle? Uudiste. Ajakirjauudise ja telekas filmide ja...

Sanna: Vahel peale uudiseid, kui on mingi selline põnevam uudis, siis me kodus ikka räägime sellest, et... mis seal ikka oli ja...

Intervjuuerija: Kas su vanemad on sulle seletanud ka sealjuures mingisuguseid asju?

Sanna: Kui ma millestki aru pole saanud, siis nad on ikka seletanud jah. Et aga... enamasti ma ikka saan aru kõigest, mis seal toimub.

Intervjuuerija: Kas nad seletavad siis, kui sa ise küsid või... varem seletasid omal algatusel ka?

Sanna: Oleneb. Vahel... ma küsin ise. Vahel... nad hakkavad. Kui nad ise räägivad sellest, siis... siis ma nagu saan ise ka sealt teada.

Intervjuuerija: Kas sul kodus mingeid piiranguid on ka meedia tarbimise kohta? Arvuti kaasa arvatud.

Sanna: Ei ole. Meil on... meil on niimoodi, et... meil igal pereliikmel on oma arvuti ja siis see... aga kuna. Muidu. Ma arvan, et kui mul ei oleks oma arvutit, siis ma oleks. Siis ma arvan, et ma küsiks kindlalt, kas ma tohin arvutisse. Mul on nüüd oma arvuti. Siis ma... ma olen tähele pannud, et ma nüüd tegelikult kasutan arvutit vähem kui muidu. Sellepärast, et... ma. Mul on iga hetk võimalus seal olla, aga... ma lihtsalt tulen koju. Ma vaatan arvutist kõik huvitavad asjad ära, mida ma tahan vaadata ja siis ma... mul pole mõtet olla, sest mul pole seal midagi teha lihtsalt. Siis ma... kuna mul see arvuti kasutamine on käepärast, ma olen märganud, et ma olen vähem hakanud olema arvutis.

Intervjueerija: Aga telekaga ei ole midagi? Et kui mingi... vägivaldsem film tuleb telekast, siis... pekstakse oma tuppa või...?

Sanna: Mkm. Ei ole.

Intervjueerija: Kas väiksemana oli sul mingeid piiranguid?

Sanna: Ei väiksemana oli see, et... kui õhtul tuli mingi multikas siis,... ma tegelikult. Ma ei tohtinud neid vaadata, sest ma pidin magama minema. Selles mõttes oli, aga muidu küll ei olnud. Mingeid piiranguid.

Intervjueerija: Aga vastupidi. Et kas nad soovivad sul midagi vaadata või lugeda? Või lausa käsivad vahel või...?

(paus)

Sanna: Nad... minu. Minu meelest küll mitte. Nagu... mkm. Soovitavad ikka lugeda mul uudiseid ja kõike seda, aga... ütlevad, et... siis ma olen ka nagu selline... Kultuuriuudiseid eriti, kuna meil on selline... perekond, et... kõik on. Käivad tihti teatris ja... ja kontserditel. Et siis nagu kultuuriuudised. Tegelt ma ise ka... tahan vaadata neid ja põnev. Aga... muidu ei ole küll... sundinud midagi vaatama.

Intervjueerija: Okei. Aga kuidas teil koolis on? Et kas teil koolis ka õpetatakse meedia kohta midagi? Või on õpetatud.

Sanna: Koolis... me... niimoodi otseselt küll ei ole meediatundi, aga... aga me. Õpetajad on rääkinud küll. Arutame koolis uudiseid ja... näiteks nüüd. Eile [12.1.2009] oli just üks väike. Mitte väike, aga... mingi kolmeteistaastane poiss jäi sinna... trolli alla. Siis me täna pikalt arutasime eesti keeles sellest ja... Meil on niimoodi, et kui kellelgi ikka tuleb mõni... tähtsam uudis meelde, siis me ikka arutame sellest päris pikalt.

Intervjueerija: Kas te teetegi seda eesti keele tunnis alati või...?

Sanna: Eesti keele tunnis. Seal on nagu selline... vabam õpetaja, kes nagu... nagu lasebki meil arutada rohkem.

Intervjueerija: Aga... kas sul näiteks inimeseõpetust ei ole? Või ühiskonnaõpetust?

Sanna: Mkm.

Intervjueerija: Ei ole olnud ka või?

Sanna: Ee... no otseselt tundi pole küll olnud, a me... kunagi meil oli inimeseõpetuse töövihik, aga... ma küll ei mäleta, et meil selle jaoks oleks eraldi tund olnud. See oli. Minu meelest me klassijuhataja tunnis tegime seda.

Intervjueerija: Kas te niimoodi lähemalt olete ka rääkinud... meediažanritest või... just need faktid ja arvamused ja.

Sanna: Jaa see oli kunagi. Minu meelest viiendas klassis kui me rääkisime ka sellest. Faktid ja arvamused. Mis vahe neil on ja õppisime seda, aga na.. täpselt küll ei mäleta, et me nagu... õppinud konkreetset oleks. Me lihtsalt rääkisime sellest.

Intervjueerija: Viimane küsimus. Kas sulle tundub, et kas su kodus või koolis... kas sulle võiks rohkem meedia kohta õpetada?

Sanna: No koolis võiks muidugi natuke rohkem olla meediast.

Intervjueerija: Mille kohta sa tahaksid teada rohkem?

Sanna: Üleüldiselt. Tõesti need. Faktid ja arvamused ja kõik... selle kohta ja üldse meediast ja. Et need artiklid kõik ja. Teha selle kohta ja. Aga... kodus on mul kõik täiesti.

Intervjueerija: Kas te mingeid selliseid asju ka olete õppinud, et... kuidas... igasuguseid artikleid toodetakse. Et... kes seal veel taga on peale ajakirjaniku või... millised motiivid seal on?

Sanna: Ei ole rääkinud.

Intervjueerija: Ju see tuleb siis hiljem. Aga... suur aitäh sulle!

Lisa 3.5: Transkriptsioon – Robert

Transkriptsioon – Robert

15.01.2009

Intervjueerija: Kõigepealt... aitäh, et olid nõus mind minu lõputööga aitama. Kuidas sa tahad, et sind kutsutaks?

Robert: Mm... Robert.

Intervjueerija: Okei. Ja sa käid... Kadrioru Saksa Gümnaasiumis?

Robert: Jah.

Intervjueerija: Mitmendas klassis?

Robert: Seitsmendas B-s

Intervjueerija: Sa oled siis... kolmteist?

Robert: Jah.

Intervjueerija: Okei. Küsin sult, et... kas sa oeld midagi kuulnud... leidlapse juhtumi kohta?

Robert: See, kes sealt... kuskilt... lennujaama lähedalt või sealt...?

Intervjueerija: Jah.

Robert: Leiti vankrist kuskilt.

Intervjueerija: Ma palungi, et sa võimalikult täpselt räägiksid ja võimalikult kõva häälega... mis sa mäletad...

Robert: Mm... sealt... lennujaama lähedalt kuskilt leiti mingi laps, kes oli vankris...

Intervjueerija: Aa... okei.

Robert: Või ta oli jäetud sinna...

Intervjueerija: Mis sa veel mäletad?

Robert: (paus) Ta viidi kuhugile sinna... lastekodusse. Ja... need vanemad leiti ka üles.

Intervjueerija: Mm...

Robert: Mmm

(paus)

Robert: Ee.

(paus)

Robert: Sellest räägiti kuskil Reporteris...

Intervjueerija: Kas sa Reporterist kuulsidki selle kohta?

Robert: Jah.

Intervjueerija: Kas kuskilt veel?

Robert: TV3-st ka seal uudistest...

Intervjueerija: A kuskilt ajalehtedest... ei lugenud?

Robert: Mm... ma ei loe ajalehti.

Intervjueerija: Okei. Aga kas keegi sul... tuttavatest ka rääkis selle kohta näiteks?

(paus)

Intervjueerija: Vanemad või sõbrad või?

Robert: Mm...

Intervjueerija: Rääkisite sellest?

Robert: Ei rääkinud.

Intervjueerija: Okei. Nüüd tuleb järgmine ülesanne. Ma annan sulle natukene lugemist. Midagi õudsat ei ole ja kui sul tekib küsimusi, siis... tulista. Aga... ma annan sulle kaks artiklit. Nad on üsna hõredalt kirjutatud. Palun, et sa loeksid nad... tähelepanelikult läbi. Jaa... siis pärast teeme edasi.

(paus)

Intervjueerija: Palun, et sa nüüd räägiksid edasi, mis sa nüüd tead.

Robert: Et ta leiti kuskilt... Tallinnast Tartu Maantee lähedalt 84D juurest või... ta leiti kella üheteist-kaheteist vahel, aga... ta oli seal juba kaks kuni kolm tundi olnud ja vanus oli... seal kirjas oli, et üksteist kuud oli... ja... tema rahvust ei teata ja... vaata. Nagu helistati alguses, aga siis anti mingi valeinfot... selle kohta. Ja... ta oli alguses haiglas ja siis viidi turvakodusse. Ta oli siuke... sellisel platsil, mis ei olnud käidav eriti, aga...

(paus)

Intervjueerija: Tuleb sulle veel mõni detail meelde?

(paus)

Intervjueerija: Ükskõik, kui ebaoluline see tundub.

Robert: Ta leiti mustast lapsevankrist.

Intervjueerija: Okei.

Robert: Tal oli seljas roosa jope ja... must... mustad kummikud või midagi.

Intervjueerija: Okei. Sa võid nende järgmiste küsimuste juures... teksti vaadata, kui sa... meelde ei tule. Et... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutanud on?

Robert: Ee...

(paus)

Robert: Nagu inimese nimi vä?

Intervjueerija: Või et, kes see inimene on.

Robert: Mingi ajakirjanik.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Robert: (paus) Nemad kirjutavad tavaliselt.

Intervjueerija: Mis sa arvad... kas selle... loo kirjutamise taga võib olla keegi veel peale ajakirjaniku?

(paus)

Intervjueerija: Tuleb sulle pähe või lähme edasi?

Robert: Ei tule.

Intervjueerija: Okei. Miks... või miks need artiklid kirjutatud on?

Robert: Sest, et see... tüdruk leiti... nagu ilma vanemateta kuskilt tühermaalt...

Intervjueerija: Ja siis, et... kellele need artiklid kirjutatud on?

Robert: ERRile.

Intervjueerija: ERR on üks nendest firmadest, kes kirjutasid. Kelle jaoks nagu?

(paus)

Intervjueerija: Kes seda... lugema peaksid?

Robert: Aa... inimesed.

Intervjueerija: Kas kõik inimesed?

(paus)

Intervjueerija: Okei... Miks sa arvad, et kõik inimesed?

Robert: Ää... sest seda on vaja teada?

Intervjueerija: On jah? Ma nüüd räägin sulle taustaks, et... meedial on tavaliselt päris mitu funktsiooni. Et... esiteks inimesi tahetakse informeerida.

Robert: Ah jaa. Et vanemad üles leiaksid.

Intervjueerija: Ja siis... ee... ja siis on... meelelahutust pakkuda. Siis tavaliselt tahetakse veenda lugejaid milleski. Või siis tähelepanu võita. Kas sa oskad öelda, mis siin artiklis on tehtud tähelepanu võitmiseks?

(paus)

Intervjueerija: Sa võid vaadata ka.

(paus)

Robert: Tähelepanu...

Intervjueerija: Mis sinu tähelepanu võidaks siin? Või võitis.

Robert: Et ta oli seal... maha jäetud kuhugi.

Intervjueerija: See üldiselt nagu?

Robert: Jah. Aga... see mingi koha... selle aadressi järgi nagu... sest, et... täpset aadressi pole antud.

Intervjueerija: Okei... kas see... pilt mõjus ka sulle kuidagi?

Robert: Mm...

Intervjueerija: Tekitas see sul... mingeid tundeid?

Robert: (paus) Kahjutundeid.

Intervjueerija: Okei... aga näiteks... kas siin on mingisugust meelelahutust ka sinu meelest?

Robert: Ei. Sikupilli Prisma oli seal.. Ei! Reklaami...

Intervjueerija: Okei... aga... et... kuidas see sind informeeris? Mida sa näed siin informeerivat nagu?

Robert: Need... kui vana ta on ja millal ta leiti ja... kust. Mis tal seljas oli.

Intervjueerija: Väga hea. Ee... kui värseks sa seda infot pead? Mitte nagu praegu. Praegu see juhtus mitu kuud tagasi, aga... vaid, et kui sa vaatad, millal see artikkel kirjutati ja millal see juhtus. Seda ajavahemikku.

Robert: Nagu mitu kuud vä?

Intervjueerija: Ei. Mitte nagu praegu, vaid siis, kui see kirjutati ja millal see juhtus. Kui suur see ajavahe seal on? Sa võid vaadata siit. Kuidas sulle selle põhjal tundub.

Robert: Aa...

Intervjueerija: Kas see oli värske uudis... või kirjutati näiteks liiga hilja?

(paus)

Intervjueerija: Näe vaata. Siin on näiteks kuupäev.

Robert: Jah.

Intervjueerija: Millal see...

Robert: Jaa, aga ma mõtlen, millal see juhtus üldse nagu... millal see laupäeva hommik oli?

Intervjueerija: Kas siin kirjas ei ole?

Robert: Vaatan.

Intervjueerija: Ma ka ei tea. Vaata, kas sa leiad.

(pikk paus)

Intervjueerija: A kui sa vaatad seda, et ta ütleb siin, et... laps leiti... sealt. Kas siin mõni nädalapäev näiteks on öeldud?

Robert: Jaa.

Intervjueerija: Oli? Et ma tagurpidi praegu ei loe välja...

Robert: Ei ole. Nädalapäevad. Ei ole.

Intervjueerija: Okei. No... vahet ei ole. Lähme siis edasi. A mis sa arvad, kui oluline... see artikkel on?

(paus)

Intervjueerija: Või üldse... et sellest kirjutati. Mitte ainult selles artiklis, vaid...

(paus)

Robert: No tegelikult päris oluline, sest vaata... ta näitab, mis seal toimub.

Intervjueerija: Mm... aga mis sa arvad, kui täpne see on?... See info siin... artiklites.

Robert: Ää

(paus)

Robert: Päris täpne. See on isegi... tänav kirjutatud. Ja... tänavanumber ja...

Intervjueerija: Okei... aga kui usaldusväärseks sa seda infot pead?

Robert: Ee

(paus)

Robert: Päris usaldusväärseks. See on Postimees ja palju inimesi.

Intervjueerija: Okei. Küsin sult taustaks, et... kas sa tead, misasi on fakt ja mis asi on arvamus?

Robert: Fakt on mingi... tõsi või mingi värk. Et... jah.

Intervjueerija: Ja mis on arvamus?

Robert: Arvamus on... noh, et (paus). Seda ma ei tea. Seda ma ei oska seletada.

Intervjueerija: No okei. Proovime siis näiteks niimoodi, et... milliseid fakte... sa siit artiklitest leiad?

Robert: See, et... see tänavanimi võib-olla siin...

Intervjueerija: Okei. Veel midagi?

Robert: Postimees võib-olla või, et nagu... rääkis. Või... ee...

(paus)

Intervjueerija: On seal veel mõni fakt?

Robert: See riietus.

Intervjueerija: Okei. Aga näiteks... arvamused. Leiad sa siit mõne arvamuse?

(paus)

Robert: See, et... tüdruk võib Alaveere sõnul olla ka rohkem kui aastane. See võib arvamus olla.

Intervjueerija: Okei. A näiteks see, et... vaata siin ta kirjutab... kumb sul on ees? Ee... et inimesed, kes seal olid, peaksid teada andma, kui nad midagi näivad või... teavad? Mis see on?

(paus)

Robert: Ää... see on arvamus. Peaksid.

Intervjueerija: Miks ta arvamus on? Selle... peaksid pärast vä?

Robert: Jah. Vist jah.

Intervjueerija: Okei. Aga... kas sa oskad öelda ka, kelle arvamused neis artiklites on?

Robert: Pille Alaveri.

Intervjueerija: Kes ta on?

Robert: Ee... see oli see mingi... see, kes leidis ta vist.

Intervjueerija: Sa võid lugeda.

Robert: Ei ma mõtlen...

Intervjueerija: Seal on kirjas, kes keegi on.

Robert: Lastekaitse talituse komissar.

Intervjueerija: Okei. On seal veel keegi? Kes teised allikad olid?

Robert: Olid. (paus) See oli... vaata see, kes valeinfot andis... jaa... ei rohkem ma ei tea.

Intervjueerija: Äkki sa leiad siit teisest loost kedagi? Sa võid vaadata.

(paus)

Intervjueerija: Vaata, kes seal sõna võtsid.

Robert: Maria-Elisa Rannajõe. Prokuratuuri pressiesindaja.

Intervjueerija: Väga hea.

Robert: Ee... Mihkel Loide... prefektuuri pressiesindaja.

Intervjueerija: Okei.

Robert: Ja... haigla juhatuse esimees. Mall... Riikjärve.

Intervjueerija: Väga tubli. Aga... mis sa arvad, kas siit on ka kellegi arvamus puudu?

Robert: Kellegi... eelmisest loost?

Intervjueerija: Mõlemast. Kas siin võiks olla veel... kellegi... arvamusi?

(pikks paus)

Robert: Mm... Võib-olla see, kes... tema leidis.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kas siit on veel midagi puudu? Jäi sul mõni küsimus, millele sa ei leidnud nendest artiklitest vastust?

(paus)

Robert: Näiteks, mis ilm oli.

Intervjueerija: Aga... see on oluline siis?

Robert: Ei... ei ole eriti. Või on tegelt ka. Kui ta oli kuskil tormi käes... siis... mingi heaolu.

Intervjueerija: Kas veel midagi?

(paus)

Intervjueerija: Kui sul ei tule pähe, me võime edasi minna.

Robert: Siin ei ole minu teada kirjas, kes tema leidis ka ju.

Intervjueerija: Okei. Rohkem ma sult selle loo kohta ei küsi. Et... küsin sult... natuke sinu meediaalase hariduse kohta või nii... Kuidas teil kodus on... või oli siis, kui sa väiksem olid? Kas te... vaatasite koos telekat või... kuulasite raadiot või lugesite uudiseid?

Robert: Jaa... vaatasime küll, aga... kuulasime raadiot ka.

Intervjueerija: Mida te sealt vaatasite või vaatate praegu?

Robert: Need... iga õhtu vaatan uudiseid. Põhiliselt reporterit. Seda aktuaalset kaamerat ka... mingi... kell üheksa.

Intervjueerija: Mm... sina vaatad ka jah?

Robert: Jah.

Intervjueerija: Aga... kas su vanemad seletavad sulle ka mingeid asju... telekast või mis seal. Mõnda filmi sisu või... uudiseid... või on seletanud kunagi?

Robert: Ei on. On küll seletanud. Näiteks mingid sõnad... mida ma ei saa aru või. Ma küsin, mis see on...

Intervjueerija: Kas nad ainult siis seletavad, kui sa küsid või... ise ka nagu? Omal algatusel.

(paus)

Robert: Ma arvan, et nad... küll on seletanud... ise ka midagi.

Intervjueerija: Okei. kas sul kodus mingeid piiranguid ka on? Et sa ei tohi mingeid filme vaadata või... liiga palju ei tohi või... Või arvuti kohta või...?

Robert: Ää... kell üheksa... pean arvuti kinni panema ja... telekat võin vaadata nii kaua, kui mul... magamise aeg tuleb.

Intervjueerija: Kas sa võid kõiki asju sealt vaadata?

Robert: Jah. Meil on oma toas telekas. Vaatan seda, mis tahan.

Intervjueerija: Okei. Aga kuidas sul väiksemana oli? Rohkem piiranguid?

Robert: Jaa.

Intervjueerija: Mis sul siis... keelatud oli või...

(paus)

Robert: Mm... telekat ei tohtinud nii kaua vaadata. Või arvutis ei tohtinud nii kaua olla näiteks.

Intervjueerija: Kas nad soovivad sul ka midagi kuulata või lugeda või vaadata?... Või lausa käsivad?

Robert: Nad ei käsi küll midagi. Soovitavad näiteks ütlevad, et... tule vaata seda uudist või midagi.

Intervjueerija: Okei. Aga... näiteks koolis... kas te koolis olete midagi meedia kohta õppinud?

Robert: Meediat...

Intervjueerija: No üldse ajakirjanduse... teleajakirjanduse ja ajalehtede ja... raadio kohta...

Robert: Ma küll ei mäletaks.

Intervjueerija: Okei. Aga... kust sa seda... fakti ja arvamuse asja kuulnud oled?

Robert: Vanematelt vist. Ma ei tea. Ma igast... ei mäleta.

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, kas kodus vanemad või koolis... kas sulle võiks midagi õpetada selle kohta?

Robert: Selle loo kohta?

Intervjueerija: Ei üldse ajakirjanduse kohta.

(paus)

Intervjueerija: On sul tunne, et miski jääb segaseks?

Robert: Ee

(paus)

Robert: Ma ei tea.

Intervjueerija: Aga väga suur aitäh sulle! Sinust oli palju abi.

Lisa 3.6: Transkriptsioon – Erki

Transkriptsioon – Erki

15.01.2009

Intervjueerija: Kõigepealt... räägi nii kõvasti, kui sa jaksad. Siin on see müra... Nagu ma mõni päev tagasi teile rääkisin, tahan teid intervjueerida oma seminaritöö jaoks, mis räägib sinu vanuste meediapädevusest. Kuidas te meediast aru saate ja... Õigeid-valesid vastuseid ei ole ja küsi, kui miski segaseks jääb. Kuidas sa tahaks, et ma sind kutsun?

Erki: (paus) Ee... Erki näiteks.

Intervjueerija: Kui vana sa oled?

Erki: Kolmteist.

Intervjueerija: Mitmendas klassis sa käid?

Erki: Seitsmendas

Intervjueerija: Ja kus koolis?

Erki: Kadrioru Saksa Gümnaasiumis.

Intervjueerija: Okei. Sa juba nägid, et... me räägime täna sellest... leidlapse juhtumist. Tead sa sellest midagi?

Erki: Jaa. Ma tean seda, et... Niipalju, et... et vanemad olid jätnud lapse koos vankriga... kuhugi tühermaale. Siis... keegi... juhuslik möödakäija või keegi... leidis ta.

Intervjueerija: Okei. Tead sa veel midagi? Tuleb mõni detail meelde? Ükskõik kui ebaoluline see tunduks.

Erki: No... seal oli see, et... Tüdruk oli. Siis... oli roosad riided. Heleroosa või... midagi sellist.

Intervjueerija: Okei. Aga mis sealt edasi sai?

Erki: Ja siis... see... politsei uuris. Kes on lapsevanemad ja... midagi sellist oli kuskil.

Intervjueerija: Et... kust sa selle kohta kuulsid?

Erki: Ee... Reporterist.

Intervjueerija: Kas keegi tuttavatest ka rääkis?

Erki: Ei.

Intervjueerija: Vanemad kodus ei arutanud...?

Erki: Ei arutanud.

Intervjueerija: Okei. Ma annan sulle nüüd lisamaterjali juurde. Palun, et sa need läbi loeksid... tähelepanelikult. Kui sul tekib küsimusi, siis... küsi mult.

(paus)

Intervjueerija: Järgmiste vastuste juures sa võid seda [artikleid] kasutada. Et... said sa targemaks?

Erki: Jaa.

Intervjueerija: Mis sa nüüd tead?

Erki: Et ma tean, et ta leiti täpsemalt Sikupilli... Prisma... lähedalt ja... et ta leiti laupäeval... üheteist-kaheteist paiku.

Intervjueerija: Ja veel?

Erki: Ja siis ta viidi haiglasse ja siis ei teatud, kas ta on söönud ja nii, sest ta... Ta... ei osanud veel rääkida ja ta... nuttis terve aeg, aga pühapäeva õhtuks oli tal... nutmise järgi jätnud ja...

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad,... kes need artiklid kirjutas?

Erki: Ee... Postimees.

Intervjueerija: Kas sa oskad ka täpsemalt öelda?

Erki: Ee... see oli... see... Pille...

Intervjueerija: Sa võid vaadata.

Erki: Aa... Pille Alaver.

Intervjueerija: Siin on nagu spikerdamine lubatud.

Erki: Ahah.

Intervjueerija: Et... miks nad kirjutatud on?

Erki: Et. Võib-olla... sellepärast, et... sellist asja enam ei juhtuks. Et kui keegi nagu... siis saab kohe teada anda.

Intervjueerija: Okei. Aga kelle jaoks need lood mõeldud on?

Ma ei tea. Kõigi inimeste ja eriti... vanemate... jaoks. Kellel on laps.

Intervjueerija: Miks nende jaoks?

Erki: Sest nad ei teeks enda lapsega niimoodi ja...

Intervjueerija: Okei. Et... ma räägin sulle taustaks, et... meedial on tavaliselt mitu funktsiooni. Informeerida, meelelahutust pakkuda, veenda inimesi milleski ja tähelepanu... tõmmata. Mis sa arvad, mis siin on tehtud tähelepanu võitmiseks?

Erki: Et... ma ei tea. Just, et... ma ei oskagi öelda. Tähelepanu võitmiseks. Väike laps ja... siis noh. Selline uudis ongi.

Intervjueerija: Kas see pilt mõjub ka sulle kuidagi?

Erki: Jaa. Siin... väike... kurb laps ja... See mõjub.

Intervjueerija: Okei. Aga... mis siin on tehtud informeerimiseks?

Erki: Ee... informeerimiseks. Noh... ongi see jutt, et... see jutt, et... ei teeks niimoodi. Et siis ütleb, millal ta leiti ja...

Intervjueerija: Okei. Kas siin on midagi meelelahutuslikku ka?

Erki: Ei ole väga.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kui oluline see info siin artiklites on?

Erki: See oli oluline.

Intervjueerija: Aga kui täpne see on?

Erki: Ee... üsnagi täpne, et... siin ei ole väga suurte vahedega öeldud need kellaajad ja asjad.

Intervjueerija: Okei. Aga kui värske see info on? Et mitte nagu... kui sa mõtled praegu... vaid kui see kirjutati ja millal see juhtus.

Erki: Kaks-kolm tundi vana.

Intervjueerija: On?

Erki: Jah.

Intervjueerija: Kaks kolm tundi ta oli seal...

Erki: Ei tegelt, vist kaks-kolm päeva või midagi sellist.

Intervjueerija: Okei. Ja kui usaldusväärseks sa seda infot pead?

Erki: Et... suht... usaldusväärseks.

Intervjueerija: Miks?

Erki: Sest... seda ei kirjuta mingi suvaline, vaid seda kirjutab politsei lastekaitse talituse komissar Pille Alaver.

Intervjueerija: Okei. Kas sa tead, misasi on fakt ja mis on arvamus?

Erki: Fakt on nagu kindel asi, mis on ja... arvamus on see nagu... et sa arvad, et see on, aga võib-olla seda ei ole.

Intervjueerija: Väga hea. Milliseid fakte sa siit leidsid?

Erki: See, et... ta lõpetas... nutmise pühapäeva õhtul. Siis... et... kirjutas Postimees. Et... tal.. ei ole... ei tule praegu rohkem meelde.

Intervjueerija: Okei. Aga kelle arvamusi ja vaateid siin oli?

Erki: Arvamusi oli selle... Pille... Alaveri oma.

Intervjueerija: Kes veel?

Erki: Siis... Postimees. Siis veel... uudiste... See ERR... ja... ei tea.

Intervjueerija: Tuleb sulle veel keegi pähe?

Erki: Võib-olla...

Intervjueerija: Kes see Pille Alaver on?

Erki: Ta on... politsei lastekaitse talituse komissar.

Intervjueerija: Et... aga milliseid arvamusi sa siit leiad?

Erki: Neid, et ta... oli seal olnud kuskil kaks kuni kolm tundi. Et ta... võib olla üle ühe aasta vanune.

Intervjueerija: Kas see on arvamus, et ta oli seal kaks kuni kolm tundi?

Erki: (paus) Jah.

Intervjueerija: Miks see arvamus on?

Erki: Et see ei ole kindel fakt. Ei tea täpselt, kui kaua ta oli.

Intervjueerija: Aga näiteks see... et inimesed võiksid... peaksid teada andma, kui nad teavad sellest midagi.

Erki: Ee... See on... arvamus. Või...

Intervjueerija: Okei. Kas sa arvad, et siin võiks olla veel kellegi arvamusi? On siit midagi puudu?

Erki: Ei, minu arust ei ole.

Intervjueerija: Aga muidu? Sisu poolest... jäi sulle miski segaseks?

Erki: Ei... ei tekkinud küsimusi. Segaseks ka ei jäänud.

Intervjueerija: Selge. Rohkem ma sult selle loo kohta ei küsi. Nüüd ma natuke nuhin su... eraelus. Kuidas teil kodus on? Kas te olete koos... vaadanud telekat... või... kuulanud raadiot?

Erki: Ei ma ei kuula...

Intervjueerija: Terve perega...

Erki: Ja, meil tavaliselt ongi nii, et... tulen mingi... peale trenni koju ja sööme ja siis vaatame kõik koos nagu... uudiseid ja siis kui... on mingi tähtsam uudis, mis seostub ka nagu... teise asjaga... siis isaga arutame.

Intervjueerija: Okei. Järgmine küsimus ongi see, et kas te arutate ka omavahel meedia üle?

Erki: No ongi nagu... mis sõltub ka minust... arutame.

Intervjueerija: Kas nad seletavad sulle ka midagi?

Erki: Jah. Vahete-vahel.

Intervjueerija: Et... kas sul praegu või minevikus oli mingeid piiranguid ka... meedia tarbimise osas?

Erki: Nagu... uudiste vaatamise või selles osas?

Intervjueerija: No üldse. Näiteks mõnda filmi ei tohtinud... või mingist kellaajast või...

Erki: Kunagi vist väiksena oli midagi sellist, et... kui pidin juba voodis olema...

Intervjueerija: Aga... arvuti kohta?

Erki: Arvuti... praegu meil ei ole, aga vanasti... meil oli üks arvuti ja siis meil olid nagu... Vend on mul ja siis meil olid nagu... piiratud. Üks saab nii palju päevas olla ja...

Intervjueerija: Et... kas su vanemad soovivad ka midagi vaadata?

Erki: Vahest on... Pealtnägija... siis noh... nad soovivad mul alla tulla vaatama. Midagi sellist...

Intervjueerija: Selge. Okei... Koolis... te olete midagi õppinud meedia kohta?

Erki: Ee... ei tea. Mul ei tule niimoodi... kindlalt midagi meelde, aga... midagi mul on meeles, et... me oleme midagi vist koolis rääkinud meediast mingis tunnis või nii...

Intervjueerija: Kas sul tuleb enam-vähemgi meelde, mida te rääkisite?

Erki: Ei tule. See aasta vist ei ole, aga eelmine aasta...

Intervjueerija: Kas teil oli mingi inimeseõpetus?

Erki: Ja-jaa.

Intervjueerija: Okei. Täitsa viimane küsimus. Et... kas sa ise tunned, et sulle kodus või koolis... võiks rohkem meedia kohta rääkida?

Erki: Kodus ei tunne, sest kodus meil on Reporter ja nii, aga... võib-olla koolis. Ühiskonna tunnis võiks... natuke rohkem, aga...

Intervjueerija: Aga mitte nii konkreetselt nagu... kindlast uudisest?

Erki: Ei. Üleüldiselt

Intervjueerija: Ei tahaks...?

Erki: Ei no kindlast uudisest... et see ei aita nagu...

Intervjueerija: Selge. Kuule aga... suur aitäh sulle!

Lisa 3.7: Transkriptsioon – Aivar

Transkriptsioon – Aivar
15.01.2009

Intervjueerija: Me räägime täna siin... minu lõputöö pärast.

Aivar: Nii

Intervjueerija: Ühest juhtumist, millest meedias hiljuti palju räägiti. Mitte väga hiljuti, aga paar kuud tagasi. Ma teen sellest uurimust. Ja minu teemaks on „Varateismeliste meediapädevus”. Vali omale varjunimi, sest me teeme seda anonüümselt.

Aivar: Aivar.

Intervjueerija: Okei. Kui vana sa oled?

Aivar: Kaksteist.

Intervjueerija: Ja mis klassis sa käid?

Aivar: Seitsmendas.

Intervjueerija: Ja kus koolis?

Aivar: Kadrioru Saksa Gümnaasiumis.

Intervjueerija: Tead sa midagi leidlapse juhtumist?

Aivar: Natukene.

Intervjueerija: Mis sa tead?

Aivar: Laps. Laps... leiti. Üksikult tühermaalt kusagil.

Intervjueerija: Väga hea. Mis sa sellest täpsemalt tead? Niipalju detaile kui meelde tuleb.

Aivar: Keegi... keegi mees või keegi leidis ta sealt ja siis... ja siis ta oli ära külmunud või midagi ja siis... siis ta viidi haiglasse ja... tema eest hoolitseti seal. Rohkem ma ei tea.

Intervjueerija: Kust sa selle kohta kuulsid?

Aivar: Telekast.

Intervjueerija: Okei. Annan kaks lugu sulle lugemiseks. Loe need tähelepanelikult läbi ja siis teeme edasi.

(paus)

Intervjueerija: Et... said sa midagi uut teada?

Aivar: Ikka sain.

Intervjueerija: Mis sa said?

Aivar: Ma ei mäleta.

Intervjueerija: No... tuleta meelde. Sa võid kasutada neid materjale.

Aivar: Aa... et... laps leiti... mingi üheteist-kaheteist ajal kuskilt... Sikupilli... juurest ja... lapsel oli seljas... roosa... pusa ja... sinised... sukkpüksid. Ta oli mustas vankris ja...

Intervjueerija: Tuleb veel mingi detail meelde?

Aivar: Väga mitte. Mul on halb mälu.

Intervjueerija: Aga... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutas?

Aivar: Ei... ei oska tõesti öelda.

Intervjueerija: Aga sa võid vaadata. Sa võid neid artikleid kasutada.

Aivar: Oota... ma otsin... kes kirjutas?

Intervjueerija: Jah.

Aivar: Martti Aavik.

Intervjueerija: Okei. Kes ta olla võiks?

(paus)

Intervjueerija: Sa pead arvama. Seal ei ole vist kirjas.

Aivar: Pean arvama?

Intervjueerija: Jah.

Aivar: Mingi politseist keegi.

Intervjueerija: Okei. Miks ta need kirjutab?

Aivar: Aa (paus) Miks? (paus) No siin ka pole seda kirjas. Ma ei tea. Ma ei tea.

Intervjueerija: Ega seal ei olegi kirjas.

Aivar: Ma pean ise mõtlema vä?

Intervjueerija: Jah.

Aivar: Ei oska öelda tõesti.

Intervjueerija: Okei. Aga kellele nad on kirjutatud?

Aivar: Kellele?

Intervjueerija: Jah.

Aivar: Politseile.

Intervjueerija: Need on politseile kirjutatud?

Aivar: Jah!

Intervjueerija: Politsei ise teab ja ise loeb ja...?

Aivar: Muidugi.

Intervjueerija: Sa teed nalja ju.

Aivar: Ei tee.

Intervjueerija: Okei. Ma räägin sulle taustaks, et... meedial on tavaliselt mitu funktsiooni. Informeerida, meelelahutust pakkuda, tähelepanu võita ja veenda.

Aivar: Nii.

Intervjueerija: Mis siin on tehtud tähelepanu võitmiseks?

Aivar: Pandud... väga palju... informatsiooni selle lapse kohta.

Intervjueerija: Kas see võidabki sinu tähelepanu vä?

Aivar: Muidugi!... Ja see pilt ka.

Intervjueerija: Miks see pilt su tähelepanu võidab?

Aivar: Ma ei tea. See laps on siin nii kurb.

Intervjueerija: Okei... aga mis siin informeerimiseks tehti?

Aivar: Ee... kirjutati... väga... palju.

Intervjueerija: Selge. Et... kui... värske see info siin on?

(paus)

Aivar: Kaks kuud.

Intervjueerija: Aga... kui sa ei võta nagu praegust arvesse, vaid millal see kirjutati ja millal see juhtus? See ajavahe. See on seal... kirjas.

Aivar: Ajavahe?

Intervjueerija: Mhm. Et... kui palju hiljem see kirjutati? Peale seda, kui see laps kaduma läks.

Aivar: Ei... siin on kõik kirjas vä?

Intervjueerija: Siin on kirjas.

(paus)

Aivar: Aa... leiti... hommikul.. kella üheteist-kaheteist vahel ja... ja leiti...

Intervjueerija: Ei aga... jah...

Aivar: Mingi kahe-kolme tunni pärast.

Intervjueerija: Aga millal see lugu kirja pandi?

Aivar: Üksteist-kümme. Kaks tuhat kaheksa. Kakskümmend kaks kolmkümmend viis.

Intervjueerija: Okei... ja mis sa arvad... kui pikk see ajavahe seal oli?

Aivar: Mille ajavahe?

Intervjueerija: Jälle see, et millal see juhtus ja millal see kirja pandi?

Aivar: (paus) Mm... kaksteist tundi.

Intervjueerija: Okei... ja mis sa arvad, kas see on siis värske lugu? Või on vana juba?

Aivar: Vana.

Intervjueerija: Okei.. Aga... kui oluline... see info on... nendes artiklites?

Aivar: No... kõige olulisem ikka, ma arvan. Ma ei oska niimoodi öelda, et... kui oluline.

Intervjueerija: No... mis sa ise arvad, et... inimeste jaoks... või selle lapse jaoks? Kas see on tema jaoks oluline üldse?

Aivar: Muidugi on.

Intervjueerija: On vä? Aga... kui täpne see info on?

(paus)

Aivar: Kui siin on niimoodi... kell üks... mingi üheteist-kaheteist vahel, siis on suht vist täpne.

Intervjueerija: Okei. Ja... kui usaldusväärseks sa seda infot pead?

(paus)

Aivar: Ma ei tea... no... päris usaldusväärseks.

Intervjueerija: Miks?

Aivar: No... sellepärast, et... et igal pool on... sellest räägitud ja... telekas ja... siis noh... peakski uskuma ju.

Intervjueerija: Okei. Kas... jälle tausta mõttes. Kas sa tead, misasi on fakt ja mis on arvamus?

Aivar: Fakt on see... kindel asi ja... arvamus on see, mida keegi inimene arvab.

Intervjueerija: Milliseid fakte sa siit leidsid?

Aivar: Et... et ta leiti Sikupilli Prisma... lähedusest.

Intervjueerija: Okei. Et see on fakt. On seal veel mõni fakt vä?

(paus)

Aivar: Ei-ei. Ei tea, ei mäleta praegust.

Intervjueerija: Aga...

Aivar: Kirjas ka ei ole.

Intervjueerija: Kelle arvamusi seal on?... Või kelle vaateid on kajastatud?

Aivar: Ütlen. Ütlen nime vä?

Intervjueerija: Ütle nimi ja kes ta on.

Aivar: Mm... Pille Alaver. Siis (paus) No siin polegi rohkem, kui Pille Alaver. Aa mingi Loide on ka. Mihkel Loide.

Intervjueerija: Kes ta on?

Aivar: Politsei pressiesindaja.

Intervjueerija: Aga teises kohas?

Aivar: Et see... Pille vä?

Intervjueerija: Ei, vaata. Sul on kaks artiklit. Kas teises artiklis on ka mõni allikas?

Aivar: Prokura... bla. Mingi pressiesindaja. Maria-Elisa. Rannajõe.

Intervjueerija: Okei... Et... kas sa oskad öelda ka, mis nad siin... arvanud on? Mõne arvamuse välja tuua...

(paus)

Aivar: See, et... Maria-Elisa räägib mingist... paragrahvist ja... mida võib muuta. Muuta ja... siis... haigla juhatuse esimees... Mall Riikjärve, et... ütles, et... noh. Sõnul, et... ütles, et tüdrukul... terviserikkeid ei esinenud.

Intervjueerija: Aga näiteks... vaata, see siin... see lõik, kus ta ütleb, et inimesed peaksid teada andma, kui nad midagi on kuulnud. See on arvamus või fakt?

Aivar: Arvamus.

Intervjueerija: Miks?

Aivar: Ma ei tea... ma ei tea. See on tema arvamus, et... võiks helistada.

Intervjueerija: Okei... et... kuidas sulle tundub, et... kas siit on mõni arvamus puudu ka?

Aivar: Ei.

Intervjueerija: Kõik on olemas?

Aivar: [noogutab]

Intervjueerija: Aga muidu, et... kas sul tekkis mõni küsimus, et... mingi info on puudu?

Aivar: Ei tekkinud.

Intervjueerija: Selge. Ma rohkem sult selle kohta ei küsi.

Aivar: Okei.

Intervjueerija: Nüüd tulevad eraelulised küsimused. Mis te kodus teete? Kas te vaatate koos telekat... või kuulate raadiot... või loete ajalehti?

Aivar: Ee... reedeti. Reedeti jaa. Nädalavahetusel me vaatame alati koos telekat. Filme ja... Hommikuti vaatame Terevisiooni koos.

Intervjueerija: Okei. Aga kui sa väiksem olid... kas te siis vaatasite ka midagi koos?

Aivar: (paus) Ikka vaatasime. Nagu praegugi.

Intervjueerija: Kas ajalehti... ei loe koos?

Aivar: Ei.

Intervjueerija: Raadiot ei kuula või...?

Aivar: Ei raadiot kuulame küll.

Intervjueerija: Okei... kas su vanemad seletavad sulle ka midagi... nagu mis meedias räägitakse või...?

Aivar: Võib-olla on seletanud. Ma ei mäleta.

Intervjueerija: Kas te olete kunagi arutlenud ka selle üle?

Aivar: A see oli väga ammu. Ma arvan küll, et...

Intervjueerija: Okei. Kas sul on mingeid piiranguid ka kodus... meedia kasutamise kohta?

Aivar: Ei.

Intervjueerija: Üldse ei ole?

Aivar: Ei.

Intervjueerija: Aga arvuti kasutamise kohta ka ei ole?

Aivar: Ei. A siis... siis, kui ma... pahasti õpin, siis on.

Intervjueerija: Mis siis...?

Aivar: Ei siis ma ei tohi arvutit kasutada.

Intervjueerija: Okei... aga kui sa väiksem olid. Kas siis oli piiranguid?

Aivar: Siis ei olnud.

Intervjueerija: Kellaajaliselt ka mitte?

Aivar: Ei. Kui öeldakse, et pean minema [magama], siis... siis lähen.

Intervjueerija: Aga kas nad soovivad sul midagi vaadata või lugeda või...?

(paus)

Intervjueerija: Või sunnivad.

Aivar: Ei. Vahepeal... ema ütleb, et Värske Ekspress on hea saade, aga ma ei viitsi kunagi vaadata.

Intervjueerija: Okei. Aga kuidas teil koolis on? Tuleb meelde, et olete koolis midagi meedia kohta õppinud või...?

Aivar: See oli... oli... See oli vist eelmine aasta esimesel veerandil, aga... ma ei mäleta...

Intervjueerija: Mis te õppisite?

Aivar: (paus) Ee... meedia oligi vist pealkiri. Aga ma ei mäleta, mis seal oli sisu.

Intervjueerija: Kus te näiteks selle fakti ja arvamuse kohta õppisite?

Aivar: Inimeseõpetuses.

Intervjueerija: Okei. Täitsa viimane küsimus, et... kuidas sulle endale tundub... kas sulle kodus või koolis võiks midagi meedia kohta rohkem rääkida?

Aivar: Mm... ei oleks. Ei.

Intervjueerija: Okei. Aga suur aitäh sulle!

Lisa 3.8: Transkriptsioon – Naaskel

Transkriptsioon – Naaskel

15.01.2009

Intervjueerija: Me hakkame täna siin sinuga rääkima minu lõputöö jaoks... ühest konkreetsest juhtumist. Palun räägi võimalikult kõva häälega ja kui sulle jääb miski segaseks, siis küsi. Aga nüüd... mõtle oma le varjunimi välja.

(paus)

Naaskel: Ääää okei... ma olen... Naaskel.

Intervjueerija: Kui vana sa oled?

Naaskel: Kolmteist.

Intervjueerija: Ja... kus koolis sa käid?

Naaskel: Pirita Majandusgümnaasiumis.

Intervjueerija: Ja mis klass?

Naaskel: Seitsmes B.

Intervjueerija: Okei. Kas sa oled leidlapse juhtumi kohta midagi kuulnud?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Mitte midagi?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Kindel vä?

Naaskel: Jaa.

Intervjueerija: Okei... siis ma annan sulle... lugemismaterjali...

Naaskel: Okei.

Intervjueerija: Ja... palun vaata tähelepanelikult need läbi. Küsi, kui midagi segaseks jääb.

(paus)

Intervjueerija: Kas sa jääd ikka selle arvamuse juurde, et sa pole midagi kuulnud sellest?

Naaskel: Jaa.

Intervjueerija: Okei... aga siis ma palun, et sa nüüd jutustaksid mulle, mis sa sellest... said teada.

Naaskel: Mismõttes?

Intervjueerija: Noh. Räägi kõik mis meenub sellest loost.

Naaskel: Aa... ma ei tea mingi vanemad panid mingi musta... vankrisse ja jätsid mingi Sikupilli maha...

Intervjueerija: Ja veel? Nii detailselt, kui sa mäletad.

Naaskel: Ää mingi... politsei palub kõigilt abi ja. Kes teavad... ta vanematest...

Intervjueerija: Millal see juhtus? Tuleb sul veel midagi meelde?

Naaskel: Mingi... üheteist-kaheteist ajal.

Intervjueerija: Mis päeval see olla võis?

Naaskel: Pühapäeval.

Intervjueerija: Nagu jaanuaris või...?

(paus)

Intervjueerija: Okei. Ma ei kiusa sind sellega praegu rohkem. Et... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutas?

(paus)

Naaskel: Politsei.

Intervjueerija: Miks?

Naaskel: Sellepärast, kuna... ta viidi uuringutele ja siin räägitakse, et... politsei pressiesindaja.

Intervjueerija: Mis siis tema räägib?

(paus)

Intervjueerija: Okei... mis sa arvad, miks need artiklid kirjutati?

Naaskel: Sellepärast, et... lapse vanemaid leida.

Intervjueerija: Aga kellele need kirjutati?

Naaskel: Inimestele, kes saavad aidata.

Intervjueerija: Miks sa arvad, et just neile?

Naaskel: No sellepärast, et inimesed võib-olla teavad... siis tunnevad neid vanemaid.

Intervjueerija: Kas see võib äkki... teiste jaoks ka huvitav olla või nii...?

(paus)

Naaskel: Võib-olla.

Intervjueerija: Okei... ma räägin sulle taustaks, et... meedial on tavaliselt mitu funktsiooni: informeerida. Tähelepanu võita. Veenda inimesi milleski. Ja meelelahutust pakkuda. Sa võid nende küsimuste juures neid tekste kasutada kogu aeg. Et... siin on spikerdamine lubatud. Et... mis sa arvad, mis siin on tehtud tähelepanu võitmiseks?

Naaskel: Pilt pandud.

Intervjueerija: Mis see pilt sulle teeb?

Naaskel: No... siin on... siin laps ja...

Intervjueerija: Okei... aga kuidas siin... seda informeerimise funktsiooni täidetud on?

(paus)

Naaskel: Üles kirjutatud. Kuidas asi oli ja...

Intervjueerija: Selge... et... kas siin on sinu meelest midagi meelelahutuslikku ka?

Naaskel: No... peaks olema, kui.. laps on kadunud ja vanemaid ei leita.

Intervjueerija: Okei. Et... kui sa nüüd vaatad, et... mitte nagu arvestades seda, et täna on ma ei tea. Kolmteist jaanuar või midagi... et kui sa nüüd vaatad, millal see lugu kirjutati ja millal see juhtus. Et... kas sa suudad selle ajavahe tuvastada? Ja siis selle põhjal... kui värsked need artiklid on?

(paus)

Naaskel: Ee...

(paus)

Naaskel: Ma ei tea.

Intervjueerija: Okei, aga... Kui oluliseks sa seda infot siin pead?

Naaskel: Minu jaoks see pole nii oluline. Võib-olla teiste inimeste jaoks on.

Intervjueerija: Kelle jaoks see võiks oluline olla?

Naaskel: (paus) Täiskasvanute jaoks või midagi.

Intervjueerija: Okei... aga kui täpne see info siin on?

Naaskel: (paus) Väga.

Intervjueerija: Ee... selge. Et miks sa arvad, et väga?

Naaskel: No sellepärast. Siin on kõik välja toodud. Kust ta leiti, kuhu ta viidi ja... mis ta'ga tehti ja...

Intervjueerija: Okei... aga kui usaldusväärne see info olla võiks?

Naaskel: Ma ei tea...

Intervjueerija: Mis sa arvad? Paku midagi.

(paus)

Naaskel: Normaalne.

Intervjueerija: Okei. Et... jälle tausta mõttes... et kas sa tead, misasi on fakt ja mis on arvamus?

Naaskel: No fakt on see, mis põhjal arvatakse. Ja... arvamus on see, mida teised inimesed arvavad sellest.

Intervjueerija: Okei... ja... milliseid fakte sa nüüd siin lugudes nägid?

(pikk paus)

Naaskel: Et see politsei... üks inimene...

(paus)

Intervjueerija: Kas veel midagi?

Naaskel: Jaa. Tüdruk võib-olla. Jah...

Intervjueerija: Okei... aga... milliseid arvamusi sa siin nägid?

Naaskel: Arvamus on see, et (paus). Väike tüdruk oli... mustas lapsevankris.

Intervjueerija: Okei... aga... mis sa arvad, et näiteks see on... et Pille Alaver ütleb, et inimesed peaksid teada andma, kui nad teavad sellest loost midagi?

Naaskel: Noh. Jah...

Intervjueerija: Kas see on fakt või arvamus?

(paus)

Naaskel: Arvamus.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Naaskel: No... sellepärast, et inimesed peaksid, aga ei hakka...

Intervjueerija: Aga... kelle arvamus või vaateid siin artiklis üldse kajastatud on?

Naaskel: Kelle arvamus?

Intervjueerija: Jaa. Kes seal on, kes midagi räägib?

Naaskel: Pille Alaver.

Intervjueerija: Kes ta on?

Naaskel: Äää (paus). See... politsei pressiesindaja.

Intervjueerija: Ja kes seal veel on?

Naaskel: Siis (paus). Politsei pressiesindaja Mihkel Loid...

Intervjueerija: Kas teises loos on ka keegi?

(paus)

Naaskel: Jah. Prokuratuuri pressiesindaja Maarja-Elisa Rannajõe.

Intervjueerija: Okei... aga... mis sa arvad, kas siit loost on kellegi arvamus puudu?

Naaskel: Inimeste arvamus.

Intervjueerija: Milliste inimeste?

Naaskel: No nende... kes võib-olla ütlesid seda või kes saaksid selle lapse ligi. Jah.

Intervjueerija: Okei. Aga... üleüldse... kas siin loos on veel midagi, mille kohta sul tekkis küsimusi, aga millele sa vastust ei leidnud?

Naaskel: Ei. A see, et... kus lapse vanemad on.

Intervjueerija: Okei. Et... rohkem ma selle loo kohta sult ei küsi. Et... kuidas teil kodus on, et... kui sa väiksem olid või praegu. Et... kas te vaatate koos telekat või... kuulate raadiot või?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Ei vaata üldse?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: A kui sa väiksem olid... siis vaatasite vä?

Naaskel: Vahest.

Intervjueerija: Mida te vaatasite koos?

Naaskel: Mm... jah filme või midagi.

Intervjueerija: Ajalehti te ei ole koos lugenud?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Okei... aga.. kas nad... on sulle seletanud või... kas te olete arutlenud nagu... selle üle, mis telekas on... või ajalehtedes?

Naaskel: Jaa... seal on uudised küll.

Intervjueerija: Aga kas te olete rääkinud nende uudiste sisust?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Nad sulle kunagi seletanud ei ole midagi?

Naaskel: On.

Intervjueerija: Kui sa ise küsid või... niisama ka nagu?

Naaskel: Niisama. Kui vaatame.

Intervjueerija: Okei. Et... kas sul on mingeid piiranguid ka kodus meedia tarbimise kohta?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Sa võid nagu ükskõik kui kaua vaadata telekat ja kasvõi pornot?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Siis ikka on mingid piirangud ju. Aga kui sa väiksem olid, kas siis oli ka?

Naaskel: Kui ma. Ma ei tea. Ma ei mäleta.

Intervjueerija: Kas sul arvuti kohta on mingeid piiranguid?

Naaskel: Ei.

Intervjueerija: Okei. Aga kas su vanemad soovivad sul vahel midagi vaadata või lugeda või...?

Naaskel: Jaa. Mingi raamatud. Kohustuslikku kirjandust.

Intervjueerija: Aga... nagu uudiseid või midagi sellist... ei soovita?

Naaskel: Ei. No ma vahest vaatan netist.

Intervjueerija: Okei. Aga kuidas teil koolis on...? Kas te koolis olete ka midagi meedia kohta õppinud?

Naaskel: Jaa.

Intervjueerija: Mis te õppisite?

Naaskel: Õppisime... kust saab info allikaid... Eesti keeles.

Intervjueerija: Okei. Kõige viimane küsimus, et... mis sa ise arvad... kas sulle kodus või koolis võiks midagi rohkem meedia kohta õpetada?

Naaskel: Jaa.

Intervjueerija: Mida?

Naaskel: Et kust seda... saada infot, kui midagi kuskil toimub.

Intervjueerija: Okei. Kuule aga suur aitäh sulle! Sinust oli suur abi.

Lisa 3.9: Transkriptsioon – Mike

Transkriptsioon – Mike

15.01.2009

Intervjueerija: Me räägime täna sinuga siin minu lõputööst... Õigemini hetkel veel seminaritööst, mida ma teen sinuealiste meediapädevusest. Sellest, kuidas te meediast aru saate. Kui sulle midagi segaseks jääb, võid iga kell küsida. Kõigepealt... mõtle endale välja varjunimi.

Mike: Mis teistel oli?

Intervjueerija: Igaüks saab midagi mõelda.

Mike: Ma olen Mike.

Intervjueerija: No ole Mike. Et... kui vana sa oled?

Mike: Kolmteist.

Intervjueerija: Kus klassis sa käid?

Mike: Seitsmendas.

Intervjueerija: Ja mis kool?

Mike: Pirita Majandusgümnaasium.

Intervjueerija: Okei. Et... küsin sult siis, et kas sa oled selle leidlapse juhtumi kohta midagi kuulnud?

Mike: Jaa.

Intervjueerija: Räägi mulle nii täpselt, kui sa oled kuulnud. Et mis sul meelde tuleb?

Mike: Et kuskilt... Sikupilli juurest leiti mingi laps. Ta oli mingi... kaheaastane vist. Ja siis õiged vanemad... on vist... kuskilt Venemaalt. Siis nad olid pidanud lapse maha jätma.

Intervjueerija: Kas sul tuleb veel mõni detail meelde? Ükskõik kui ebaoluline see võib tunduda.

Mike: Ei ma ei tea.

Intervjueerija: Okei... aga kust sa selle kohta kuulsid?

Mike: Telekast.

Intervjueerija: Kas te... sõpradega või vanematega ka rääkisite sellest midagi?

Mike: Niisama üksi vaatasin telekat. Vaatasin: oi-oi, laps leiti.

Intervjueerija: Okei. Ma annan sulle lisainfot. Palun loe see läbi ja... vaata, need kaks lehte ainult.

(paus)

Intervjueerija: Said sa midagi uut teada?

Mike: Et ta... oli üheteist kuune. Ja, et tal olid sinised püksid.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kes need kirjutanud on?

Mike: Politsei. Ja teise mingi... Päären Mardiste.

Intervjueerija: Ja miks need kirjutatud on?

Mike: Informeerida...

Intervjueerija: Mis sa arvad, kellele need kirjutatud on?

Mike: Inimestele, rahvale.

Intervjueerija: Kõigile inimestele?

Mike: Jah. Et nad saaksid...

Intervjueerija: Et... ma räägin sulle tausta mõttes jälle, et... meedial on tavaliselt mitu eesmärki. Informeerida, veenda inimesi milleski. Tähelepanu tõmmata ja meelelahutust pakkuda. Mis sa arvad, mis siin artiklis on tehtud tähelepanu tõmbamiseks?

Mike: No pilt.

Intervjueerija: Miks see pilt su tähelepanu tõmbab?

Mike: Sest kõik vaatavad pilti ja siis nad tahavad lugeda edasi.

Intervjueerija: Mis seal... pildis nii erilist on?

Mike: Ta nutab.

Intervjueerija: Okei. Ja kas kuidagi... sa tunned mingeid tundeid?

Mike: Mina ei tea...

Intervjueerija: No okei... Aga... kas siin artiklis... sinu meelest midagi meelelahutuslikku ka on?

Mike: Mmm... ei ole!

Intervjueerija: Aga... mis siin on tehtud informeerimiseks?

Mike: Kirjutatud see tekst.

Intervjueerija: Okei. Et... kui värskeks sa seda lugu hindad? Mitte nagu selle praeguse seisuga, vaid et... millal see kirjutati ja millal see juhtus.

Mike: Oota. (paus) Mõni päev peale seda. Ei! Ei ole, ei ole. Kaks tund... väga värske.

Intervjueerija: Okei. Aga kui oluline see info on?

Mike: Mitte eriti.

Intervjueerija: Miks?

Mike: See ei muuda inimeste elu ju. Ainult nende vanemate ja siis selle lapse. Aga vanemad on väljamaal.

Intervjueerija: Okei... kui täpselt sa seda infot pead?

Mike: Päril täpselt on, ma arvan.

Intervjueerija: Mille põhjal sa seda järeldad?

Mike: Minu arust siin on... päris täpselt kirjutatud.

Intervjueerija: Okei. Ja... kui usaldusväärne see info seal on?

Mike: (paus) Mingi... üsna.

Intervjueerija: Miks?

Mike: (paus) Mm... kuna siin on... See politsei oma on usaldusväärsem, ma arvan. Ma ei tea.

Intervjueerija: Okei. Kas sa tead, mis on fakt ja mis on arvamus?

Mike: Fakt on nagu... kindel asi. Ma ei saa aru, mis on veel arvamus.

Intervjueerija: Milliseid fakte see täpselt sisaldab?

Mike: Leiti üksteist ja kaksteist vahel.

Intervjueerija: Okei.

Mike: No siin on palju fakte.

Intervjueerija: Nagu näiteks? Too mulle mõni näide veel.

Mike: Mm... lapsevanemaid siiski veel leitud pole.

Intervjueerija: Okei. Aga milliseid arvamusi siin on?

Mike: (paus) Ee. (paus) Aga ma ei leia.

Intervjueerija: No otsi rahulikult. Meil ei ole väga kiire.

(paus)

Intervjueerija: Okei. Aga kui ma näitan sulle seda lauset, et... inimesed, kes sellest midagi teavad, peaksid teada andma... Mis sa arvad? Kas see... lause seal... kas see on arvamus või fakt?

Mike: Ee. (paus) Arvamus... peaks. Peaks, mitte peavad.

Intervjueerija: Okei. Kelle arvamusi või vaateid üldse seal artiklis kajastatud on?

Mike: Nende politseinike.

Intervjueerija: Kas sa oskad täpsemalt...

Mike: Need, kes kirjutasid. Selle... Päären Mardiste. Ajakirjaniku.

Intervjueerija: Kas seal on veel keegi? Kes seal loos rääkis? Avaldasid oma arvamust.

Mike: Pille Alver.

Intervjueerija: Kes ta on?

Mike: Ei tea.

Intervjueerija: Seal on kirjas.

(paus)

Mike: Mihkel Loide. Komissar Pille Alver.

Intervjueerija: Kes on Mihkel Loide?

Mike: Mihkel Loide on... politsei pressiesindaja.

Intervjueerija: Okei... kas teises loos on ka keegi?

Mike: Maria. Elisa Randjõe.

Intervjueerija: Kes tema on?

Mike: Prokuratuuri pressiesindaja.

Intervjueerija: Okei. Et... aga mis sa arvad, et... kelle arvamused sealt puudu võiks olla?

Mike: Ma ei oska...

Intervjueerija: On sealt üldse kellegi arvamus puudu?

Mike: Eriti pole. Ei ole eriti.

Intervjueerija: Okei. Aga kas seal artiklites... kas sul tekkis veel mõni küsimus? Millele nad ei vastanud...

Mike: Mkm.

Intervjueerija: Et... rohkem ma sult nende artiklite kohta ei küsi. Kas te kodus vaatate koos telekat või loete ajalehti?

Mike: Mitte eriti. Mitte eriti.

Intervjueerija: Aga... kas sulle on seletatud midagi, mis uudistes toimub ja nii edasi?

Mike: Ei, kui ma ei küsi.

Intervjueerija: Kui sa küsid, kas siis seletavad?

Mike: [noogutab]

Intervjueerija: Aga... kas sul mingeid piiranguid on meedia tarbimise kohta?

Mike: Arvutis ja nii vä?

Intervjueerija: No... arvutis ja muidu ka. Et telekast mõnda filmi ei või vaadata või...

Mike: Ei ole.

Intervjueerija: Või mingi kellaajani näiteks...

Mike: Ei ole.

Intervjueerija: Okei. Aga arvutis on vä?

Mike: Ei.

Intervjueerija: Et... aga kas nad soovivad. Kas vanemad soovivad sul midagi vaadata või lugeda?

Mike: Ei.

Intervjueerija: Ei sunni ka?

Mike: Ei... No lugema sunnivad mõnikord.

Intervjueerija: Meedia kohta... või kohustuslikku kirjandust?

Mike: Kohustuslikku kirjandust.

Intervjueerija: Aga kuidas teil koolis on. Kas koolis olete midagi meedia kohta õppinud?

(paus)

Intervjueerija: Ei tule meelde?

[raputab pead]

Mike: Okei.

Intervjueerija: Viimane küsimus et... mis sa arvad, kas kodus või koolis sulle võiks rohkem midagi meedia kohta õpetada?

Mike: Kodus, ma arvan...

Intervjueerija: Mida näiteks?

Mike: Ma ei tea. Aga seal lihtsalt teatakse rohkem.

Intervjueerija: Okei. Aga kust sa selle fakti ja arvamuse kohta õppisid?

Mike: See on... ma... tean lihtsalt.

Intervjueerija: Okei. Kuule aga... aitäh sulle! Ma lasen su ära siis.

Lisa 3.10: Transkriptsioon – Pidur

Transkriptsioon – Pidur

15.01.2009

Intervjueerija: Ma räägin sulle üle, et ma teen seda oma lõputöö jaoks. Selle mõtte ei ole nagu kuidagi sind kritiseerida. Õigeid ja valesid vastuseid ei ole ja... ma ei kontrolli nagu sinu teadmisi. Lihtsalt tahan teada, kas sa tead ja... kõigepealt. Kas sa mõtlesid omale varjunime välja?

Pidur: (paus) Pidur.

Intervjueerija: Pidur? Okei. Kui vana sa oled, Pidur?

Pidur: Kaksteist.

Intervjueerija: Kus koolis sa käid?

Pidur: Tallinna 21-s.

Intervjueerija: Kus klassis sa käid?

Pidur: Kuuendas klassis.

Intervjueerija: Okei... kas sa oled midagi kuulnud „leidlapse” juhtumist?

Pidur: (paus) Leidlapse?

Pidur: (paus) Oleneb, millise.

Intervjueerija: No... tükk aega tagasi räägiti meedias ühest lapsest selle nime all. See oli oktoobrikuus.

Pidur: Mitte eriti.

Intervjueerija: Ei tule meelde praegu?

Pidur: Mkm.

Intervjueerija: Okei. Ma annan sulle siis lisainfot. Palun, et sa loeksid läbi need... kaks lühikest artiklit. Ja... selle põhjal teeme edasi.

(paus)

Intervjueerija: Et kas lugu hakkas sulle tuttavam tunduma? Kas tuli meelde midagi?

Pidur: Jaa. Ma mingi meediast kuulsin.

Intervjueerija: Kodus te ei rääkinud sellest? Vanematega või sõpradega?

Pidur: No... eriti mitte, aga... kui ma nagu vaatan telekast, ma vaatan telekat oma toas.

Intervjueerija: Okei. Aga räägi nüüd mulle, mis sa teada said.

Pidur: Ää... ma sain teada, et... on kadunud ja... üheteist kuni kaheteist kuune. Laps. Vähemalt arvatakse, et ta on nii vana. Prisma... Sikupilli Prisma juurest. Ja... ee... et...

Intervjueerija: Võta rahulikult.

Pidur: Ee... et... uuritakse, kas tal on mingeid haigusi või on tal... mingeid vigastusi või ja... et... selle eest võib saada suure rahatrahvi... et nagu... see pole eriti haruldane ka. Et tavaliselt on nagu... vanemad ise unustanud kuskile ja kohe üles ka leidnud, aga...

Intervjueerija: Okei. Tuleb sul veel mõni detail meelde? Ükskõik, kui ebaoluline see võib tunduda.

(paus)

Pidur: Kella üheteist ja kaheteist vahel... leiti.

Intervjueerija: Okei...

Pidur: Et ta leiti... mustast lapsevankrist ja tal oli roosa jope ja sinised püksid.

Intervjueerija: Okei. Et... järgmiste küsimuste juures sa võid spikerdada. Et... kes selle... või kes need lood kirjutas?

Pidur: Ää... Tarbija24. Vähemalt nii ma... ja... öö Päären Mardiste.

Intervjueerija: Okei...

Pidur: Ja Martti Aavik.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kes need inimesed on?

Pidur: Ajakirjanikud. Arvatavasti.

Intervjueerija: Kas seal lugude taga võib olla keegi veel peale ajakirjanike?

Pidur: (paus) Mm. Politsei.

Intervjueerija: Okei... miks need kirjutatud on?

Pidur: Et inimesed saaksid teada sellest ja... inimesed ei vaata näiteks. Võib-olla neil ei ole aega uudiseid vaadata ja siis, kui nad satuvad näiteks... internetti mõne uudise peale ja siis nad loevad seda sealt ja... mis maailmas toimub.

Intervjueerija: Kellele see mõeldud on?

Pidur: See on mõeldud... no ikka selles vanuses inimestele, kes sellest aru saavad ja...

Intervjueerija: Kui vanad need inimesed olla võiksid?

(paus)

Intervjueerija: Kas sina juba saad sellest aru või?

Pidur: No mina saan sellest aru küll, aga...

Intervjueerija: Okei. Ee... ma räägin sulle nüüd taustaks, et meedial on tavaliselt mitu funktsiooni. Inimeste informeerimine, meelelahutus, tähelepanu võitmine ja veenmine milleski. Mis sa arvad, mis nendes artiklites on tehtud tähelepanu võitmiseks?

(paus)

Pidur: Pealkiri võib-olla.

(paus)

Intervjueerija: Missugune pealkiri?

Pidur: Kus sa oled emme? Ma ootan sind ja... ja noh. Need mõlemad on... üsna nagu... kui sa oled internetileheküljel ja siuke pealkiri... kisub lugema.

Intervjueerija: Okei. Kas see pilt teeb ka midagi?

Pidur: Jah. See... laps nutab. Ja... on aru saada, et... selle lapsega on midagi juhtunud.

Intervjueerija: Kas see mõjutab kuidagi sind?... Et laps nutab seal.

Pidur: Kahju hakkab lapsest.

Intervjueerija: Okei. Mis siin on tehtud inimeste informeerimiseks?

Pidur: Informeerimiseks. No... siin ongi räägitud... pisematest detailidest ja...

Intervjueerija: Okei. Kas siin on sinu meelest midagi meelelahutuslikku ka?

Pidur: Ei usu eriti. Sellise... loo puhul... ei tohiks midagi meelelahutuslikku olla.

Intervjueerija: Kui sa nüüd vaatad, et... mitte, et praegu on mingi jaanuari keskpaik, vaid millal see kirjutati ja millal see juhtus. Selle põhjal. Kas sa oskaks hinnata, kui värsked need lood on?

Pidur: Need on no... päris vanad lood.

Intervjueerija: Ei, praegu küll, aga... seda ei arvesta. Siin on kirjutatud, et millal see on kirjutatud ja millal see juhtus.

(paus)

Pidur: Kirjutatud... on see järgmisel päeval ja... ei... laupäeval. See järgmine on kirjutatud... kaks päeva hiljem.

Intervjueerija: Kas need siis on nagu... värskelt kirjutatud või... vanad uudised juba?

Pidur: Need olid värsked. Sellel ajal.

Intervjueerija: Okei. Kui oluline see info on? Nendes lugudes.

Pidur: No siin on öeldud, et inimesed... ee... palutakse abi lapsevanemate leidmisel.

Intervjueerija: Kas see on siis oluline?

Pidur: Jah. Oluline. Et... kui need... vanemad ise jätsid selle lapse maha, siis... siis peaks nagu karistus ootama, aga... kui nad ise ei leidnud, siis nagu... aga ma arvan, et nad... ise jätsid maha. Muidu nad oleksid juba... teada andnud sellest.

Intervjueerija: Okei... kui täpseks sa seda infot pead?

Pidur: No see... see info on päris täpne. Sellepärast, et... siin on... väiksematest detailidest ka kirjutatud.

Intervjueerija: Aga kui usaldusväärne see info on?

Pidur: Ma arvan, et see on üsnagi usaldusväärne. Sellepärast, et siin on politsei... kirjas ja... muidu nagu ei hakka... keegi eriti sellist välja mõtlema.

Intervjueerija: Okei. Et... kas sa tead, mis on fakt ja mis on arvamus?

Pidur: (paus) Fakt on mingi kindel asi. Arvamus. Seda ei ole veel kindlaks tehtud, aga inimesed on arvanud.

Intervjueerija: Okei. Milliseid fakte sa siin... artiklites nägid?

(paus)

Pidur: Et... on teada täpselt kuupäev ja... noh. See on ka muidugi fakt, et no... Sikupilli Prisma lähedalt leiti...

Intervjueerija: Okei. Milliseid arvamusi siin oli?

Pidur: Nad ei olnud täpselt... kindel, kui vana see laps on. Nad ei... täpselt, mis kellaaajal.

Intervjueerija: Okei. Aga näiteks, vaata siin... see lause, et inimesed peaksid teada andma, kui nad midagi teavad. Kumb see on? Arvamus või fakt?

Pidur: (paus) Arvamus.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Pidur: Ma ei tea. Seda ei saa... ma ei oska nüüd eriti nagu... kummakski...

Intervjueerija: Mis sinus segadust tekitab?

(paus)

Pidur: Ma nüüd ei teagi.

Intervjueerija: Okei... lähme siis edasi. Kelle arvamusi on siin lugudes kajastatud? Või kelle vaateid?

Pidur: On arvamus. Politsei. Ja...

Intervjueerija: Kas sa oskad täpsemalt ka öelda?

Pidur: Prefektuuri pressiesindaja...

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, kas siit lugudest on kellegi arvamus puudu... või võinuks olla kellegi arvamus veel?

Pidur: Ei oska öelda.

Intervjueerija: Okei. Ee... üks küsimus veel selle loo kohta.

Pidur: Mhm.

Intervjueerija: Kuidas muidu... sulle tundub? Kas sul tekkis siin mingeid küsimusi? Mingi info oli puudu?

(paus)

Pidur: Mm... ma ei usu eriti. Minu jaoks on siin kõik informatsioon olemas... mis vähegi vajalik on.

Intervjueerija: Okei. Nüüd ma küsin sult, et... kuidas sul siis, kui sa väiksem olid või praegult kodus on? Kas te tarbite koos meediat? Vaatate telekat koos või... kuulate raadiot?

Pidur: Väiksena me vaatasime telekat nagu... vanematega ühes toas. Mul ei olnud oma toas siis telekat. Ma praegu. Väiksena... ma ei saanud eriti sellest... värgist nagu eriti aru ka.

Intervjueerija: Mida te vaatsite koos?

Pidur: Uudiseid vaatasimegi, aga... kuigi ma siis eriti... ei viitsinud vaadata. Mõnikord... juhtusin vaatama.

Intervjueerija: Praegu te ei vaata enam üldse midagi koos?

Pidur: No... mõnikord mingit filmi võib-olla vaatame. Uudiseid ei vaata.

Intervjueerija: Aga... praegu või väiksemana... kas vanemad on sulle seletanud, mis filmides toimub? Või uudistes...

Pidur: Väiksena ma küsisin küll, mis asjad need tähendavad ja... millest jutt on. Ja vanemad seletasid küll.

Intervjueerija: Aga siis, kui sa ei küsinud... kas nad ise ei ole hakanud seletama või olete arutanud selle üle või...?

Pidur: Ei no... võib-olla... näiteks Hollywoodist mingi lugu... no mul ei ole täpselt meeles. Ma arvan, et... ta ütles, et... sa ise ka oleksid tähelepanelikum või nii... et noh... mõnikord me oleme arutanud sellistest asjadest, aga noh... eriti mingisugust...

Intervjueerija: Okei. Ja kas sul on mingeid piiranguid ka kodus... meedia tarbimise kohta?

Pidur: Tavaliselt kui ma olen... arvutis, nad eriti ei vaata, mis ma teen seal. Vahepeal ma loen... igast noh. Spordiuudiseid ja siukesi veel. Mul on nagu arvuti nagu... see on nagu kõigi arvuti. Ja siis... seal on pannud... ema on pannud juba ise on Delfi pannud sinna peale ja siis... kui seal on mingi... köitva pealkirjaga... uudis, ma... vaatan seda.

Intervjueerija: Aga midagi sellist ei ole, et... liiga palju tunde ei tohi või mingid kellaajad ei tohi... või, et mingid lehed on ära blokitud või?

Pidur: No mingid lehed küll ära blokitud ei ole. Ma ei käi ka sellistel. Muidu ma ei tohi kaua üleval olla, kuigi ma... olen ikka.

Intervjueerija: Okei. Aga... kas su vanemad soovivad ka sul midagi vaadata? Või sunnivad.

Pidur: Nad ei sunni ega soovita midagi.

Intervjueerija: Kui sa väiksem olid... kas sul siis oli rohkem piiranguid?

Pidur: Mm... ei olnud eriti. Aga siis ma... mängisin veel oma mänguasjadega... arvutis ei olnud. Kuigi mu väikevend on ka selline. Kogu aeg ainult arvutis. Ta on alles neljaaastane ka.

Intervjueerija: Aga... et... kooli kohta küsin ka. Kas te koolis olete midagi meediast rääkinud või...

Pidur: Oleme küll, aga... mul ei tule ühtegi meelde.

Intervjueerija: Kus tunnis see võis olla?

Pidur: Ma arvan, et... See oli mingi neljandas klassis. Klassijuhataja tunnis vist. Meil oli nagu selline klassijuhataja. Et... arutles meiega.

Intervjueerija: Okei. Ja täitsa viimane küsimus. Mis sa arvad, et kas kodus või koolis võiks sulle meedia kohta rohkem midagi õpetada?

Pidur: Ma ei usu eriti. Võib-olla midagi, aga ma ei oska eriti küll midagi öelda.

Intervjueerija: Sa ei tunne nagu, et midagi puudu oleks?

Pidur: Ei.

Intervjueerija: Siis ma rohkem ei piina sind. Aga aitäh. Et sinust oli ka suur abi.

Lisa 4: Täiskasvanute intervjuude transkriptsioonid

Lisa 4.1: Transkriptsioon – Alar

Transkriptsioon – Alar

20.01.2009

Vanus: 22

Kesk-eriharidus

Intervjueerija: Kas sa tead midagi leidlapse juhtumist?

Alar: Keda sa mõtled leidlapse all? Palun täpsusta.

Intervjueerija: Üht last kutsuti meedias nii paar kuud tagasi. Ta sai väga palju meedia tähelepanu.

Alar: Pole kahjuks sellele uudisele peale sattunud.

Intervjueerija: Okei. Ma siis annan sulle ise infot. Loe palun need kaks artiklit läbi.

(paus)

Alar: Küsi!

Intervjueerija: Loetud? Siis edasi võid neid kasutada vastamisel.

Alar: Tean jah sellest juhtumist. Ei tulnud kohe pähe see.

Intervjueerija: Okei. Kust sa selle kohta kuulsid?

Alar: Telekast.

Intervjueerija: Okei, aga nüüd... mis sa arvad, kes need artiklid kirjutas?

Alar: Ajakirjanik. Autor: Päären Mardiste.

Intervjueerija: Ja teise?

Alar: Marti Aavik

Intervjueerija: Kas keegi on veel seotud nende artiklite tegemisega?

Alar: Toimetas Berit-Helena Lamp, reporter

Intervjueerija: Okei. Mis sa arvad, miks need kirjutatud on?

Alar: Enamus sellised uudised on kirjutatud tavaliselt sellises šokeerivas stiilis, inimesed mõtlevad, et mis vanemad sellisel tüdrukul on ja artikliga juhitakse vanemate tähelepanu, mida nad teinud on.

Intervjueerija: Okei. Kellele need artiklid sinu meelest mõeldud on?

Alar: Sellele vastab eelmine vastus ka põhimõtteliselt... Ei ole nagu otsest vastust.

Intervjueerija: Okei... Taustaks sulle. Meedial on tavaliselt mitu eesmärki. Informeerida, meelt lahutada, tähelepanu võita ja veenda inimesi milleski... Mis nendes lugudes on tehtud tähelepanu võitmiseks?

Alar: Esiteks pilt ja pealkiri räägib pool artiklit ära juba.

Intervjueerija: Sa oled nii tark täna. Isegi statistiliselt võttes. Aga okei. Kuidas seal on täidetud informeerimise funktsiooni?

Alar: Mida mõtled täpsemalt selle all?

(paus)

Alar: Laps viidi sinna, tänna ja kolmandasse kohta.

Intervjueerija: Ma ei saa seda väga lahti seletada. Kuidas või millest need informeerivad?

Alar: Noh... on öeldud, kust laps on leitud, et asjaga tegeleb politsei, et laps viidi alguses haiglasse kontrolli ja pärast turvakodusse... See põhiline...

Intervjueerija: Okei... Kas seal sinu meelest midagi meelelahutuslikku ka oli?

Alar: Ei.

(paus)

Intervjueerija: Kuhu me jõudsime?... Meelelahutuseni. Okei... Mitte arvesse võttes seda, et praegu on jaanuar. Kui värsked need artiklid olid sündmuse järel?

Alar: Artikkel ilmus järgmine päev pärast lapse leidmist, kui ma õieti mäletan.

Intervjueerija: Kuidas see tundub sulle? Kas järgmisel päeval ilmuv artikkel on sellise teema puhul värsked?

(paus)

Alar: Arvestades seda, et artikkel vajab toimetamist ja tegemist, siis on ta küll värsked. Värsked ei oleks ta enam siis kui ilmuks 3 päeva hiljem.

Intervjueerija: Okei. Aga kui olulised need artiklid või sealne info on?

Alar: Suhteliselt olulised, sest igapäev uudistes ei näe hüljatuid lapsi, kes lihtsalt jäetakse kuskile tühermaale.

Intervjueerija: Okei... aga kui täpselt sa neid artikleid pead?

Alar: Suhteliselt täpselt. Ära öeldud leidmise koht, lapse seal oldud umbkaudne aeg, mis lapsega tehtud on ja kus ta praegult on.

Intervjueerija: Aga kui usaldusväärsed need artiklid on?

Alar: Mida pead usaldusväärsuse all silmas?

Intervjueerija: Kas sa usud sealset infot?... Ja miks?

Alar: Usun.

Intervjueerija: Miks?

Alar: Sest artikkel tundub usaldusväärne.

(paus)

Intervjueerija: Okei... Kas sa oskad defineerida fakti ja arvamust?

(paus)

Alar: Fakt on see, kui on öeldud ära konkreetsed asjad: koht, isik, mis juhtus, kellaeg. Kontrollitavad asjad noh.

(paus)

Alar: Arvamus on see, kui keegi arvab, et vanemad ei hooli oma lapsest ja ei taha temast enam midagi teada, tegelikult võib asi olla hoopis teistmoodi.

Intervjueerija: Milliseid fakte sa seal artiklites nägid?

Alar: Faktid: leidmise koht Sikupilli Prisma tagant, aeg laupäev, hüljatud laps tühermaal, vanus umbes 11 kuud, välimus roosa jope. Leitud määratud vankrist...

Intervjueerija: Okei... aga kelle arvamusi seal oli?

(paus)

Intervjueerija: Et siis arvamused... Paar küssat veel.

Alar: Arvamused: politsei pressiesindaja Mihkel Loide...

Intervjueerija: Kas keegi veel?

Alar: Komissar Pille Alaver.

Intervjueerija: Okei... Milliseid arvamusi sa seal nägid?

Alar: Et... enamasti selliseid asju ei juhtu, et vanemad jätavad... kaotavad oma lapse ja siis ei tunne ta vastu enam üldse huvi. Mõistavad hukka sellist käitumist.

Intervjueerija: Okei... seal Kus sa oled, emme? artiklis on üks lause, kus Alaver ütleb, et inimesed, kes sellest loost midagi teavad, peaksid politseile sellest teada andma. Kumb see on? Fakt või arvamus?

Alar: Fakt, sest enamasti on inimeste kohtustus anda juhtumist teada, kui neil on infot selle kohta. Selle põhjal saab politsei oma tööd teha paremini ja leida lapse vanemad üles

Intervjueerija: Okei. Kas sinu hinnangul oli sealt lugudest ka mõni arvamus puudu?... Või oleks võinud olla?

Alar: Hea oleks kui oleks olnud lapse enda arvamus ka. Mis nagu tegelikult juhtus aga tema ei räägi.

Intervjueerija: Aga muidu, kas sul jäi mõni küsimus nende artiklitega seoses õhku rippuma?

Alar: Küsimusi ei ole, aga arvamus on: Miks peaks keegi vanem olema nii nõdramõistuslik, et jätab lapse kuskile poe taha? Kui toime ei tule perega, siis võiks kuskile ennem teatada. Jäi mulje artiklist nagu kodulooma oleks jätnud kuskile metsa surema. Aga kuna tegelikke tagamaid ei tea, siis on ajakirjanikul artikkel korda läinud, sest šokeeriv pealkiri(pilt) tavaliselt müüb.

Intervjueerija: Okei. Ongi kõik. Suur aitäh sulle!

Lisa 4.2: Transkriptsioon – Riina

Transkriptsioon – Riina

19.01.2009

Vanus: 21

Magistriõpe pooleli

Intervjueerija: Kas sa oled midagi kuulnud leidlapse juhtumi kohta?

Riina: Mm.. ei tea, et oleks.

Intervjueerija: Kohe mitte midagi?

(paus)

Intervjueerija: Vihjeteks võin öelda, et nii kutsuti üht last paar kuud tagasi. Ta võitis väga palju meedia tähelepanu.

Riina: Ah, see, mingi tüdruk oli? (paus) Sellest ma olen ikka kuulnud.

Intervjueerija: Tore. Siis jutusta kõigest, mida selle kohta mäletad.

Riina: Hh... jeerum...

(paus)

Riina: Mäletan, et nad leidsid ta kuskilt ja siis oli pikalt laialt draama, kuidas on see üldse võimalik ja palju nutva lapse pilte ja siis mingil ajal sai see lahenduse, aga seda ma ei mäleta, mis lõpus sai. Minu jaoks räägiti sellest liiga palju ja viskas üle. See tähendab ei viitsinud eriti jälgida mis toimub, lõpuks.

Intervjueerija: A kust sa selle kohta enne kuulsid?

Riina: Telekast... uudistest.

Intervjueerija: Kas te tuttavatega arutlesite ka sel teemal?

Riina: Ei mäleta küll, et oleks arutanud.

Intervjueerija: Okei... Aga nüüd ma annan sulle nüüd lisainfot. Palun loe need kaks artiklit läbi.

Riina: Okei.

(paus)

Intervjueerija: Aga sul on loetud vä?

Riina: Jep.

Intervjueerija: Mida sa nüüd teada said?

Riina: Seda, et selliseid asju tavaliselt ei juhtu. Seda, et vanemad ei tunne huvi lapse vastu või muud sellist. Kõik teised asjad tegelikult olid tuttavad. See tähendab, et tuli meelde, et ma olen seda kuulnud juba. Aga see, et teda väärkohtlemise asja pärast uuriti... seda ei teadnud.

Intervjueerija: Okei... Mis sa arvad, kes need artiklid kirjutas?

Riina: Mm... sa mõtled, et kes ta ametilt on või?

Intervjueerija: Või inimene... Sa võid neid artikleid kasutada vastamise juures.

Riina: Selles mõttes, et need on sellised objektiivsed, et artikli autori arvamust või vaatenurka sealt läbi ei kuma. Siis ei oska midagi arvata, peale selle, et ta tavaline ajakirjanik on. Ja mõlemad artiklid olid suht sarnased.

Intervjueerija: Okei. Kas sa oskad arvata, kes veel nende lugude taga on?

Riina: Mis sa mõtled? Et kas toimetajad või see, kes loo tellis, või need, kelle kommentaare on kasutatud?

(paus)

Riina: Et siis. Ma ei tea...

Intervjueerija: Jess. Esimene inimene, kes siin midagi sellist pakub. Teised on kõik politseid pakkunud.

(paus)

Intervjueerija: Aga siis... miks need kirjutatud on?

Riina: Sest väikesed lapsed tavaliselt huvitavad ikkagi inimesi. Meie tulevik ju. Eks. Ja noh. Moraali küsimus muidugi- et kes jätab oma lapse niimoodi. Intriig. On midagi, millest uudistes jälle rääkida palju. Samas on see muidugi tõsine teema. Ja praeguses infoühiskonnas noh, on normaalne, et sellistest asjadest kirjutatakse, ja rohkem kui headest asjadest.

Intervjueerija: Okei. Kellele need kirjutatud on?

Riina: Ma ei tea, keskmisele eesti inimesele.

Intervjueerija: Okei. Nüüd tark teooria. Meedial on neli eesmärki: informeerida, meelt lahutada, tähelepanu võita ja veenda inimesi milleski... Mis nende lugude juures on tehtud tähelepanu võitmiseks?

Riina: Nooh. Nutva väikese lapse pilt aitab palju. Pealkirjad on ka sellised natuke intrigeerivad. Vihjavad millelegi.

Intervjueerija: Kuidas nende lugudega on täidetud informeerimisfunktsiooni?

Riina: Suhteliselt palju fakte on esitatud. Ümmargust juttu ei ole.

(paus)

Riina: Ja neid kommentaare kah.

Intervjueerija: Kas seal on ka midagi meelelahutuslikku?

Riina: Oleneb kust otsast vaadata. Kui meelelahutuseks pidada midagi lõbusat ja toredate, siis mitte. Aga kui seda, mis viib asjad omaenda muredest kõrvale, siis jah.

Intervjueerija: Sa oled kuidagi eriti tark täna.

Riina: Well... Ma olen ikkagi magister. [naerab]

Intervjueerija: Kui värsked need lood on? Mitte tänase seisuga, vaid ilmumise hetkel olnud.

Riina: See värskuse küsimus on veits... siuke...

Intervjueerija: Ei oska vä?

Riina: Ma ei tea. Mida selle värskuse all mõelda. Ma pakuks, et päris värsked ei ole... Et paar päeva vanad sel hetkel juba... või muud sellist.

Intervjueerija: No kas paar päeva on sellise loo kohta vana või värsk?

Riina: Vana pigem.

Intervjueerija: Okei... aga kui oluline see info seal või need artiklid üldse on?

Riina: Ohh. Mis küsimused. [naerab]

(paus)

Riina: Põhimõtteliselt nad nagu ütleks midagi, aga samas ei ütle ka. Et midagi täpselt ei tea peale selle, et laps on terve ja vanemaid pole kuskil näha.

(paus)

Riina: Samas rohkem nagu kõigile inimestele pole vaja rääkida ka.

(paus)

Riina: Et noh. Tegelikult on piisavalt oluline siis...

Intervjueerija: Siit kohe, et kui täpsed need artiklid on?

Riina: Mõne asja koha pealt, nagu see kust ta leiti ja mis tal seljas oli ja nii edasi, et uurimist kiirendada, ollakse üsna täpsed, aga see väärkohtlemise asi ja muud tüdruku rohkem isiklikumad asjad jäetakse veits segaseks ikkagi.

Intervjueerija: Okei... kui usaldusväärsed need artiklid on?

Riina: Ma arvan, et suhteliselt usaldusväärsed.

Intervjueerija: Miks?

Riina: Sellepärast, et seal on toodud piisavalt fakte ja usaldusväärsetelt allikatelt on see info saadud. Nähtavasti, see politsei komissaar näiteks.

Intervjueerija: Okei... järgmiseks, defineeri palun fakt ja arvamus.

Riina: Arvamus on see, kui keegi inimene avaldab oma arvamust, vaatenurka vms, mingi asja kohta. Ja see ei pruugi tõene olla. Fakt on midagi, mida saab tõestada, mingite tõenditega. Ma ei oska seletada seda hästi.

Intervjueerija: Milliseid fakte artiklites märkasid?

Riina: Näiteks, et tüdruk leiti mingi 11-12 vahel või mis see oligi...

(paus)

Riina: Et tal olid seljas roosa jope ja sinised püksid.

(paus)

Riina: Tüdruk ei räägi.

Intervjueerija: Okei... Aga kelle arvamusi seal oli?

Riina: Selles teises artiklis on see arst näiteks.

(paus)

Riina: Riikjärv või muud sellist...

Intervjueerija: Järgmine on, et... missuguseid arvamusi seal esines?

Riina: Toitumisaspekti oleks vaja täpsustada ja võib-olla ka närviarsti konsultatsiooni, et hinnata tema üldist arengut ja närvisüsteemi seisundit," ütles Riikjärv.

Intervjueerija: Okei... veel midagi jäi sulle silma?

Riina: Vist mitte.

Intervjueerija: Okei... Lühemas artiklis on üks konkreetne lause Pille Alaverilt. Et inimesed, kes sellest loost pidagi teavad, peaksid politseile teada andma. Kumb see on? Fakt või arvamus?

Riina: Fakt pigem.

Intervjueerija: Miks?

Riina: Noh. Sest see ei ole tema arvamus, et peaks helistama politseile. See on tavaline protseduur, et inimesed kes midagi teavad, peaksid helistama.

(paus)

Riina: See pole nagu eriti kumbki mu meelest.

Intervjueerija: Okei... Mis sa arvad, kas kellegi arvamus on neist lugudest puudu ka või võiks seal olla?

Riina: Noh, kui laps räägiks, siis ma paneks mingid tema sõnad ka sinna... Aga ma ei tea. Minu jaoks on piisavalt vist.

Intervjueerija: Seda ma polegi veel kuulnud.

(paus)

Intervjueerija: Aga muidu. Kas sul jäi nende lugude juures mingeid küsimusi õhku rippuma?

Riina: Põhiline küsimus, mis tekkis, on see, et miks oli vaja mainida, et laps hakkas pildistamise pärast nutma? Et sellepärast see nuttev nägu. Et miks nad siis pärast paremat pilti ei teinud või mud sellist...

Intervjueerija: Aitäh sulle, et viitsisid mu küsimustele vastata!

Lisa 4.3: Transkriptsioon – Marii

Transkriptsioon – Marii

19.01.2009

Vanus: 21

Arstiteaduse tudeng, lõpetamata ajakirjanduse haridus

Intervjueerija: Kas sa tead midagi “leidlapse” juhtumist?

Marii: Ee...

Intervjueerija: Ühte last nimetati meedias nii paar kuud tagasi. Kõvasti meediakära oli.

Marii: Oli või?

Intervjueerija: Oli.

Marii: Ma ei tea sellest midagi.

Intervjueerija: Selge. Siis annan sulle kohe lisainfot.

Marii: Ei ole uudiste lugemiseks eriti aega olnud, tead...

Intervjueerija: Palun loe need kaks artiklit läbi.

Marii: Aa... ma olen seda pilti näinud.

(paus)

Marii: Mis ta'st siis lõpuks sai?

Intervjueerija: Ripakil lastekodus. Vanemad pole vaatamas käinud. Kas sa lugesid need läbi?

Marii: Jah.

Intervjueerija: Nüüd siis palun jutusta, mis sa teada said. Tekste võid edaspidi kasutada.

Marii: Aa... no, et leiti laps ja keegi ei tunnista omaks... Aa ja et Sikupilli juurest... Ja roosa jope oli seljas. Ja mustas vanktis oli titt.

Intervjueerija: Okei... jäi veel midagi olulist meelde?

Marii: Et ta viidi haiglasse ja seal siis uuriti teda ja leiti, et tervisega paistab kõik okei olevat... Aa ja see leidmine toimus enne kahteteist... Oli vist päeval see tähendab.

Intervjueerija: Väga hea.

Marii: Ja et Mihkel Loide on seal politseis see pressiesindaja. Ta õppis PRi. See jäi ka meelde.

Intervjueerija: Okei... järgmine küssa. Mis sa arvad, kes need kirjutanud on?

Marii: Mis mõttes? Ajakirjanikud ikka.

Intervjueerija: Kes veel nende kirjutamisega seotud võiks olla?

Marii: Mihkel Loide. Haha... Või igasugu politseiga seotud tegelased... aa ja haiglainimesed ka siis tõenäoliselt.

Intervjueerija: Okei. Miks need kirjutatud on?

Marii: Hmm... vanemate leidmine on kindlasti üks eesmärk. Et äkki loevad ja siis mõtlevad, et kurat, tahan tagasi... ja siis üldse, et äkki keegi teab selle lapse kohta midagi... et äkki on varem kohanud või tunneb või muud sellist... ja noh, rahval on ikka õigus teada, kui pätid eesti inimesed on.

Intervjueerija: Okei... aga kellele need kirjutatud on?

Marii: Eem... mis küsimused?! Tead tõesti ei oska vastata... mingit kindlat kontingenti piirtleda.

Intervjueerija: No okei. Tutvustame siis sulle meediafunktsioone... need on informeerimine, tähelepanu võitmine, meelelahutus ja veenmine. Mida tähelepanuväärset sa sealt leidsid?

Marii: Sorry... ei saa küsimusest aru.

Intervjueerija: No mida sa nendes artiklites nägid või sealt tähelepanuväärset mäletad?

Marii: Kurat ma pole sellistes analüüsides kunagi osav olnud....

Intervjueerija: Võta vabalt.

Marii: Eem... et hästi suurt tähelepanu pandi lapse kannatustele??? Ma ei tea.

Intervjueerija: Sobib küll ju... Kas pilt ka midagi tegi?

Marii: Pani kaasa tundma. No kuidas sa saad vaadata nutva lapse pilti ja mitte midagi tunda? Masendav pilt ju.

Intervjueerija: Okei. Veel raskem küsimus. Kuidas need artiklid informeerimise funktsiooni täitsid?

Marii: Õõõ... Suhteliselt informeerivaks? No et ikka olulised faktid olid ära toodud, et kellaegu ja ta välimus ja tervislik seisund ja no pilt oli ju ka.

Intervjueerija: Okei... kas seal oli midagi meelelahutuslikku ka?

Marii: Kas sa küsid neid asju selliste inimeste käest ka, kes ajakirjandust ei õpi?

Intervjueerija: Jep.

Marii: Huh.

Intervjueerija: 11-13 aastaste käest küsisin.

(paus)

Intervjueerija: Ja nad said hakkama. Ütlesid, et polnudki nii raske, kui nad kartsid.

Marii: Tore teada.

Intervjueerija: Mis sa arvad siis? Oli või ei?

Marii: No igas artiklis on ju põhimõtteliselt midagi meelelahutuslikku ka, aga tegelt mul on suht raske praegu sellele väitele kinnitust leida, seega pigem ei... või tegelt jah.

(paus)

Marii: Ei. Kurat.

Intervjueerija: No okei.

Marii: Eks ta ole... suht informeeriv siiski... aga jah, meelelahutust ka ikka vähe. Ikka ju põnev.

Intervjueerija: Edasi. Mitte arvestades tänast kuupäeva, vaid seda, millal need kirjutati ja millal see juhtus... Kui värsked need artiklid on?

Marii: Värsked. Üks on ju samal päeval, teine ööpäeva pärast kirjutatud.

Intervjueerija: Edasi... kui olulised need on?

Marii: Mis?

Intervjueerija: Artiklid ja nende sisu.

Marii: Sa mõtled, et nende avaldamine?

Intervjueerija: Kuidas võtta... Ma võtsin laiemalt nende üldise olemasolu, aga nii võib ka.

Marii: Eemm... Ma arvan, et suht olulised. Ma ei tea.

Intervjueerija: Miks?

Marii: Noh jälle, et aitavad ehk vanemaid leida. Ja no informeerivad ka. Ega ajakirjanduses ei saa ainult headest asjadest rääkida.

Intervjueerija: Kui täpsed need artiklid on?

Marii: On piisavalt.

Intervjueerija: Ja kui usaldusväärsed?

Marii: On piisavalt.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?... Mis teeb need artiklid usaldusväärseks?

Marii: Sest no infot jagavad ju asjaga seotud inimesed. Ja fakte ei anna eriti väänata.

Intervjueerija: Okei... kohe järgmine ongi, et kuidas sa defineeriksid fakti ja arvamust?

Marii: Arvamus on subjektiivne.

(paus)

Intervjueerija: Aga mis on fakt?

Fakt on selline... kurat noh, asi, mida on võimalik kindlaks teha. Ei sisalda hinnangut.

Intervjueerija: Okei... Milliseid fakte siin lugudes märkasid?

Marii: Kellaaeg, haigla nimi, riietus, vankri värvus näiteks... Leidmise koht.

Intervjueerija: Okei. Kelle arvamusi seal oli?

Marii: Nende haigla- ja politseinimeste.

Intervjueerija: Või üldse milliseid allikaid seal kasutati?

Marii: Noh sest see on nende tegevusala...

Intervjueerija: Ja milliseid arvamusi seal märkasid?

Marii: Et politsei tegeleb ju selliste asjadega... ja haiglas kontrolliti tervist tal. Ja arvamuselid olid näiteks see, et tervislik seisund on okei... ja vanus anti hinnanguliselt... Oli vist nii.

Intervjueerija: Okei. Aga seal on üks konkreetne lause. Pille Alaverilt. Et inimesed peaksid teada andma, kui nad sellest juhtumist midagi teavad. Kumb see on? Fakt või arvamus? P.S. Sul on väga vähe [küsimusi] jäänud.

Marii: Arvamus.

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Marii: Ma jätan vahele, ma ei tea.

Intervjueerija: Okei... Kuidas sulle tundub, kas kellegi arvamus oli neist artiklitest puudu või oleks võinud seal olla?

Marii: Ei oska kedagi pakkuda.

Lisa 5: Kriitilisuse hindamise põhimõtete tabel (järgneval kahel leheküljel)

Kriitilise lugemise hindamispõhimõtted						
Positiivsemaks peab autor väitega nõustuvat või loogilist võimalikult detailset vastust, mis võib, aga ei pea kattuma autori pakutud variantidega						
Saab ülesannetest aru ja suudab leida tekstist (või oma kogemustele tuginedes) sobivad vastused	Enamasti	Sageli	Harva			
Põhjustab oma vastuseid	Tihti ja suunamata	Suunamiselt	Harva			
Põhjustab oma vastuseid intervjuueerija küsimustele loogiliselt	Enamasti	Sageli	Harva			
Annab loetud teksti sisu edasi loogiliselt	Enamasti	Sageli	Harva			
Kui detailselt annab sisu edasi?	Väga	Keskmiselt	Vähe			
Integreerib oma jutustusse hinnanguid antud infole	Palju	Vähe	Üldse mitte			
Ei tee ennatlikke järeldusi tekstis puuduva info kohta	Tõene	Väär				
Seostab uut infot varasemate teadmistega	Jah	Ei				
Usaldab uut infot rohkem kui oma varasemaid teadmisi	Jah	Ei				
Oskab välja tuua artiklite autorid	Jah	Ei	Eksib			
Oskab välja tuua veel nende artiklite ilmumisega seotud inimesi	Jah	Ei				
Milliseid artiklite ilmumisega seotud inimesi toob välja?	Toimetajad	Omanikud	Tellijad	Muu		
Missuguseid artiklite kirjutamise eesmärke näeb?	Ei näe üldse	Leida vanemaid	Anda käitumisjuhiseid	Pakkuda meelelahutust	Rahuldada avalikkuse huvi	Muu
Milliseid sihtgruppe toob välja?	Antud lapse vanemad	Teised lapsest loobumist kaaluvad vanemad	Kõik lapsevanemad	Laiem avalikkus	Muu	
Oskab loogiliselt põhjendada eelnevat vastust	Jah	Nõrgalt	Ei			
Milliseid tähelepanu võitmise võtteid märkab iseseisvalt?	Pilt	Pealkiri	Uudise erakordsus	Muu		
Milliseid tähelepanu võitmise võtteid märkab suunamise järel?	Pilt	Pealkiri	Uudise erakordsus	Muu		

Milliseid informeerimise võtteid suudab välja tuua?	Faktiline info	Kajastatud arvamused	Faktinäited	Arvamusenäited		
Kas märkab meelelahutuslikke elemente artiklites?	Jah	Ei				
Kuidas põhjendab oma eelnevat vastust?	Loogiliselt	Nõrgalt	Ei põhjenda			
Kui värskeks hindab antud artikleid (juhtumi toimumisaja suhtes)?	Väga värske	Värske	Keskmine	Vana	Väga vana	
Kuidas põhjendab eelmist vastust?	Loogiliselt	Nõrgalt	Ei põhjenda			
Kui oluliseks peab artikleid?	Väga oluline	Üsna oluline	Ebaoluline			
Kuidas põhjendab eelmist vastust?	Loogiliselt	Nõrgalt	Ei põhjenda			
Kui täpselt hindab infot artiklites?	Väga täpne	Üsna täpne	Ebatäpne			
Kuidas põhjendab eelmist vastust?	Loogiliselt	Nõrgalt	Ei põhjenda			
Kui usaldusväärseks peab infot artiklites?	Väga usaldusväärne	Üsna usaldusväärne	Ebausaldusväärne			
Kuidas põhjendab eelmist vastust?	Loogiliselt	Nõrgalt	Ei põhjenda			
Oskab defineerida fakti	Jah	Ei	Raskustega			
Oskab nimetada fakte	Jah	Ei				
Mitu fakti nimetab?	Null	Üks	Paar	Viis või rohkem		
Oskab defineerida arvamust	Jah	Ei	Raskustega			
Oskab nimetada arvamusi	Jah	Ei				
Mitu arvamust nimetab?	Null	Üks	Paar	Viis või rohkem		
Oskab eristada fakte ning arvamusi	Jah	Ei				
Oskab oma valikut, kas tegemist on arvamuse või faktiga, loogiliselt põhjendada	Jah	Ei				
Põhjendab loogiliselt, mis tekitab temas näidislause liigitamisel segadust	Jah	Ei	Ei tekita segadust			
Kas oskab allikaid välja tuua?	Jah	Ei	Eksib			
Mitu allikat suudab välja tuua?	Eksib	Null	Üks	Paar	Rohkem kui paar	
Kas oskab välja tuua puuduvaid allikaid?	Jah	Ei				
Kui kõrge relatiivsusega on puuduvad allikad?	Väga relatiivsed	Üsna relatiivsed	Mitterelatiivsed			
Kas oskab välja tuua infopuudujääke artiklites?	Jah	Ei				
Kui relatiivsed on väljatoodud infopuudujäägid?	Väga relatiivsed	Üsna relatiivsed	Mitterelatiivsed			

Tabel 1: Kriitilise lugemise hindamispõhimõtted